HAŞMET ZEYBEK

ırgat

koral

HAŞMET ZEYBEK • IRGAT

HAŞMET ZEYBEK

IRGAT

Koral Yayınları: 13

Kapak Düzeni : Feyza Zeybek

Birinci Baskı : D.T.C.F. Tiyatro Kürsüsü
Tiyatro Dergisi, Sayı: 2, 1969
İkinci Baskı : İzlem Yayınları, Ocak 1970

Dizgi : **Doğuş Matbaası**
Baskı : **Öztürk Matbaası**
Kapak Baskı : **Tekin Ofset**
Filmler : **Çali Grafik**
Cilt : **Numüne Mücellithanesi**
Baskı Tarihi **Aralık 1975**

Yönetim Yeri:

Babıali Cad. Tasvire Han
54/36 Cağaloğlu/İST.

Yazışma Adresi:

P.K. 907, Sirkeci/İST.

Haşmet Zeybek

IRGAT

III. Baskı

koral yayınları

Muhsin ERTUĞRUL'a

GARA TALİHİNİ TİYATRODA DENEDİM

CEPEDE MEMEDCİK GERİSİNDE MEMEDİM

BİR MİLLETİN ÖYKÜSÜDÜR BU

MEMEDİN BİTMEYEN TÜRKÜSÜDÜR BU

GERÇEKLERİ DİZE GETİRDİM

YAŞAMLARI SİZE GETİRDİM

OYNAYANLAR:

PALA HASAN
SARI HAMZA
KUMRU MEMED
HACELİ
FAHRİ
KÂHYA
POLİTİKACI
FATMA
MAKBULE
GÜLLÜ
GAZETECİ
ONBAŞI
OSMAN

Bu oyun ilk kez Orta Doğu Teknik Üniversitesi'nin hazırladığı «Şenlik 68» de oynanmıştır. O.D.T.Ü.'nin Başarı Ödülü'nü ve jürinin Özel Armağanı'nı almıştır (28 Mart 1968).

BİRİNCİ BÖLÜM

(Olay bir köy kahvesinde gelişir. Sağda giriş kapısı, solda çayhaneye açılan kapı, karşıda üzerinde «OKUMA ODASI» yazılı olan, kumarhanenin kapısı vardır. Dekor olarak kamış ve sazlar kullanılmaktadır. Giysiler bölgesel olup erkeklerde Anadolu dokuması şalvar, bez ceketler vardır. Kadınlar ise yöresel giysileriyledirler...)

SAHNE 1

(Pala Hasan, Sarı Hamza, Kumru Memed sonra Haceli, Fahri)

P. HASAN — *(Omuzunda mendil olduğu halde sandalyeye oturmuştur. Ağzında sigarası, kesik kesik, arayla kâğıt açmaktadır. Elindeki son kâğıdı attıktan sonra)* Lan, oğlum Sarı Hamza, gel şuraya, durma yanaş. Masanın verdiğini Çukurova toprağı vermez. Dinne yandığımın dünyasında.

S. HAMZA — *(Kumru Memed'le yarıda bıraktığı dedikodudan yavaş yavaş kalkar, Kumru'ya işaretle)* Varah bahalım, Allah ne gösderecek. *(Masaya yaklaşır)*

P. HASAN — Anayın dingilini gösterecek.

S. HAMZA — Yoh babayın çingilini gösderecek.

P. HASAN — Allah'ı ne sokuyon bu işin içine, biliyon ki bu işe Allah garışmaz.

K. MEMED — Kör beygirle garga yarışmaz.

S. HAMZA — Ne diyonuz lan, gendi gendinize, bir kâğıd da açın bahalım bize. *(Cebinden çıkardığı parayı masaya vurur).* At lan yirmibeşe bir gız.

P. HASAN — Yavaş gel... O gadar ucuzlamadı. Yohsa anan bacını mı duzlamadı.

S. HAMZA — *(Cebinden on kuruş daha çıkarıp sürer.)* Haydi be, atıver galan, torpak bastıya dönderme şunu. Gız istedik diye anayın nikâhını isteme.

P. HASAN — *(Kâğıdı karar.)* Şansın varsa gelir Yemen'den Şam'dan, şansın yoksa ölürsün gamdan.

S. HAMZA — Tozdan dumandan...

K. MEMED — Eyi gar, gapah altı filân olmasın.

P. HASAN — Lan, sen de amma dolma oğlu dolmasın.

K. MEMED — Hadi hadi lâfa boğma. Bir de gılıç at şuna. Hazreti Ali işi olsun.

S. HAMZA — Gız ha, gız...

K. MEMED — İlle de gız.

P. HASAN — Herifler nahal da ağızlarının dadını biliyo. *(Kâğıdı iyice kardıktan sonra)* Bu sana, bu bana, al şu, nah bu. O değelse bu. Bu değelse öteki. Öteki de değelse daha öteki. Hıuh, hıı... *(Kız içeri düşer.)* Hah tamam, gız içerde. Hasan ağanızdan iş daha geçmemiş, aslan. Haydin yirmibeşleri daha toslan. *(Kâğıttaki kıza)* Dilini dişini, guşunu muşunu yesin Hasan ağan.

K. MEMED — *(Bir lira sürer.)* Bana da Makaryos'u ver. Bir darah daha at. Eyicene gar. Göt altı möt altı olmasın.

P. HASAN — Senin de sonun geldi. Alamadın mı vere-

medin mi, aramadın mı, bulamadın mı? Hıuh... Hıuh... Hıı... Vay anasını avradını, Makaryos'unu *(Papaz dışarı düşer. Ebelik Kumru'ya geçer.)*

K. MEMED — Hadin sökülün happikleri. Ceplerinizin dibi mi göründü, yoksam?

HACELİ — *(Bir köşeye çekilip cebinden çıkardığı şişeden ağzına tömbeki atar.)* Of... Of...

FAHRİ — *(Bitkin bir halde duvarın dibine çömelir.)* Şeytanınız bol olsun, şansınız gür olsun.

K. MEMED — Happen varsa yanaş. Yohsa heç lâf atma arkadaş. Otur oturduğun yerde içi ulmuş kavun gibi.

S. HAMZA — Hele delikse cebiyin dibi.

P. HASAN — Hadi çeneyi bırah. İşine bah. Hey gabah oğlu gabah, ver bahiyim güzel onluyu. Gadife donluyu.

FAHRİ — Ulan Hasan duyduğuma göre, çocuhlara gadar düşmüşsün. Onluh beşlik gılıç çekermişin.

P. HASAN — Amma hızmatına çalışıyoh fena mı? *(Önündeki parayı Kumru alır.)* Tuh lan, gene getti. Bizi ondurmaz canım. *(İsteksiz isteksiz kalkar çayhaneye girer.)*

FAHRİ — Ulan mektep aç bari. Eski âdeti de bozdun. Eskiden çocuk gısmı dere kenarında, çalı dibinde oynar mezarlıkta yetişirdi.

P. HASAN — Amma uzun ettin be... Güccükten yetiştiriyoh o gadar.

K. MEMED — Cahal mı galsınlar?

S. HAMZA — İlanın başı güccükken ezilir. Gız gelinken süzülür.

K. MEMED — Fukara yohluhdan büzülür.

FAHRİ — Öyle ya yetişmeleri ilâzım. Geç galmasınlar. Eninde sonunda olacahları o. Gözel bir humarcı. Olmuşkan da eyisi olmalı.

K. MEMED — Ha şöyle yola gel biraz.

FAHRİ — Gelsek de gelmesek de bu dört dağın arasında başka yapacah ne var.

S. HAMZA — Öyleyse bırah sarhoşu gitsin yıkılana gadar. Ayağına gara çalı dahılana gadar.

K. MEMED — Sen misin bre aslanım, süt doğrusu Sultan Hamit. Biri düştü mü bir depik de sen endir.

FAHRİ — Endirmezsem?

K. MEMED — Kalkınca o sana endirir. Gücü yeten gücü yeteni sindirir.

P. HASAN — Haydın çay demini aldı.

S. HAMZA — Gır at da yemini aldı.

K. MEMED — Yoh ulan, yoh gemini aldı gemini.

FAHRİ — Aman Allahım aman buna can mı dayanır vay.

P. HASAN — *(Elindeki çaylarla girer.)* Ha şöyle, yola gelin birez. *(Son çayı Haceli'ye uzatır. Haceli eliyle içmem işareti yapar. P. Hasan köpürür.)* İşte benim hasmım, düşmanım sensin. *(Şakayla ciddî.)* Ben çay verdikten sonra içmem yoh. Beğenmezsen dökersin.

FAHRİ — Öyle ya bura söğüt gölgesi mi?

K. MEMED — Yohsa öğüt bölgesi mi?

P. HASAN — Yedi dene çocuh senin cebinden çıkacah yirmi beşe bahıyor be!

FAHRİ — Onun için senin moruhlar bu gayfeden ayağını çektiler. Gala gala bir Haceli emmi galdı, onun da göynü genç.

P. HASAN — İstemem. İçtikleri bir çay. Sabahın seherinde otururlar, ahşamın alaca garanlığına gadar. Dır dır da dır dır. Vazgeçtim onların içtiği çaydan.

K. MEMED — *(Yılışık)* Bize gumarcı ilâzım. Paralı adam ilâzım.

S. HAMZA — Adam dediğinin cüzdanı şişkin olmalı.

FAHRİ — Sizin adam dediğiniz pişkin olmalı. Her oyundan anlamalı.

K. MEMED — Her telden çalmalı. Çalmadan oynamalı.

P. HASAN — Aman parasızı neyleyim. Derdim çohtur hangi birin söyleyim. Bedavaya niye gönül eyleyim. *(Dönüşlü)* Eşek miyim ben be? Herkesin gıymatı cüzdanına göre.

FAHRİ — Bırahın fukarayı, ne zararı var size. Sessiz sedasız, cilvesiz edasız oturuyor işde. Varlığıynan yohluğu bir.

HACELİ — Adamı gonuşduran paradır. Gürleden paradır. Bilmem ki fukarayı niye yaradır?

K. MEMED — *(Uzun hava ile)* Ak gerdanda çifte benler sıradır. *(Güler.)* İlâhi emmi, evine buğday yağa. Ağzın bal eme, elin inek sağa.

S. HAMZA — Geveleyip durma lan.

K. MEMED — *(Güler.)* Yoh yahu, fukarayı niye yaradır deyo.

S. HAMZA — Boşluğundan mı?

K. MEMED — Yoh.

S. HAMZA — Niye ya?

K. MEMED — Şöyle zengin adam bir yere geldi mi, etrafındaki cıbırların arasında göze batsın deye.

S. HAMZA — Yani fukara olmasa zengin belli olmaz mı demek isteyon.

EFEKT — *(At kişnemesi).*

P. HASAN — *(Sevinçli ve umutlu.)* Para babamız geldi. Para babamız geldi. Galhın lan, galhın, gendinize bir çeki düzen verin. *(Eliyle Haceli'yi kaldırır.)* Galh goca galh, oturacah gün deel.

HACELİ — Ne var oğul gızılca gıyamet mi gopdu?

P. HASAN — Hemi de ne gızılca gıyamet. Bugüne bugün dağ gibi adam geliyor, deste deste paraynan. Hâlâ senin üstüfünü bozduğun yoh.

HACELİ — *(İmalı imalı başını sallar.)* Of... Of... Dönek dünya, dipsiz dünya, sapsız dünya, ipsiz dünya... Vay gidi günler vay...

P. HASAN — Yeter goca, Allah aşkına kes galan.

HACELİ — Kesdik kesdik. Ne haddimize. Çıkısına sıçtığımın, para babanız hepinize yeter.

P. HASAN — Yeter de artar bile. *(Dışarı çıkar).* Lan Gumru, atın başını dut. Lan Sarı atı gezdir, sancılanmasın. Terini gurulayın. Gel ağam, gel paşam. Başın pınar, ayakların göl olsun. Çekilin lan, çekilin şöyle.

S A H N E 2

(Öncekiler, Kâhya)

KÂHYA —Selâmınaleyküm.

HEPSİ — Aleykümselâm.

KÂHYA — *(Gösterilen yere kurulur.)* Sizi bu sene öyle bir tarlaya sokacam ki... Allahıma dinime, Çukurova sizin olacak.

P. HASAN — Allah sizden ırazı olsun. Allah evlâd acısı göstermesin.

K. MEMED — Allah seni başımızdan eksik etmesin.

S. HAMZA — Sağ ol ağam.

KÂHYA — Çok gazanacaksınız. Beş yıllık borçlarınızı bile ödeyeceksiniz. Gedikoğlu'ndaki sarı defteriniz silinecek.

K. MEMED — Dilin fal olaydı.

S. HAMZA — Gısmat bilir.

KÂHYA — Hemi bu sene her seneye benzemez. Bu sene ovaya gamyonla indirecem. Ne yol yorgunluğu, ne de haftalarca avara galacaksınız.

FAHRİ — Ne oldu ki bu seneye?

KÂHYA — Bu sene sizi Süleyman Ağa'nın çiftliğine götürecem.

FAHRİ — Niye, Abdurrahim Ağa'ya ne oldu?

KÂHYA — Bırahın o pezevengi. Size yapdıhlarını unuttunuz mu? Çektikleriniz yeter artık.

FAHRİ — Yeter ki yeter. İçime öyle goyar ki ölümden beter.

KÂHYA — Ya gördünüz mü? Onun ırgata verdiği para canıyla biledir. Sankim etinden gopar.

K. MEMED — He valla.

S. HAMZA — Doğru billa.

KÂHYA — Müslümanlıhdan bahseder durur amma altından türlü melanetlikler çevirir.

S. HAMZA — Vay anasını vay, namussuz.

K. MEMED — Vay imansız. Vay gırmızı gavur.

KÂHYA — Ne sandınız ya. Irgatı daha çok çalışıtırmah için, ezeni şerefi bile erken okuturdu.

FAHRİ — Bunları şimdi söylüyon deel mi?

KÂHYA — Ne dikleşiyon ulan. Karşımda çemkiriyon öyle mi? Yüzüme duruyon demek.

K. MEMED — Bilmiyor değelik. Gederdik de şafak diye tarlaya, nice eller çıktıktan sonra horoz öterdi.

S. HAMZA — Bunu bilmeyen ırgat mı olur.

KÂHYA — Eferim, eyi bilin işte. Eyiyi kötüyü ayırın. İmansızı öldürün. İmanlıyı gayırın.

S. HAMZA — Ah imansızlar, küllü gâvurlar.

K. MEMED — Ah dinsiz gızıl gâvurlar.

HACELİ — Töbe töbe, ne günlere kaldıh yarabbi.

KÂHYA — Neyse gonşular. Bırakalım o müsübeti, o cenabeti. *(Gıptayla)* Alalım Süleyman Ağa'mızı. Süleyman Ağa müslüman adam.

FAHRİ — *(Seyirciye)* Bu da hep ilkinde böyle der, sonunda başımızı yer.

KÂHYA — Sonam, Süleyman Ağa'nın torpahları Allah'tan vergili. Onun için bereketi olduhça fazladır.

S. HAMZA — Allah öyle adama verir.

K. MEMED — Ya senin gibi baldırı çıplağa mı verecek?

FAHRİ — *(Alaylı)* Tabii o torpahlar Süleyman Ağa'nın emeline göre gökten endi.

S. HAMZA — Ulan herifte de amma emel varmış meğer. Uçsuz bucaksız, kolsuz bacaksız.

K. MEMED — Bakımsız takımsız, göz alabildiğine.

S. HAMZA — Deyneyinin ucuyan şöyle bir cizermiş. Bundan böylesi benim dermiş... Onun olurmuş.

K. MEMED — Yoh ulan, yoh, gırata biner de bir dehlermiş. Rafan atın yorulup da durduğu yere bir takım daşı dikermiş.

S. HAMZA — Her ot ısırdığı yere bir takım daşı.

K. MEMED — Herifler ne güzel enlerine boylarına meras ederlermiş be...

S. HAMZA — Tabi oğlum ölüm hak, meras helâl.

KÂHYA — *(Kahvesini bitirir.)* Süleyma Ağa'nın torpahlarında efendilerimiz at oynatmıştır. Bu torpahlar üzerinde binlerce evliya, embiya teemmüm edip namaz kılmıştır. Onun için ne sıtma, ne ince hastalık bu torpahlara yahlaşmaz.

S. HAMZA — Bu mübarek torpahlarda çarpılmayalım da...

KÂHYA — Onun uçun ovaya inince herkes uçkuruna sahap olsun.

K. MEMED — Onu söylemeye ne lüzum var keya.

S. HAMZA — Fıkaranın yerinden galhacak halı mı galır ki.

KÂHYA — Öyle demeyin. Akşama kadar ilan gibi belini sürüyenler, yatağa girince çiviye döner.

FAHRİ — *(Kendi kendine)* Ahşama kadar işler, sabaha kadar şişler.

K. MEMED — Dişler de dişler.

S. HAMZA — Gece gündüz onu düşler.

K. MEMED — Velhasıl kelam, uzatmayalım vesselam bunlar karışık işler.

S. HAMZA — Dünyada garışılmaz iki şey varımış, birincisi Allah'ın işi, ikincisi fukaranın...

KÂHYA — Uzatmayın ağalar ne haddinize düşmüş, herkes ne bilirse onu yapar.

FAHRİ — Zaptiye dikseler o işi önleyemezler.

S. HAMZA — Galgmış deynegin önünde it bile durmaz demişler.

KÂHYA — *(Kesik kesik öksürür.)* Gelelim çam kertmesine. Yahlaşın bana bahıyım. Gene benden duymuş olmayın amma yahında seçim varmış.

S. HAMZA — Bize ne o dediğinden.

KÂHYA — Zaten size ne canım.

K. MEMED — Bize göre hava hoş. Gölge goyu, mide boş.

KÂHYA — Gelelim sizin meseleye. Yani ödevinize ve de görevinize. Siz yalnız ve sadece yaşasın Süleyman Ağa'mız deyin gerisine garışmayın.

FAHRİ — Niye?

KÂHYA — Niyesi var mı ulan! İlerisine ahlın basmaz da ondan.

FAHRİ — Ya...

KÂHYA — Yoğurt... Bunlar böyük işler, her babayiğidin kârı deel seçimden anlamak.

S. HAMZA — *(Kâhyaya sokularak)* Keya, seçim ne demek?

KÂHYA — Seçim... Seçim demek... *(Dönüşür.)* Seçim demek... *(dönüşlü)* sanki ben biliyor muyum? Bana da bu gadar bellettiler. Gerisine garışma dediler.

K. MEMED — Herhalde bu bir hökümat işi.

HACELİ — Onun uçun ya şöle dipli köşeli bir bilen yoh.

KÂHYA — O gadar ince düşünmeyin ağalar. Sizin neyinize gerek hökümat.

S. HAMZA — Bize değmeyen ilan bin yaşasın.

KÂHYA — Napacaksınız hökümatı. Kim senin garnını doyuruyorsa o senin hökümatın. Bir adamın ekmeğini kim verirse hökümatı odur.

S. HAMZA — Öyle ya.

K. MEMED — Doğru valla.

KÂHYA — Toplanın bahıyım şöyle. Şimdi esas möhüm haberi verecem. Habarların gıralını, sultanını. Yahlaşın bahıyım, yahlaşın. *(Hepsi de meraklı)* Süleyman Ağa adam başına yüzer lira pey gönderdi. Hazırlıhlarınızı göresiniz diye.

HEPSİ — Var olsun ağamız, sağ olsun ağamız... O bizim velinimetimiz.

FAHRİ — ...miş.

KÂHYA — *(Cebinden çıkardığı şişkin cüzdanı önüne koyar.)* Yüzelli yedi haneden Kumru Memed.

K. MEMED — Buyur ağa.

KÂHYA — Al oğlum, güle güle harca.

S. HAMZA — Yarısını yatır borca. *(Parayı alan Pala Hasan'ın işaretiyle okuma odası'na girer.)*

P. HASAN — *(Elindeki kâğıda birkaç tarak attıktan sonra seyirciye imalı imalı göz kırpar. Elindeki kâğıdı öper.)* Keklikler toplandı çantaya girdiler. Hay gara gözüne gurban olduğumun humarı. Dumanı tüttü beğem, dumanı. Gel beğem, gel... Humara gel. Beş goy on al, on goy yüz al, yüz goy bin al, bin goy hava al. *(Okuma Odası'na girer.)*

IŞIK — *(Söner.)*

EFEKT — *(Horoz sesleri, it uluması, eşek anırması)*

TÜRKÜ — Şafak söktü gine sunam uyanmaz.
Hasret çeken gönül derde dayanmaz

IŞIK — *(Yavaş yavaş yanar.)*

FAHRİ — *(Cepleri dışa dönük, gözü Okuma Odası'nın levhasında.)* Aşkolsun mantarınıza oğlum. Eyi ohuttunuz bizi. *(Seyırciye)* Bu okuma odası da vali beyin emri üzerine böyle bir humarhane oldu. Vali bey her gafeye bir ohuma odası şart demiş. Biz de vali beyin emri yerine gelsin deye gece gündüz okuyoh işte. Gördüğünüz mihval üzere.

K. MEMED — *(Eli cebinde, boynunu içine çekmiş, bitkin bir halde girer.)* Vay anasını bu seferki dimdirlik de getti. Sürün galan ovanın yüzünde.

S. HAMZA — *(Pişman)* Ulan pezevenk, üttün işte galhıversene. Be hey enayi oğlu enayi, o gadar parayı sülalen mi gördü?

FAHRİ — Para bu duzlu suya benzer. İşdikçe yahar. Ahtığı yere de ahtıkça ahar.

K. MEMED — Bizim de arabamız yüzünkoyu yatmış galan. Manılaynan vursan uyandıraman.

S. HAMZA — Ulan biri iki edeciyik deyi bilmem neremizi yırtıyoh. Gene de iki yahamız bir araya gelmeyor.

FAHRİ — Olacağına bah. Herif bizi gastı gavurdu. Dumanımızı savurdu.

S. HAMZA — Bu yıl da bedava çalışacayıh.

K. MEMED — Nedelim, eline vurup da alacak değildik ya. Ekmedik bostan, yemedik karpuz. Zaten bizim gazancımız el uçun.

FAHRİ — Dere kenarındaki tarla demiş sel uçun.

KÂHYA — Hah... Hah... Hah... Enayiler, koskoca Süleyman Ağa'nın kâhyasından para sızdırmak ha. Bahın hele şunlara, yabancı sermaye diye hepsi birden saldırıyor. Yabancı sermaye böyle soyar işte adamı. İnekler ya, sanki enayiniz var sömürülecek. Herkesi gendileri gibi yolunacak gaz sanıyorlar. *(Seyircilere)* Bu köy de böyle işde gendilerinde me-

telik olmadığından dışardan bir yabancı geldi mi, hemen üç kâğıda düşürmeye, ahılları sıra yabancı sermayeden hisse almaya galharlar. Tabii garşındahı emmin gurt, analarını beller babuçlarını eline duduşdurur. Hasan! Hasan!

P. HASAN — Buyur ağa.

KÂHYA — Getir oğlum benim nevaleyi.

P. HASAN — *(Elinde rakı şişesi ve bardakla girer.)* Afiyet olsun ağa.

KÂHYA — Bin yaşayasın be Hasan. Bilirsin seni çoh severim. Gözümün bebeği gibi esirgerim seni. Üstünden kem yeller essin istemem.

P. HASAN — Ona ne şüphe ağam.

KÂHYA — Aslında ben gafası çalışan herkesi severim. Bu dünyada irahat galmah, üç günlük ömürden murad almak istersen fakır fukaranın gözünü açdırmıyacan. Aksi halde halın dumandır.

P. HASAN — Hemi de ne dumandır.

KÂHYA — Ha şöle, eferim işte. Bu devir gendi çıharını düşünecek zamandır. Yohsam başa mı çıhılır heç.

P. HASAN — Heye valla.

KÂHYA — Sonam politiken gayet guvvetli, siyasetin keskin olacak. Hulasayı kelâm adam gafeslemenin erbabı olacan. Alabah misali kiminin altından kiminin üstünden uçucan. Nabza göre şerbet sunacan.

P. HASAN — Doğru valla.

KÂHYA — Kendi menfaatını gollacan gardaşım. Nalıncı geseri gibi daima gendine yontacan. Neden dirsen devir öle olmuş. Sana ne, elalem ne olursa olsun. Eskidenmiş o gomşu hahları, gomşuluhlar. *(Para işareti yapar.)* Şimdi herşey baş parmayın oynamasına bağlı. Goca dünyayı birkaç parmah idare ediyor. *(Orta parmağıyla tetik işareti yapar.)* Dağ

gibi adamı, el gadar çocuh götürüyor. Hele gavurlarda bir gırmızı düğme varmış biri yalandan dokunsa essahtan gıyamet goparmış.

P. HASAN — Herhalde o dediğin gıyamet de yahın. Neden dirsen, elametleri görünmeye başladı.

KÂHYA — Dünya bir sele sepet götü oldu. Yarına çıhan canlar övünsün.

P. HASAN — Bir çahımlıh kavım yoh ki gövünsün.

KÂHYA — Onunçun ne vurursan kâr, herkes gapıp gapıp gaçıyor. Sen de avuçlamana bah Hasan. Yohsa ömrü billah ırgat galın vallah. Eyi düşün.

P. HASAN — Neyi düşünüm?

KÂHYA — Gulağını bana ver. Yarın bunun düşmesi var, şişmesi var. Gocalığını düşün. İnsan oğlu hep bir galmaz.

P. HASAN — Ne demeklik istiyon?

KÂHYA — İstediğim ortada. Bu yıl Süleyman Ağa'nın gözüne bir girelim, gerisi golay.

P. HASAN — Girelim.

KÂHYA — Tamam girdik mi? Sen hemen çiftliğe atan mitili.

P. HASAN — Sen?

KÂHYA — Sen bana bahma. Ben de hemen mencilise. Dört sene ye iç, enine boyuna gez toz.

P. HASAN — Niye?

KÂHYA — Elinde büyük goz, hergün ayrı bir poz.

P. HASAN — Niye o?

KÂHYA — Gosgoca mebus oluyoh ya.

P. HASAN — Ne zaman?

KÂHYA — Süleyman Ağa'nın istediği an. Paşa gönlünün olduğu zaman.

P. HASAN — Nasıl girilir ağanın gözüne.

KÂHYA — Sırası var. Dur annadacam. *(Böbürlenir.)* Bah beni ağalar gözbebeğimişim gibi severler.

P. HASAN — Neden?
KÂHYA — Nedeni var mı, ırgata gıymat vermem de ondan.
P. HASAN — Ya.
KÂHYA — Irgat da beni heç sevmez ha.
P. HASAN — Sevse nolacah sevmese nolacah, bir iki baldırı çıplah.
KÂHYA — Ha işte demedim mi kafası çalışan adamsın diye. Gendine vefa olmayandan ne vefa umulur.
P. HASAN — Zengine garşı çalışırsan deriyi duzlarsın. Yaltaklanırsan kemeri düzlersin.
KÂHYA — Eferim eyi anladın. Demekliyim de o zaten. El ırgatı üçte mi galdırıyor biz ikide galdıralım.
P. HASAN — Çoh daha erken galdıralım.
KÂHYA — Eferim. El altıda mı bırahıyor biz yedide bırahalım.
P. HASAN — Çok daha geç bırahalım.
KÂHYA — Süleyman Ağa'nın gözüne bir girdik mi! Ondan sonra mebus olmak işten bile deel.
EFEKT — *(Ya ya ya şa şa şa, bizim parti çok yaşa.)*
P. HASAN — *(Yerinden fırlar.)* Ya ya ya şa şa şa bizim parti çok yaşa. *(Kâhyaya sokulur.)* Hangisi bizim parti?
KÂHYA — Süleyman Ağa'nınki. Bizim partimiz diye bir şey olmaz. Ağa neredeyse biz de ordayıh.
P. HASAN — Onun safında güleşmeliyih. Çünküm garnımızı o doyuruyor.
KÂHYA — Öyle ya. Tersi düşünülebilir mi? *(Sesler yükselir.)* Otur rahatına bah.
P. HASAN — Particiler geliyo.
KÂHYA — Otur canım. Gelen yabancı deel, bizim adam.
P. HASAN — Hele paraların gelişinde bişe vardı.
KÂHYA — Gâvuroğlu gâvur, hikmetini derhal gösterir. Ağnadın mı şimdi?

P. HASAN — Eyi ağnadım.

KÂHYA — Bu gelen de bizde evdeciydi. Seçim yahlaşınca varmış ağaya. Demiş hal böyleyken böyle. Gocadım gayrı. Çoh yorgunum, hastayım da. Çiftlikte işe yaramam gayrı. Gönder beni Angara'ya.

P. HASAN — Hastaneye mi?

KÂHYA — Kastanede ne işi var ulan. Doğru menclise,

P. HASAN — Ya.

KÂHYA — Ağa da düşünmüş. Demiş, eyi dedin. Gaç yıldır gapımda hızmat eden, hızmatından çoh memnunum. Allah senden ırazı olsun. Var git de Angara'da açıh diğnen. Eline de arzuhalcı Kel İlyas'tan bir araba laf duddurmuşlar, Allah işini rast getire deyip gapıp goyvermişler, semeri alınmış beygir misali.

SAHNE 3

(Öncekiler, Fahri, Kumru Memed, Sarı Hamza, Politikacı, Haceli)

POLİTİKACI — *(S. Hamza'nın omuzunda etrafı selâmlıyarak girer. Cebinden çıkardığı kâğıttan okumaya başlar.)* Ey böyük, en böyük aziz ve leziz ırgat milleti, sizin çekdiklerinizi ben de çekdim. Irgatlığın ne demek olduğunu ve onun gutsiyetini, haysiyetini, şerefini ben de uzun yıllar taşıdım. Irgat demenin ne demek olduğunu çok iyi bilirim. Ey namuslu çalışkan kişiler nasılsınız, eyi misiniz?

HEPSİ — Bravo! Sağol! Varol... *(Alkışlar)*

POLİTİKACI — Bundan sonra daha da eyi olacahsınız. Her şey sizler için olacah.

S. HAMZA — Allah başımızdan eksik etmesin.

K. MEMED — Allah yohluğunuzu vermesin.

S. HAMZA — Allah evlâd acısı çekdirmesin.

POLİTİKACI — Sizin için çalışıyoruh, çalışacayıh da. Kimse bizi bu yolumuzdan döndüremez. Çünkü biz bu yolda inatla, azimle, emin adımlarla yürümeye garar gıldıh. Kelleyi goltuğa alıp da yola çıktıh. İşlerimizin çetin ve büyük milletimizin metin olduğunu biliyoruh.

HEPSİ — Yaşa! Bravo! Sağol! Varol!... *(Alkışlar)*

POLİTİKACI — Bizi engellemek ve de çengellemek isteyen fikri bozukları bir gün bu meydanlarda öfeliyeciyik. Huzur isteyen milletimize muzur sohmıyacayıh. İşte şimdiye gadar gelmiş geçmiş, bütün imanı bütünlerin yaptığı eserlere eser gatacayıh. Bu eser senin eserin olacahtır. Ona dört elle sarıl, onu goru. Ondan yana şüphemiz yohtur. Guru lâf garın doyurmaz. Lâf değil hizmet vardır. Guru lâfa garnımızı tohdur.

HEPSİ — Yaşa! Bravo! *(Alkışlar)*

FAHRİ — *(Seyirciye)* Bu işin önü de boh, sonu da bohdur.

POLİTİKACI— İşte biz bu memlekette herşeyi yohdan var edeceyik. Evelallah bizim arkamızda garlı dağlar var. Emmilerimiz var, dayılarımız var. İşte biz onların sayesinde köylere asansörlü, ılıh sulu hamamlı evler dikdireceyik. Her vatandaşın altına Anadolu tofomili koyacayıh. Erinde gecinde her vatandaşı torpağa kavuşturacıyıh.

HEPSİ — Yaşa! Varolun! Sağolun.....

FAHRİ — *(Seyirciye)* Daha iyi yolun.

POLİTİKACI — İş sahası açacıyıh. Kim demiş bizde iş yoh deyi? Elin gâvuru nasıl buluyor? Bizde becerik yoh, becerik. Goca memlekette iki adam çıhmaz aklı erik. Kimi zır deli, kimi gafadan firik. İşte yalnız ve sadece bu mukaddes görevi biz idrak ederik.

Bunun ne demek olduğunu biz bilirik.

HEPSİ — Bravo! Sağol! Yaşa!.. *(Alkışlar)*

FAHRİ — *(Seyirciye)* Sözüm dağa daşa.

POLİTİKACI — Torpah iraformunu, tarım iraformunu daha bilmem binlerce ney iraformunu ancah ve de ancah biz yaparıh. Torpahsız köylüye torpağı, gömleksiz köylüye gömleği ancah ve de ancah biz veririk. Sizin halınızdan ancak sizin içinizden çıhmış biri anlar.

HEPSİ — Yaşa! Varol! Bravo! Sağol!..

FAHRİ — *(Seyirciye)* Elin deymişken iyi yol.

POLİTİKACI — Biz buraya sizlerin dertlerini dinlemeye, yaralarınıza melhem olmaya geldik. Şimdi isteklerinizi söyleyin birer birer kaydediyim. *(Cebinden çıkardığı sigara kutusunun arkasına yazmaya başlar.)* Hadin, çekinmeden söyleyin. Düne kadar ben de bu çiftlikte ırgattım. Ben de o tozlu yolları çok depeledim.

S. HAMZA — Yol istiyoh.

K. MEMED — Su istiyoh.

HACELİ — Mektep, muallim istiyoh.

POLİTİKACI — Bu istekleriniz elzem olan şeylerdir. Bu seçimde refaha kavuşacaksınız. Neyse bana müsade. Bir kaç köy daha dolaşacam.

FAHRİ — *(Seyirciye)* Zehirliyecek.

POLİTİKACI — *(Kâhyaya doğru yürür. Onlar bir köşede, ötekiler öbür köşede kulis yaparlar. Politikacı nutuk edasıyla...)* Duuuruuum naaasııl.

KÂHYA — *(Taklitle)* Ayıpsın be. *(Öksürür).* Evelallah gaçar mı? Dağ köylerinden garşı tarafa bir irey bile sızdırmam. Sen bizi çocuk mu sanıyon. Üç gündür paşa gibi bakıyorlar bana. Bizim, köylünün yanında gıradomuz vardır.

POLİTİKACI — Ağa, madem ki iş iddiaya bindi, pa-

radan gorkmayın deyor.

KÂHYA — N'olacak yahu, bir senede kâra bile düşer.

POLİTİKACI — Tabi canım, elbette bir düşündüğü vardır. Ata binmek bir ayıp, inmek iki ayıp.

KÂHYA — O bakımdan şüphen olmasın. Ağa bir oyuna çıhtı mı mutlaka oynar. Kesenin ağzını açtı galan.

POLİTİKACI — Yaşasın ağamız, var olsun ağamız! O bizim velinimetimiz. *(Kâhyayla kolkola çıkarlar.)*

P. HASAN — İşte arkadaşlar, gök bitten gurtulduk gitti.

K. MEMED — Bütün dertlerimiz hökümata ulaştı.

S. HAMZA — Bu seçimden sonra yohluh da bitti.

P. HASAN — Öyle ya, ben lâfı sağlam yerden duydum. Bunun bir sözünü iki etmezlermiş Angara'da.

FAHRİ — Ulan Süleyman Ağa'nın evdecisini de nerdeyse evliya ediciniz başımıza.

P. HASAN — Tabi evliya.

FAHRİ — Nerde var öyle evliya, sahın koyma avluya.

P. HASAN — Sus lan, aykırı oğlu aykırı. Bişmiş aşa su gatmazsan duraman. İllaki bir yolunu bulup su goyuverecen.

FAHRİ — Bilirim yahu, Sinekli çiftlikteki evdeciliğinden bilirim.

P. HASAN — O zamandan biz de bilirdik amma, adam büyüdü galan, hesaplı gonuşmak gerek. Arkasını Süleyman Ağa'ya dayadıktan sonra garanti liste başı olur. Bu ne demek, bunu sen ben bilemek. Bugüne bugün bu adam mebus demek.

S. HAMZA — En büyük adam demek.

K. MEMED — Onlar uçun bunca emek.

S. HAMZA — Bundan sonra onun işi hazır gazanılmışı yemek.

FAHRİ — Yahu gonşular, boşuna hayale gapılmayın.

O da getse, öteki de getse bir şey değişmez.

P. HASAN — Ne biliyon?

FAHRİ — Bahsana herif tenezül edip cep defterine bile yazmadı.

K. MEMED — Cep defteri var mı bahalım?

P. HASAN — Heç de lüzumu yoh. O adam gafasına yazar.

FAHRİ — O gadar gafalıydı da cuvara pakedine niye yazdı.

P. HASAN — Hadi hadi, bizim halımızdan ancak o anlar.

FAHRİ — Çok eyi anlıyor. Onun uçun Süleyman Ağa'nın safında dövüşüyor. Tenezzül edip deftere bile yazmıyor. Yedi kad yabancı olsa iresmimizi bile çeker.

P. HASAN — İresmimizi ne yapsınlar?

FAHRİ — Doğru ya ireyimiz yeter.

P. HASAN — Öf be sana lâf yetiştirecek deelim. Sen de benim gibi adam ol. Gayfana mebuslar gelsin, ondan sonra geç yamacıma gonuş.

FAHRİ — Tamam tamam. Onun böyüklüğünden sana da bulaştı.

K. MEMED — Mebusluk onun, fors bunun.

P. HASAN — Gafamı bozmayın lan. Ahlımı garışdırmayın.

FAHRİ — Bizim kimsenin itine oşt dediğimiz yoh.

K. MEMED — Tavuğuna gış dediğimiz yoh.

S. HAMZA — Gızına hişd dediğimiz yoh.

FAHRİ — Çocuğuna puşd dediğimiz yoh, yoh yoh. Aslında diyeceğimiz, çoh, çoh çoh.

P. HASAN — Kimin ne haddine düşmüş bişey demek. Bir zibillikte bir horoz olur. Ona göre dediklerimi eyi dinneyin. İşte beklediğimiz gün geldi çattı. Ya-

rın ot zamanı Süleyman Ağa'nın çiftliğine gedeceyik.

S. HAMZA — Mecbur gedeceyik.

K. MEMED — Herif çarptı bir kere.

FAHRİ — Bu borç boğazın çuhurunda olduhtan kelli. Nere gidebilin. Emeğimizden satılıyoh, boğazımızdan bağlanıyoh.

K. MEMED — Satacak başka şeyimiz olmadığından.

P. HASAN — Herkes hazırlığını görsün. Bu senenin birinci fırsatı.

K. MEMED — Aman gaçırmayın.

FAHRİ — Millî Piyango.

K. MEMED — Yoh bango.

S. HAMZA — Rest.

P. HASAN — Blöf.

FAHRİ — Blöf işte senin yaptıkların.

HACELİ — Yarın horozla birlikte yola düşmeliyik.

FAHRİ — Varıp Çukurova'ya yerleşmeliyik.

S. HAMZA — Para galan dama dedi.

K. MEMED — Açlık da çöktü.

HACELİ — Geçimsizlik de var.

P. HASAN — Gurtuluş yolu Çukurova.

S. HAMZA — Bizimkisi zaten eşeklik. Gış olunca niye çıharık ki bu dağın başına.

K. MEMED — Gar suyu goymah için aşına.

S. HAMZA — Senede iki kere para geçer elimize. O da Çukurova'da.

FAHRİ — Ot ırgatlığı bir, goza ırgatlığı iki.

K. MEMED — Yaza çıhabilmek için mutlaka zemheri garı yemeliyik.

FAHRİ — Eşşekleri de götüreciyik mi?..

S. HAMZA — Senden eyi eşşek mi olur.

K. MEMED — Biz olmuşuk bir eşşek.

FAHRİ — Deli gafa. Durup dururken bir de elli guruş han parası vereceen.

HACELİ — Şafağınan, alaca garanlıkta yola düşmeli.

FAHRİ — Gedip Çukurova'ya yerleşmeli.

P. HASAN — Ulan Gumru, var get Gıtır Ali'ye söyle köyün içinde zorlu bir ilanat yapsın. Zibillikten eyi bağırsın.

FAHRİ — *(Ezgiyle)* Ahhh... Ahhh... Irgat mısın gelme dünyaya. Her yaptığın göze batar. *(Derinden bir göğüs geçirerek)* Elalem muhtarın gızını onarır heç bişeycikler yoh. *(Şiddetle)* Biz Kel Veli'nin kör eşeğine dolanırık cenderme peşimize düşer.

EFEKT — Ey köylü... Gıllı tüylü... Yarın ırgat günü, Çukurova'ya ırgat inecek... Köylünün derdi dinecek ...Duyduh duymadıh demeyin, hakkımı da yemeyin. Emmi olan, dayı olan, gazına gadar boyu olan, ana avrad gız, garı yaşı yediden yukarı nefesi içinde olan herkes gidebilir.

IŞIK — *(Yavaş yavaş söner).*

HEPSİ — IRGAT SELİ ÇUKUROVAYA AHDI DA AHDI
GIZGIN GÜNEŞ GARA GADER YAHDI DA YAHDI.

TABLO 2

(Olay darmadağın bir çiftliğin damında gelişir. Sahnede kadınlarla erkekler sembolik iki küme şeklindedir. Böylece kadınlar ve erkekler bölümü ayırdedilir. Duvarın dibinde saman çuvalları, su fıçıları vardır. Türkü yavaş yavaş yaklaşmaktadır.)

Sabahınan galhdım erken saadde
Gazmayı duddurdular elime
Bilmediğim görmediğim nice memlekette
Azzığı doladım ince belime

Guru ekmek yanına sovanlar gırdım
Çöplü üzerinden sinekliye vardım
Gapı gapı ağalara yalvardım
Acımadı hiç biri benim halime

(Türkünün bitiminde önde elci Pala Hasan olmak üzere salondan girerler ellerinde kazmaları, omuzlarında yatakları vardır. Kiminin ayağında ökçesiz kiminde konçsuz çoraplar, ökçesine basık ayakkabılar, şapkalarının altında mendilleri; ayaklarını sürüye sürüye, sigaralarını tüttüre tüttüre girerler. Eşyaları yerleştirir, yatakları sererler.)

S A H N E 1

(P. Hasan, K. Memed, S. Hamza, Haceli, Fahri, Güllü, Fatma, Makbule)

P. HASAN — *(Elinde elci değneği olduğu halde orta yerde gezinmektedir. Herkese yatacağı yeri gösterir.)* Haydin, avradlar şura şöyleye, erkekler öte yana gıvrılsınlar. *(Cebinden çıkardığı kâğıtları karmaya başlar.)* Haydin bahalım, Mendem beğ gibi çiftliklerde yatın... *(Kadınlar azık çıkınlarını çözerler. İçinden çıkardıkları somun ekmeğini yufka ekmeğinin arasına sarıp sarıp yerler.)*

FAHRİ — Öyle ya, paralar elin çiftlikler bizim.
P. HASAN — Köy Süleyman Ağa'nın, keyif bizim.

K. MEMED — Ne var yani gazancının da ıccıhı bizim olsa.

S. HAMZA — Çüş... Ha eşşek ha... Bacağında donu yoh, çiftlik sahibi olmayı tasarlar. Öle düşünme adamı asarlar.

K. MEHMED — Zaten bir yar yıkılmazsa olacağı yoh.

P. HASAN — O yar yıhılır da sen altında galın. Döner dolaşır başına çöker.

K. MEMED — Oh ne gözel, hazır mezar bulmuş olurum.

S. HAMZA — Fır döndü, Şevket kazandı.

K. MEMED — Allahtan umud kesilmez. Allah bu, yar büker, çamur çöker bir de bakan oluveririm. Ulan Sarı o zaman sorarım sana. Sıkıysa beş yüz metre geriden selâma durma.

S. HAMZA — *(Eliyle zırt çeker. Şapkasını yıkar.)* Gubar pezevenk, gubar. Adana'nın ayazı... Maça gızın papazı... Süllü Halil'in güccük sazı... Tez getirir baharı yazı. Yes dümbük pezevenk, yes...

K. MEMED — Ulan benimle dalga geçin. Bahın bir gün görürsünüz. Yanıma selâvatsız kim yahlaşabiliyo.

FAHRİ — Yaşa ulan bacanah. *(Elini omuzuna vurur.)* Gumlu dereden geçmişin... Tosgabadan gorhmuşun... Tosgaba senin emelin... Gendin istendin nedelim... *(Şapkasını yıkar.)*

HACELİ — Mani hülya bir tohumdur, ekdim ama bitmedi: Bu züğürtlük başa belâ govdum ama gedmedi.

P. HASAN — Lan oğlum bırahın guru hayalı gurmayı da siz olacağa bahın. Gelin iki el atalım güz veresiye.

S. HAMZA — Para yoh lan.

P. HASAN — Ulan kim dedi size humar para ütmeye

oynanır deye. Humar bunun alt tarafı, istedikten sonra bitine gene oynanır.

FAHRİ — Balıh başından goharmış.

HACELİ — Elci pezevengi gızgın. Humar deye yanıyor dümbük, Hacıhamzalı gaşşağı gibi.

K. MEMED — *(Elindeki sicimin düğümlerini sayar.)* Yirmi beş, elli, yetmiş beş, bir lira.

P. HASAN — Gel lan, bir liraya.

K. MEMED — Varım lan, pilavdan dönenin gaşşığı gırılsın. Vir oğlanı.

P. HASAN — Sana, bana, sana, bana. Hıh gördün mü. Çöz bahım o düğümleri. *(Pala Hasan tebeşirle şapkasının kenarına çizer.)* Lan Sarı dört çizgi de senin oldu ona göre davran.

S. HASAN — İsterse elli çizgi olsun. Yaz tahtaya al haftaya. Nah alırsın bobayı. Alın galan üçün birini.

P. HASAN — Ben ütüyüm de sen verme sıhıysa. Adamın guyruğuna nışadır değmiş gibi daşdan daşa hopladırım.

HACELİ — Yeterin be... Yatılsın galan.

K. MEMED — Yat, hortla. Üryana giren mi var?

HACELİ — Gulağımın dibinde dır dır etmeyin.

P. HASAN — Sen emret general. Üzme dadlı canını. Yeter ki emret.

HACELİ — *(Doğrulur.)* Ulan şu Çukurova da güllük gülüstanlık, bağlık bostanlık oldu be... Eskiden sinekten yatılmazdı dinine yandığımın mekânında.

FAHRİ — O gadar zehiri sen yesen...

K. MEMED — Temizlenirdi.

HACELİ — Eee, yıllardır ener çıharıh.

FAHRİ — Madalya mı verdiler?

K. MEMED — Haftalık, haftalık...

HACELİ — Gurtlar gocayınca çakalların maskarası olurmuş. Biz sizin gibiyken iki kere ener çıhardıh.

K. MEMED — Minareye mi?

FAHRİ — Dağa dağa...

HACELİ — *(Derinden bir göğüs geçirir.)* Amma şimdi iki adım atmadan dizlerimiz titremeye, gözlerimiz gararmaya başladı.

P. HASAN — Ne o goca, gidici misin yoksam? Evel heç böle gonuşmazdın.

K. MEMED — Eski torpah o.

FAHRİ — Daha çoğumuzu kefenler.

HACELİ — Töbe de, töbe de Allah etmeye şurda iki soluhluh canımız galdı.

P. HASAN — Kepeğin tükenmesine bağlı.

HACELİ — Hadi yeterin, yatılsın galan. Gençlik işte böyle. Ahşama gadar id gibi çalışır, sabaha gadar dır dır, dır dır... *(Pala Hasan ayakkabısını başının altına koyar, Sarı Hamza yarım sigarasını söndürüp cebine atar ve yatarlar. Fahri kırık tarağıyla bıyıklarını taramaktadır.)*

FAHRİ — *(Kumru'ya)* Yatsana lan.

K. MEMED — Sana ne oğlum?

FAHRİ — Ulan, bacanak uyu.

K. MEMED — Benim heç uykum yoh cuvara içecem.

FAHRİ — Bacanak gel hele gel.

K. MEMED — Ne var lan?

FAHRİ — Bir hafta başı olsa.

K. MEMED — *(Sevinçli.)* Bir getsek.

FAHRİ — Doğru sinemaya.

K. MEMED — *(İşaretle)* Hemi de en bacahlısına.

FAHRİ — Nasıl ediyordu oğlan?

K. MEMED — Nasıl ettiğini anlayabildim mi ki. Mıncıhlayıveriyordu.

FAHRİ — Gız da gız ha. Kitap gibi, aç aç oku.

K. MEMED — Seçme onlar.

FAHRİ — Tabi, İstanbul seçmesi. *(Karışık kompleksler*

içinde yatanlara bakar.) Bacanak seninkiler uyumuş.

K. MEMED — Bırah yahu uyusun pezevenkler.

FAHRİ — Bacanak.

K. MEMED — Ne var ulan?

FAHRİ — Boğuluyom bacanak. Beni efkâr basıyor.

K. MEMED — Dur ulan öyleyse sana bir türkü çekiyim.

Nasıl sevdim seni bilemiyorum
Seviyorum ama diyemiyorum
Gader ağlatıyor gülemiyorum
İki talih birden gara olunca

FAHRİ — Bacanak beni eyicene efkâr bastı.

K. MEMED — Bi daha söyleyim mi?

FAHRİ — Yoh ha yoh...

K. MEMED — Ne o lan, sende bişey var.

FAHRİ — *(İçtenlikle sokulur.)* Bacanak bu akşam Fatma'ya bir balta atacam.

K. MEMED — Deli misin, lan?

FAHRİ — Göz gafayı sildi. Ne olursa olsun.

K. MEMED — Ne o lan. Guduruyon mu?

FAHRİ — Hemi de nasıl.

K. MEMED — Ne o lan, azıyon mu, gızıyon mu?

FAHRİ — He ye.

K. MEMED — Etme lan, yazıh lan.

FAHRİ — Hadi hadi sen yat! Çakal öldüye ver.

K. MEMED — *(Yatağına yatar, Fahri'yi dikizler.)* Haceli emmi, Haceli emmi.

FAHRİ — Yat lan, yat. *(Kumru'yu yatırır. Cebinden çıkardığı aynayla kadınlar bölümünü gözetler.)* Gıpırdama lan!

K. MEMED — Ne yani oğlum. Nefes de mi almayım?

FAHRİ — Alma, soluma!

IŞIK — *(Kadınlar bölümü aydınlanır.)*

FAHRİ — *(Yavaş yavaş kadınlar bölümüne geçer. Fatma'nın ayağının altını gıdıklar. Fatma doğrulur. Başıyla işaret eder.)* Çiftliğin önündeki teknenin içinde bekliyom. *(Öne doğru gelir, bağdaş kurar, oturur. Şapkasını çıkarır dizine koyar. Cebinden çıkardığı esans şişesinden orasına burasına sürer. Kırık aynası ve yarım tarağı ile saçlarını tükrüyleye tükrükleye tarar. Fatma da kendine çeki düzen verdikten sonra yaklaşır).*

FATMA — Ne deyon? Geldim işde.

FAHRİ — Ne deyem? Hoş geldin. *(Sıkılarak)* Şeherli değilsin ki bülbül gibi şakıyasın, otuz iki dili okuyasın. *(Bir müddet gözgöze bakışırlar. İkisinde de kuvvetli bir arzunun buhranı sezilir. Söylemeleri gereken sözcükleri aradıkları bellidir.)*

FATMA — Ne düşünüyon?

FAHRİ — Çoh şey.

FATMA — Dadlı şeyler mi?

FAHRİ — Hemi de nasıl.

FATMA — Bal gibi, pekmez gibi mi?

FAHRİ — Baklava gibi, kadayıf gibi.

FATMA — Neymiş o?

FAHRİ — Nasıl deyim ki, ağnayıver işte. *(Fatma'nın gözlerinin içine bakar, dalar, göğüs geçirir yutkunur.)* Ağnayamadın mı?

FATMA — Hık heye.

FAHRİ — Gız Fatma, seniyle gacak mı?

FATMA — Deert... Nere gacacahmışıh. Hele ıcık durah, çalışah, parasız pulsuz sırtı çulsuz nere gedilir?

FAHRİ — Parayı pulu nediçiyik ki ikimiz bir olduhdan kelli.

FATMA — Bana bir gelinlik, sana sırmalı bir şalvar,

gayferengi bir ceket, başına bir şapga, eline bir tesbih, ağzına da bir cuvaraa...

FAHRİ — Desene bizim evlilik galdı baharaa... Biz bu dünyada töbe evlenemeyik. Ötede de Allah kerim.

FATMA — Niyeymiş o?

FAHRİ — Niye olacah, o saydıklarıyın hepsini bir arada bulmak imkânsız. İkisini bir araya getirmek zor.

FATMA — Heç de zor değel.

FAHRİ — *(Başını sallar.)* Paramız olsa, pulumuz olmaz. Pulumuz olsa, çulumuz olmaz. Ulan dünya gara gözün kör ola, bizi sığdırmıyon içine... Ne sığdıracam desene? Onmuş atanın onmuş evlâtları mıyıh? Anan ırgat, baban ırgat, sen ırgat. Senden olanın da olup olacağı ırgat. Irgat kısmı olur mu ırahat?

FATMA — Kötü kötü düşünme.

FAHRİ — Üryanda parayeri falan mı gördün yoksa,

FATMA — Allah böyük.

FAHRİ — Allah böyük, Allah böyük amma gul güccük. Hele ırgat kısmı eyitten güccük, yeri yurdu yoh. Sonumuz yoh Fatma, sonumuz yoh. *(Birden umutlanır.)* Amma dur... Sarıların Hamza bir iş var deyyor. Böyük de parası var deyyor. Tabi sonunda damda yatmak da.

FATMA — Böyük işler öyle olur zaten. Böyük humara benzer. Ya kazanırsın ya kaybedersin.

MAKBULE — *(Onları dikizlemektedir.)* Birbirlerine yahışıyorlar da hınzırlar. Dengi dengine. Irgat ırgata. *(Görmemezlikten gelerek.)* Gız Fatma!

FATMA — *(Hemen toparlanır.)* Hı, geldim.

MAKBULE — Neredeydin gız?

FATMA — İşemeğe gittim.

MAKBULE — *(Anlamlı)* Nahal işemekmiş gız o?

FATMA — Vallaha bilmem. Garnım ağrımış da...

MAKBULE — Yaz günü de o ağrı sızı durmaz zaten. Hadi yat bahalım şöle. Arkanı da arkama daya.

IŞIK — *(Kadınlar bölümünün ışığı söner. Erkekler bölümü aydınlanır.)*

K. MEMED — Ne o bacanak, yakalandın mı? Haceli emmi, Haceli emmi...

FAHRİ — Sus lan, sus! Yat!

K. MEMED — Yahu ben sana demedim mi?

FAHRİ — Yat bacanak, yat!

K. MEMED — Töbe.

FAHRİ — Ula bacanak, şeher sinema, cılbah gızlar.

K. MEMED — Töbe valla, dünyada olmaz.

HACELİ — *(Uyanır.)* Noluyonuz be... Goca günde lâfınızı yetiremiyonuz mu?

P. HASAN — *(Uyanır, gerinir, esner.)* Tuh lan be... Ne halt garıştırıyonuz gecenin altında. *(Uçkuru elinde dışarı çıkar.)*

HACELİ — Bir daha bu itlerin yatağını ayrı serin yahu. Ne halları varsa görsünler. *(Irgatlar arasında bir kaynaşma başlar.)* Geç lan şuraya. *(Kumru'ya)* Ulan it, sen şuraya yat. Yeterin galan, dır dırı bırakın. Yatılsın, nerdeyse tan ağaracak. *(Yatarlar.)*

EFEKT — Ezan sesi, eşşolu eşekler.

KÂHYA — Irgatlar, eşekler, daha ne yatıyorsunuz ulan. Haydi galhın! Doğru tarlaya. *(Bir iki dolanır çıkar. Irgatlar arasındaki kaynaşma hızlanır. Hazırlıklar başlar. Ekmek çıkınları, su fıçıları, kazmalar hazırlanır.)*

SAHNE 2

(Öncekiler, Gazeteci, sonra Pala Hasan)

GAZETECİ — *Kısa kollu gömleğini pantolonu üzerine salıvermiştir. Başında hasır şapkası, boynunda fotoğraf makinesi olduğu halde girer.)* Dostlarım merhaba.

FAHRİ — Merhaba bey.

S. HAMZA — *(Kendi kendine)* Bu urubası düzgün adamların bize garışması hayra delalet değil ya, haydi hayırlısı.

K. MEMED — Bunlardan bize sokulanını ilk defa görüyorum.

GAZETECİ — *(Etrafını süzer.)* Nasılsınız dostlarım?

FAHRİ — Hamdolsun iyiyik bey.

GAZETECİ — Ben Şakıyan Bülbül Gazetesi'nin muhabiriyim.

K. MEMED — Bize ne ki?

S. HAMZA — Gazeteynen işimiz yoh ki, gazeteciynen olsun.

GAZETECİ — Gardaşlarım gazete demek, halkın dili, masumların sesi demek.

HACELİ — Dilimize nolmuş ki sesimize n'olsun?

GAZETECİ — Diliniz var ama duyan yok. İşte biz sizin sesinizi gerekli yere duyurmayı görev saymışız. Kendimizi bu yola adamışız.

K. MEMED — Ula Hamza, bu ne diyo ki...

S. HAMZA — Sanki ben ağnıyom mu? Gonuşuyo işte gendi gendine.

HACELİ — Bu da böle bir yol duddurmuş.

FAHRİ — Neyimizi dile getireceksiniz?

GAZETECİ — Nasırlı ellerinizi, çatlak dudaklarınızı,

yanık tenlerinizi... Velhasıl bütün yaşantınızı dile getireceğim.

HACELİ — Yapma oğul, bizi irezil mi edecen?

S. HAMZA — Bizimnen uğraşmayın bey.

K. MEMED — Biz kimsenin edlisine südlüsüne garışmıyoh. Kimse de bizimkine garışmasın.

FAHRİ — Bunları bilmeyen var mı ki bey. Bizler ırgatık ne yerimiz var ki... Bir kere yazımız başdan gara. Hemi de gapgara.

K. MEMED — Nere sığar fukara.

GAZETECİ — *(Fahri'nin yanına sokulur.)* Kara yazınızı bilmeniz de kâfi bizim için. Yeter ki bu yazıyı silmeye niyetiniz olsun. Fukaralık silinmeyen alın yazısı değildir.

K. MEMED — Öyle bir alın yazısı ki, hemi de gara, hemi de galın yazısı.

S. HAMZA — Dinmez içimizin ağrısı, yüreğimizin sızısı.

HACELİ — Sırtımıza öle bir geçirmişler ki ataştan gömlek gibi, demirden halka gibi.

FAHRİ — Eşşeğin gazancı at içindir beyim.

GAZETECİ — İşte bizim de gayemiz eşekle atı bir ahıra koyup birleştirmek.

HACELİ — Gatır çıhar bey. *(Gülüşmeler)*

GAZETECİ — Ne gülüyorsunuz bize de katır gerek. İkisinin ortası. Ne eşek kadar geride, ne de at kadar ileride olmasın.

HACELİ — Guru lâf garın doyurmaz. Biz ırızgınıza baharık.

GAZETECİ — Rıskı Allah verir. Yeter ki kul almayı bilsin.

HACELİ — Töbe töbe, Allah dilediğine verir, dilediğine vermez.

S. HAMZA — Nasıl vermez?

K. MEMED — Vurup elinden alacaksın. Yoksa şunu al da ye diyecek deel ya.

S. HAMZA — Talep et kulum verici olan benim demiş, niye vermiyor ya?

K. MEMED — Talep etmeyi bilmiyon zaar. Verdiğine nasıl veriyor.

HACELİ — Töbe deyin, töbe deyin! Günaha sohmayın adamı, sabah sabah. Beş parmağın beşi de bir mi?

GAZETECİ — Evet hepsinin adı parmak.

HACELİ — Yanılıyon oğul hepsi bir deel. Baş barmah var, orta barnah var. Uzunu var, kısası var.

K. MEMED — Babayiğidi var, kösesi var.

GAZETECİ — Ama hepsinin de kendine göre bir ödevi var. Hepsi birden bir eli meydana getirir. Birinin olmayışı diğerlerine de sakatlık verir. El görevini yapamaz.

K. MEMED — He ya... Askerliği bilem altı ay yaptırırlar.

HACELİ — Askerlik eskidendi. Şimdi askere çöp gibi geden, güp gibi dönüyor.

P. HASAN — *(Uçkurunu bağlayarak girer.)* Niye dönmesin be emmi? Daş atıp da golu mu yoruluyor. Babasının evinde yemedini yiyor. Geymedini geyiyor.

GAZETECİ — Sahi sizler ne yiyip, ne içiyorsunuz?

P. HASAN — *(Sert sert bakar.)* Ekmek yeyip, su içiyoruk.

FAHRİ — Zaten neyi var ki fukaranın.

GAZETECİ — Gün gelecek her şeyi olacak fukaranın. Yeter ki emeğinin karşılığını almayı bilsin. Kendisine güvensin. Kimseden korkmasın, yılmasın. En güçlü sınıf olduklarına inansınlar.

HACELİ — *(Kuşkulu)* Bunlar garın gabartıcı, küflü lâflar oğul, her ağız çeviremez.

S. HAMZA — Boş ver bre emmi, çeviremezse arap sakızı gibi çiğnesin dursun.

P. HASAN — Kimmiş kuvvetli olan. Bunlar mı?

GAZETECİ — Evet en kuvvetli sınıf bunlar.

P. HASAN — Hay maşallah guvvete bak... *(Kumru'yu gösterir.)* Ulan bunun her yeri guvvet olsa ne yazar?

K. MEMED — Anayın dinini yazar.

GAZETECİ — Bunların birken on, onken yüz, yüzken bin, binken milyon olduğunu bir düşün?

P. HASAN — O kadar ince hesaba aklım ermez.

FAHRİ — *(Gazeteciye)* Milyon olsa ne olur ki? Milyonu çoktan geçti.

GAZETECİ — İşte onlar sınıfının bilincine varıp yığın olmaktan kurtulup menfaatinin nerde olduğunu gördükten sonra olur.

FAHRİ — Menfaatımızı da çok eyi biliyoh. Nerdeydini de görüyoh amma bırakmıyorlar ki.

GAZETECİ — Siz dayanmadıktan, siz direnmedikten ve el ele kenetlenmedikten, omuz omuza zincirlenmedikten sonra kimse de alın şu sizin demez.

FAHRİ — Dediğin gibi olsa bey?

GAZETECİ — İşte o zaman her şey senin olur. Sen de refaha kavuşursun. Çatlak ve nasırlı ellerinle sardığın sigaranın zifiri kadar kara olan bahtın aydınlanır. Kara yazın kökten silinir.

FAHRİ — Nerde o günler.

GAZETECİ — Senin uyandığın, hakkını yiyenin kapısına dayandığın, hoplata zıplata hakkını aldığın zaman.

P. HASAN — Ben bu lâflardan terlemeye başladım.

HACELİ — Tehlikeye giriyor gibiyik.

GAZETECİ — Ne tehlikesi be baba? Bunlar su götürmez gerçeklerdir. Bu sosyal denge sağlanmalıdır.

Ağalar ırgatın emeğinin karşılığını vermelidir.

P. HASAN — Bırah, ağamıza dokunma. O bizim velinimetimiz.

HEPSİ — Bırah, ağamıza dokunma. O bizim velinimetimiz.

FAHRİ — ...miz miş.

GAZETECİ — Yarın seçim günü. Aklınızı başınıza toplayın. Oylarınızın iradeniz olduğunu unutmayın. Sizin oylarınız hükümeti meydana getirecek.

HACELİ — *(Güler.)* Hökümet kim, biz kim? Biz hökümetten gorkarıh.

GAZETECİ — *(Sarı Hamza'ya)* Hükümet deyince sen ne anlarsın?

S. HAMZA — *(Yutkunur.)* Nemi annarım? Sen bizi bu gaddar cahal mı sandın, bey? Hökümat demek.... *(Düşünür.)* Böyük... Çoh böyük bir şey demek. *(Yumuşak)* Yahu gardaşım bırahalım bu lâfları. Dil güccüktür emme cürmü böyüktür. Şu iş güç zamanı bizi ırızkımızdan etme.

GAZETECİ — Sen de bir hükümetsin dersem, ne dersin?

S. HAMZA — Gülerim ahlına. Ben hökümet olamam ki. *(Alaylı)* Benden olan hökümet ikindiye gadar dayanmaz. Devrilir geder.

GAZETECİ — Yaa... Bak inanmıyorsun ama, hükümet senden kuruluyor.

S. HAMZA — Ula Gumru ben ne böyük adammışım be.

GAZETECİ — Sizlerin her birinde ayrı ayrı hükümetin görüntüsü var.

P. HASAN — Bırah gardaşım hökümeti de ayaklar altına düşürme.

S. HAMZA — *(Aynasına bakar.)* Yani şimdi ben hökümet miyim?

GAZETECİ — Elbette.

K. MEMED — Ya ben bey?

GAZETECİ — Sen de.

P. HASAN — Yani şimdi, Allahın aşkına bunlar hökümet mi?

GAZETECİ — Evet, hükümet.

(Sarı Hamza'yla Kumru Memed hükümet pozlarıyla gezerler.)

HACELİ — Aman bunu bir duyan olmasın.

P. HASAN — Bunu burda dedin. Başka yerde sakın ağzından gaçırma.

GAZETECİ — *(Güler.)* Ne olur?

HEPSİ — ATARLAR DAMA, TIKARLAR DELİĞE, İT ÖTESİYE... İT ÖTESİYE...

GAZETECİ — *(Memnun)* Gerçekten her biriniz birer devletsiniz. Devleti meydana getiren fertlersiniz. Otuz iki milyonda bir devlet. Devleti meydana getiren sizlersiniz, bizleriz, onlar...

FAHRİ — Onlar da kim?

GAZETECİ — Oylarınız, partileriniz.

FAHRİ — Topu topuna gaç partimiz var.

P. HASAN — Gün aşımına bir dene guruluyor. Bakgal düveni açar gibi. Hangi birini ahlında dutsun fukara.

GAZETECİ — Kurulanı önemli değil. İş yapanını seç.

FAHRİ — Gelen mi eyiydi, giden mi?

P. HASAN — Giden ağam, gelen paşam. Hangisinden ne gördük ki, ne göreciyik, evliyası da gelse. Fakir omuzunun etini, alnının terini yer.

FAHRİ — Gaç dene mebusumuz var?

S. HAMZA — Gardaşım hökümet adamı mısın, nesin? Kör onbaşı gibi sual sorup duruyon.

K. MEMED — Hökümetten bize ne. Bizim gosgoca Süleyman Ağa'mız var.

P. HASAN — Deel mi ya, canım?

S. HAMZA — Süleyman Ağa bizim hökümatımız.

GAZETECİ — *(Sarı Hamza'ya)* Süleyman Ağa'nızla kanun karşısında bir olduğunuzu söylesem ne dersin?

S. HAMZA — Sapıtmış derim.

GAZETECİ — Neden?

S. HAMZA — Neden olacah? O adam tenezzül edip de getse garagola. Şu Sarı Hamza pezevenginden resmen şikâyetçiyim deyiverse, sorgusuz sualsiz gara eşek sudan gelinciye gadar döverler.

GAZETECİ — Ya sen şikâyetçi olsan?

S. HAMZA — Gene beni döverler. Sen hangi cesaretle o adamdan şikâyetçi oluyon, deye.

GAZETECİ — Neden o?

S. HAMZA — Para bu. İşin içine girmeye görsün.

K. MEMED — Dağları yol eder, ovaları bedesten.

FAHRİ — Anayı gızdan, gaşı gözden ayırır.

GAZETECİ — Gün gelecek ağanızla bir olacaksınız. Aynı masada oturup yemek yiyip, sohbet edeceksiniz.

FAHRİ — O zaman ağalık nolacak?

GAZETECİ — Tarihe karışacak.

HACELİ — Allah aşkına doğru söyle. Bunları senin ahlın alıyor mu? Ben kim, Süleyman Ağa kim. Ben o adamın gapısında dudma bilem olamam. Onun dünya gadar arazisi var.

GAZETECİ — O kadar araziyi nerden almış?

HACELİ — Töbe töbe, Allah'ın arazisi nerden alınırmış? Tabi ki babasından.

GAZETECİ — Ne babası be babacığım? Sen cephede ...ışırken o cephe gerisinde gasbetmiş.

(Sinirli) Gedin Allahı severseniz be. İn... mayın. Allah etmeye bunun de-

diklerinin yüzde birini Süleyman Ağa duyuverse yandık ölene dek.

GAZETECİ — Ne yapar?

P. HASAN — Ne mi yapar? Senin o dilini boynundan çeker.

K. MEMED — Ovanın yüzünde acımızdan sürünürük.

GAZETECİ — İşte gözünüzü açın sürünmekten kurtulun. Ağalara yaltakçılık yapacağınıza birlik olun, kenetlenin. Sesinizi duyurun, gücünüzü gösterin. Oylarınızı ona buna para karşılığı satmayın. Senin halinden ancak senin gücünü bilenler anlar.

P. HASAN — Yeter arkadaş, dur orda. Daha fazla ağamızla uğraşma. O abdesinde namazında, niyazında dini bütün zatı muhterem, nur yüzlü, ışık gözlü bir adamdır o.

GAZETECİ — Şimdi Süleyman Ağa'nız gelse de şu adamı vurun dese vurur musunuz?

HEPSİ — SÜLEYMAN AĞAMIZ DER DE DURUR MUYUZ?

GAZETECİ — Yazık.

S. HAMZA — Kime?

GAZETECİ — Size.

S. HAMZA — Neden?

GAZETECİ — Sömürülüyorsunuz da haberiniz yok.

S. HAMZA — Kim sömürüyor bizi?

GAZETECİ — Süleyman Ağa.

S. HAMZA — Gülerim ahlına. *(Eliyle para işareti yapar.)* Süleyman Ağa'yı ben sömürüyom.

P. HASAN — Arhadaş, sabahdan beri dikkat ettim. Boyuna ağamızın aleyhinde atıyon. Ne istiyon bizim ağamızdan?

GAZETECİ — *(Yumuşatıcı)* Sen okulda okudun mu?

P. HASAN — Diplomam var. Sekiz senede ilki bitirmişim.

GAZETECİ — Gazete okur musun?

P. HASAN — Yazının yüzünde gazete ne gezer? Amma şöle bir gayfe köşesinde elimize geçerse evelallah en ufak teferruatına gadar.

GAZETECİ — Metin Uyandıran ismini duydun mu hiç?

P. HASAN — Duymaz olur muyum? Bir numaralı gominis.

GAZETECİ — Şimdi karşına çıksa ne yaparsın?

P. HASAN — Allah ya ona verir, ya bana.

GAZETECİ — İşte o adam benim.

P. HASAN — Aramızda gominis var!

HEPSİ — ARAMIZDA GOMİNİS VAR!

FAHRİ — Gomünis varmış.

(Ellerindeki kazma ve küreklerle üzerine yürürler. Fahri korumaya çalışır. Çember gittikçe daralır.)

IŞIK — *(Yavaş yavaş söner.)*

(Irgatlar arasında kaynaşma başlar. Gazeteciyi Fahri çıkarır. Dağınık olarak otururlar. Pala Hasan yan kös gelip kabarmaktadır.)

IŞIK — *(Yavaş yavaş yanar.)*

S. HAMZA — Vay it oğlu it, vay! Ne gözel de gonuşuyorduh. Aramıza girmiş meğer. Niyeti devreymiş.

K. MEMED — Bizden lâf çekecekmiş.

S. HAMZA — Eyi oldu.

HACELİ — Ne de olsa ohumuşluh başka. Pala nasıl da enseledi herifi.

S. HAMZA — He ya.

K. MEMED — Yohsam ağzımızdan girip burnumuzdan çıhacahmış.

HACELİ — Zehirleyecekmiş bizi.

S. HAMZA — Eyki de çabuh uyandıh.

K. MEMED — Çabuh uyandıh.

HACELİ — Çoh çabuh uyandıh.

P. HASAN — Hadin yatın galan sabah yahındır. Evelallah biz uyanıh adamızdır.

K. MEMED — Öyle valla.

S. HAMZA — Herifinki göz deel, gön deliği.

K. MEMED — Fıldır fıldır yuvarlaklarında döner. Zaar gözü gibi.

P. HASAN — Garşınızda üç sene garagol gumandanlığı yapmış bir onbaşı var.

S. HAMZA — Helâl olsun onbaşım.

K. MEMED — Yapar valla.

HACELİ — Gözü açık adam.

S. HAMZA — Bu köyde de herkes onbaşı çavuş. Aşası yoh. Bahmayın uzattıklarına, hepsi de gabah gibi er.

P. HASAN — Bahmayın köy yerinde araya gittiğimize. Eskerde teskere bırahsaydıh şimdiye bin lireye yahın para alırdım.

K. MEMED — Aboo... Bin lira mı?

P. HASAN — Bin lira ya, avel. O zaman çocuklarıma bilem para verirlerdi. Memur gısmının çoluna çocuğuna para verirler. Bahma sen ırgatın irisinin para etmediğine.

HACELİ — Ama oğul, ırgatlık başka, memurluk başka.

S. HAMZA — Biz işimize bahalım. El ilen gafamızı yormayalım.

HACELİ — Nerdeyse tan ağaracah. Yatılsın galan. Avratlar nerdeyse yedinci uykuya geçtiler.

P. HASAN — Irgat gısmı iki göynekden fazla uyumaz.

K. MEMED — Yoruluyo fukaralar.

S. HAMZA — O yorgunluk yatmaylan çıhmaz ama gözü kör olsun yohluh.

K. MEMED — *(Şehvetle)* Heye ya... Ahşama kadar işleyip, sabaha gadar şişlemezsen yorgunluk mu çıhar?

HACELİ — Yatın galan be. Garı gibi biriniz boşlayıp, biriniz başlamayın.

(Yatarlar. Derin bir sessizlik.)

FAHRİ — *(Elinde gazetelerle girer.)* Çoh doğru söylüyordu. Ne gözel gonuşuyordu. Dengeye gelmesi lâzımdır bu terazinin. *(Yatanlara)* Siz uyuyun aveller. Kim bu temmuzun sıcağında ayağına gelir. Pis terini gohlar. *(Sinirli)* Biz ırgat milleti garnımız doysun gendimizi bile satarıh. Dinimizi bile yerik. *(Anlamlı)* Diyordu ki biz devrimciyiz. Bizde bütün insanları gardaş gören bir göz, hepsini tek tek sevecek gönül var. *(Düşünür.)* Bundan sonra ohuyacam. Gendi gendimi yetiştirecem. Ulan ne babayiğit adammış meğer be... Beni adam yerine goyup gazete, kitap salacağmış. *(Seyircilere)* Parasız ha... Valla parasız. *(Cebinden* çıkarır.) Aha işte tıpkı bunlar gibi. *(Göğsüne bastırır açıp okumaya başlar, öylece uyur.)*

EFEKT — *Ezan sesi.*

P. HASAN — Ey millet. Daha ne yatarsınız. Ayıp yahu utanmak sıkılmak da yoh. Millet arı namısı torbaya goyup astı. *(Ayağıyla Fahri'yi dürter.)*

FAHRİ — Ee be... Ağnadık ağnadık. İkinci ezeni de duyduh.

P. HASAN — Gah lan, gözüne dizine dursun bir gucah da para alıyon.

FAHRİ — Gözüne dizine dursun, goca dünyayı gazıyom.

P. HASAN — Nazik bedenlerin inciniyorsa çalışman. Dey ha yol. Kimsenin yahana yapıştığı yoh. Get evine mebuslar gibi dokuza gadar gıvrana gıvrana yat.

K. MEMED — Belene belene geber de. Parasız adam nasıl yatar. O dediklerinde para tomarla da yatarlar. Yer içer yan gelirler.

FAHRİ — Hemi de herif ne yatar. Ağzını açmaz dört sene garantisi **var.**

P. HASAN — Hadi avratlar siz de elinizi ayanızı çabuk dutun, gecikmeyin. Burası ekmek teknesi. Gomşu momşu demem yövmiyelerinizi keserim.

FAHRİ — *(Seyirciye)* Ulan çanah yaladıkça da ne gâvur oldu be.

MAKBULE — *(Pala'ya.)* Gene ağanın guvvetlisine arhanı dayayınca külefin gabardı. Gış boyu mılığın yıkkındı.

P. HASAN — Eee... İşsizlik öyle yapar adamı. Mılığını da yıkar, canını da sıkar. Hele parasız eyitten kötü. Allah vermesin avradına bile söz geçiremen.

MAKBULE — Nolacah ya, sındığın gadar arşının olur. Çıplah herifin dili gıssıh gerek.

K. MEMED — Pala gene ezrail oldu başımıza.

S. HAMZA — O köye gene çıharıh elbet.

HACELİ — İş yerinde olur böyle geçimsizlikler. Onunda mazifesi bu. Irgatı sıkarlamak. Ne gıcılıyorsunuz.

K. MEMED — Ne gıcılaması yahu. Bir şey dedimiz yoh.

FAHRİ — Nasıl yoh? Deyecemiz çoh ama zamanı var daha. Biz geç gonuşuruh ama tam gonuşuruh. Öyle ağaya yaltaklanıp da çalım satması deel.

P. HASAN — Hadin be daha ne sallanırsınız.

S. HAMZA — Dinne yandımın dünyasında beş dakka durduruş yoh bize.

HACELİ — Biz senelerin ardından hala sürünyoruh. Siz daha dünkü çocuhsunuz. Ne çabuk yıldınız. Bir ayağınız gelmeden biri getmek isder.

FAHRİ — Böyle gelmedense gelmemek daha eyi.

HACELİ — Irgatlık demek, sürünmek demek. *(Daha hırslı)* Irgatlık demek gısacası berbatlıh demek.

K. MEMED — Öf be sen de amma uzun ettin ha. Ah-

lın nerdeydi. Yedi kere askere gidecene, iki dönüm tarla tedarik edeydin de sürünmeyeydin.

HACELİ — He ya... Biz çarpışırhan el gerisinde paylaştı. Harbı darbı bu gâvurlara yaradı. Elin gâvurunu attık. Gendi gâvurumuzdan çekiyoh.

S. HAMZA — Allahın aşkına başlama gene. Yemen'inden Yunan'ından. Diyneye diyneye gulamızdan gunnacı olduh.

P. HASAN — Gabahat sende bre goca. Bunlar askerlikten ne anlar da garşına alan annatın.

HACELİ — Asgerlik gibisi var mı? Şimdi götürseler gönüllü gederim.

S. HAMZA — Ancah orada doyan, orada dinenin.

K. MEMED — Herif asgerliği meslek sanıyor.

S. HAMZA — Yedi kere gedersen öyle olur.

HACELİ — Askerlik bir beyliktir, askerlik bir devrandır. Her babayiğit süremez.

FAHRİ — Irgatlık bir gulluktur. Irgatlık bir boyunduruktur. Her babayiğit sökemez.

K. MEMED — Ekene, dikene, helâl olsun çekene.

P. HASAN — Haydın hey, el başı, guyruh tarafı. *(Irgatlar ot dövmek için sıralanırlar.)*

HACELİ — Sabaha niyet.
Golumuza guvvet
Allahüme salli
Seyidina Muhammet
(Çalışmaya başlarlar.)

HEPSİ — Yandı Çukurova yandı
Eli bağlı beyler endi
Kuğu uçtu kumru gondu
Oy oy oy Emine'm!

Boyu uzun bir dal gibi
Gezeniyor meral gibi
Bağrı yanık erdal gibi
Oy oy oy Emine'm!

EFEKT — *(Türkü sesleri yavaş yavaş yaklaşır.)*

HEPSİ — Yandı Çukurova yandı
Bıçak kemiğe dayandı
Irgat kan tere boyandı
Oy oy oy Allahım!
Irgatların teri nehir
Yediği ekmekler zehir
Çekilir mi böyle kahir
Oy oy oy Allahım!

P. HASAN — Haydın guşluh ıstırahatı beş dakka mola, bir cuvara dola.
(Ekmekler yenir. Kaşıklar havaya atılır. Niyetler tutulur. Sigaralar yanar.)

S. HAMZA — Ah fukara göyne. Gene geldin elek gibi dikildin depeme. İnadın duddu gıpırdaman gayrı. Seni oraya gudred mıhladı.

K. MEMED — Ulan Çukurova güneşi anamı dinimi ağlattın gaç senedir.

HACELİ — Ben bu yaşın sahabıyım. Irgatlıktan başka bir şey görmedim.

P. HASAN — Bu bize babalarımızın bırahtığı en böyük merestir.

K. MEMED — Anadan yoh, avrattan yoh, Allahtan yoh, N'olacah yahu?

HACELİ — Vay gidi anam vay... Beni doğuracağına bir daş doğuraydın. Bir guş doğuraydın. Daha eyi ederdin. Ölecek, yıpranacak domuz deelmişim meğer.

SAHNE 3

(Öncekiler, Kâhya)

KÂHYA — Pala, gel bahıyım!

P. HASAN — Buyur keya.

KÂHYA — Nedir bu dakkada bir saadlerce yemek molası! Gaç saad oldu ki şunun şurası!

P. HASAN — Irgat dayandı keya.

KÂHYA — Bu ne demek Pala, ırgatın dayanması ne? Buraya sahreye gelmediler ya.

P. HASAN — Öyle ama?

KÂHYA — Galdır galdır! Öylesi böylesi yoh. İş isterim, iş. Bugün Surpserkis bitmeli.

P. HASAN — Yapma keya. O goca omman yazı biter mi?

KÂHYA — Bilmem, bitecek.

P. HASAN — Aboov... Bitmez keya, bitmez. Alaman yapısı olsa dayanmaz buna.

KÂHYA — Bitecek dedim, o gadar.

P. HASAN — Olur olur. Hele bir soluk alsınlar. Nefeslerini toplasınlar...

KÂHYA — Ne demek soluh alsınlar. Boyuna soluh alıyorlar. Buraya soluh almaya gelmediler.

P. HASAN — Yapma keya! Bu kadar vicdansız olma. Biliyon ki gene elden iki saad erken galdırıyoh. Geç bırahıyoh.

KÂHYA — Böyle gonuşmadıydıh amma.

P. HASAN — Olmaz keya. Daha sıharlarsah bu millet patlar. O zaman da bizi teneşir pahlar.

KÂHYA — Heç bir boh yapamaz onlar. Garınlarından bağlamışım.

P. HASAN — Senin habarın yoh, keya. Her şeyin farkına varıyorlar. Fahri denen it ayamıza dolaşacah. Köylünün gözünü açıyo. Geçen gün iki kere ezan

okuttuğumuzu söylemiş. Köylüylen ganlı bıçahlı olduh.

KÂHYA — Eyi işte, eyi. Onlarla boğuştuh sıra ağaylan eyi oluruh. Ağanın gözüne girmenin tam zamanı. Haydi gayret göreyim seni. Eyitten ileri giderlerse hesaplarını görüveririm. *(Sert sert çıkar.)*

HACELİ — Ulan bu torpağın bir de altı vardır be.

FAHRİ — Ah ulan ırgatlıh, Vay ulan Çukurova vay! *(Yankös gelmiş gazete okumaktadır.)*

S. HAMZA — Çukurova ırgat teriyle sulanmasa verim mi olur? Dinine yandımın dünyasında. *(Gözü Fahri'ye takılır.)* Ne gendi gendine ohun ulan? Iççıh kuffatlı ohu da biz de dinleyek.

P. HASAN — Heye ya ne yazıyor bakalım. Ortalıhdan ne habar var?

K. MEMED — Heç yahu nolacah, bir araba lâf.

S. HAMZA — Lâfı güzaf.

FAHRİ — Diner misiniz, ohuyum mu?

P. HASAN — Ohu bahalım, ohu. Hele durumat nasıl?

FAHRİ — *(Heceliyerek.)* Telefon tellerini çalan iki hırsız yakalanamadı.

P. HASAN — Ulan, bu millet adam olmaz be.

S. HAMZA — Verecen daya.

FAHRİ — Yahalayabilirsen.

S. HAMZA — Onlar da onunçun yapıyorlar ya.

FAHRİ — Açlıh işte öyle telde gezdirir adamı.

K. MEMED — Ellerini kesiverecen. Ulan be hey pezevenk, hökümetin eli golu-ganadı kesilir mi? *(Gazetede bir resmi göstererek.)* Bacanak, şu cıbıldah avrat ne deye oturur orda?

S. HAMZA — *(Resme bakar.)* Ulan ama da malmış be... Turfanda mübarek.

P. HASAN — Amma da cömertmiş meğer. Altını oku hele. Ne halt garıştırmış da gazatalik olmuş?

FAHRİ — *(Heceliyerek.)* Bir otelde, bir kadın uygunsuz bir şekilde, beş erkekle yakalandı.

P. HASAN — *(Islık çalar.)* Uuuf, öf öf ocağın, dinin bata. Ulan bu ne iştir be?

K. MEMED — Allah bin bin bereket versin. Bulmuşken dizelemiş işte.

S. HAMZA — Oh ne keleş. Bir de gomünisti uzakta ararlar. Herifler içimizde be, içimizde.

FAHRİ — Aç açına namıs, iki göbek dayanmaz.

P. HASAN — *(Resme bakar.)* Gadın da gadın birader. Bire ikiye bana ınısın deyecek cinsten deel.

K. MEMED — Sen ben olsah kürdan gibi galırıh.

S. HAMZA — Sanki çifte çatı Alaman yapısı. Gullan gullana bildiğin gadar. Sonra da müstamelen devret. Ömürlük mübarek.

HACELİ — Töbe töbe ne günlere galdıh, yarabbi. Ekmek bulup yediğimize, oturup galhıp da gövden daş yağmadığına şükredelim.

S. HAMZA — Ulan, bunda da amma şeyler var be. Elilik yerde neler olurmuş meğer.

K. MEMED — Olmadıh yoh, duyulmadıh çoh.

HACELİ — Bunu yapan yapıyor ya, yazan nasıl yazıyor yüzü gızarmadan. Milletin haya damarı gırıldı galan.

FAHRİ — Bah, galan bah. Yapmak ayıp deel, yazmak ayıp öyle mi?

S. HAMZA — Ne içinden ohun ulan. Dışından ohu da biz de dineyek.

K. MEMED — *(İşaretle.) Oparlere* gonuş.

S. HAMZA — Ulan bu ne biçim okumahmış. Acık guffatlı ohu.

FAHRİ — Söküyom yahu, söküyom.

S. HAMZA — Sök hele, sök. Eyi sök.

FAHRİ — Söküyom.

K. MEMED — Kök mü söküyon?

S. HAMZA — Ah ohumayı bir bilsem? Döktürürüm Allahıma, döktürür.

P. HASAN — *(Eliyle iç sayfayı göstererek)* Şuradan sür git bahıyım.

FAHRİ — *(Heceliyerek.)* Ey bu milletin endüstrisinin temeli olan köylü.

K. MEMED — Köylü dedi.

S. HAMZA — Köylü mü dedi?

FAHRİ — Sana uzatılan ele sıkı sarılmalısın. Galh, galh *(Kumru ayağa kalkar.)* Galhınmanın senden başlayacağını idrak etmelisin. *(Kumru'yla Sarı yatarlar.)* Senin uyan uyan uyan *(Doğrulurlar.)* Uyandığın gün güneş yeniden doğacak. İşte o zaman dünyaya yeniden geleceksin.

K. MEMED — Aboov... Gıyametten, ahşer mahşer gününden bahsediyor.

S. HAMZA — Ne deyor?

K. MEMED — Dünyaya yeniden gelinecek deyor.

HACELİ — İnkâr eden kâfir. Onu bilmeyen mi var? Ne halt etmeye yazmışlar onu. Töbe töbe sapıttılar. Allahın kelâmıyla uğraşırlar.

S. HAMZA — Vallaha yahu. İşi gücü bırahdılar, bizimlen eğlenmeye başladılar. *(Yatar.)*

K. MEMED — Dişli yere çatsalar başlarına iş açarlar.

HACELİ — En emin yer köy, en garibi de köylüdür. Döv köylüyü, söv köylüye. Arayan mı var, soran mı var? Süleyman Ağaynan aran mı var? Gecen mi var, sabahın mı var? Yaran delik, bağrın yanık, saran mı var? Onunçun köylü gısmının dili gısıh gerek. Uzatmayın yatılsın galan.

P. HASAN — Kesin be. Devam etsin bahalım. *(Haceli, Kumru, Sarı yatmışlardır.)*

FAHRİ — *(Heceliyerek.)* Bu milletin yüzde yetmişini teş-

kil eden köylünün galhınması gaçınılmaz bir gerçektir. Toplu galhınmah ancak köylünün galhınmasıyla tabandan olur.

K. MEMED — *(Kalkar.)* Köylü dedi. *(Sarı Hamza'yı dürter.)* Galh galh köylü dedi.

S. HAMZA — *(Uyanır.)* Köylü mü dedi? Ne dedi?

K. MEMED — Köylünün galhınması dabandan olur dedi.

S. HAMZA — Öyleyse ayahlarımızın altını gıdıhlasınlar.

P. HASAN — Yoh kirko versinler, pezevenkler. Zart zurt lâfa girip lâfı da cenabet etmeyin. Ee, hı... Devam et bahım.

FAHRİ — Yohsa bu milletin yüzde yetmişi cahildir deyip de işin içinden sıyrılması deel.

P. HASAN — *(Yarım kalan sigarasını söndürüp yaka cebine, ayakkabılarını da iç içe sokup başının altına koyar.)* Hep böyle derler. Gene de olmadık herze yerler. *(Fahri'nin omuzuna vurur. Yat işareti yapar.)* Yat bre oğlum, amman... Sanki benim başıma Angara'ya mebus mu olacan. *(Yatar. Fahri bir süre okur. Gazete yüzüne düşer uyuya kalır.)*

SAHNE 5

(Öncekiler, Kâhya)

KÂHYA — *(Fahri'ye dik dik bakar. Kadınlar bölümüne geçer. Ayağının ucuyla Makbule'yi dürter.)* Gız gız Makbule, çatlıyasıca. Galh hele, galh.

MAKBULE — *(Uykulu)* Sen misin, aslanım?

KÂHYA — Kim olabilir ya? Evvelallah bizden başka erkek sinek uçamaz burdan. Nasıl oldu işler?

MAKBULE — *(Yaltaklanır.)* Sen onun uçun heç merah

etme aslanım. Bugün yarın ağzından girer, burnundan çıharım.

KÂHYA — Birini seviyormuş.

MAKBULE — Aldırma, gızgınlığından.

KÂHYA — *(Kuşkulu)* Eyer ayağımıza dolaşacak bir şeyse, hemen yoh edelim.

MAKBULE — Lüzumunu düşün. Gözü pek bir şeydir. Ola ki can havliyle bir şeyler yapa.

KÂHYA — Şu itlerden hangısı?

MAKBULE — *(Fahri'yi göstererek)* Aha şu ince uzun oğlan.

KÂHYA — Dur sen... Ben zaten onun canına ohuyacam. Gomünis gazetesi ohuyor. Şimdi ben senin ananı belledim. *(Yumuşak)* Sen gızı gandırmaya bah.

MAKBULE — Çantanda bil.

KÂHYA — Günden güne yanıyorum. Duramıyorum. Eleavuca sığmaz oldum. Yarın ahşam tamam mı?

MAKBULE — One ne lüzum. Gocasam da gönlüm tazedir. Annarım haldan. *(Anlamlı bir göz kırpar. Kâhya çıkar. Fatma'nın yanına gelir. Kolunu dürte dürte uyandırır.)*

FATMA — *(Uykulu)* Ne var hala.

MAKBULE — Gız ne halt garıştırıyon çiftliğin kâhyasıynan? Kâhya kim, sen kim.

FATMA — Deel mi ya?

MAKBULE — *(İmrendire imrendire)* Sen damda yatarsın, o sarayda yatar, gonahda yatar. Sen ter goharsın, o mis gibi gohar.

FATMA — Benim öyle şeylerde gözüm yoh.

MAKBULE — *(İçini çeker.)* Sen paranın yüzünü görmezsin, o herifte dolar daşar.

FATMA — Bana ne. Canı cehenneme.

MAKBULE — *(Dönüşlü)* Aldırma gız gönül bu. Gönül

düşmüş bir boha, o da mis gibi goha. Senden eyisini mi bulacah, pezevenk.

FATMA — Ne deyon hala?

MAKBULE — Hadi hadi, yabancın sayılmam. Eğer böle bir şeyciğin varsa saklama benden.

FATMA — Valla bir şeyciğim yoh, hala.

MAKBULE — Hadi hadi düşünme. Golay iş o. Kâhya olduysa adam deel mi?

FATMA — Bah hala sana garşı sevgim var, saygım var.

MAKBULE — Hadi canım sen de çirkin deelsin.

FATMA — Bunlar ne biçim lâflar bre hala?

MAKBULE — Yani Kâhya da seni sevmiyor deel ha. Bakışlarını görmedin mi herifin? Gönül bu, kâhya ırgat bir olur. Cıplah çıplağa çirkin güzel belli olur.

FATMA — Bana ne elin ayısından.

MAKBULE — Gız bunu burda dedin. Başka yerde sahın ağzından gaçırma. *(Anlamlı)* Arpa gadar eri olanın, harman gadar yeri olur.

FATMA — Açıhcasını isten mi?

MAKBULE — *(Ümitli)* Hıı...

FATMA — Bir ağa itine yanaşacah gadar gızmadım.

MAKBULE — Gız ahlını başına devşir.

FATMA — Ahlım başımda, göğsüm döşümde.

MAKBULE — *(Yıkık)* Onu alırsan ömrün boyu rahat olursun. Eyer almassan irezillik diz boyu. Kepazelik boydur, Allah boydur.

FATMA — *(Sıkılgan)* O gadar imreniyorsan gendin al.

MAKBULE — Ah beni alsa... Civan gibi herif. Biz adamın ne mal olduğunu gözüne bahınca anlarıh.

FATMA — Eyimişin.

MAKBULE — *(Küçümseyerek)* O Fahri'ye gönül vermişin ya. O baldırı çıplah eve neye bahamaz. Avrat besleyemez o. Avrat beslemek sıhar biraz.

FATMA — Benim beslenmeye ihtiyacım yoh. Elim sağlam, golum sağlam.

MAKBULE — Sürünmekten gurtulma.

FATMA — Gurtulmayayım. Kâhyanınki gönül de bizimki deel mi?

MAKBULE — Bu iş dadsızlık verecek. Milletin ekmeyinen oynayacan.

FATMA — Niyeymiş o?

MAKBULE — Vallahi bilmem. *(Tehdit ederek)* Dediğimi dudmazsan seni köylüye rusvay ederim. Sabaha gadar eyi düşün, gati gararını ver! *(Makbule yatar. Fatma elleri başı arasında düşünür.)*

S A H N E 6

(Öncekiler, Onbaşı)

ONBAŞI — *(Pürtelâş. Sert sert girer, dolaşır.)* Kimse gıpırdamaya, gaçmaya yeltenmesin. Garışmam... Bahmam gözünün yaşına.

S. HAMZA — Hayrola onbaşım?

K. MEMED — Bir vukuat mı var?

ONBAŞI — Aranızda gomünis varmış. Hemen onu teslim edin. Yoksa sonu fena olur.

S. HAMZA — Öyle bir kimse yoh bizim içimizde.

K. MEMED — Olsa bilem, yaşatmah.

P. HASAN — Öyle biri olsa size ne hacet onbaşım.

HACELİ — El iman, vel Kur'an... Gomünistin bizim içimizde işi ne?

ONBAŞI — *(Oldukça sert)* Kesin! Ben bilmem. Varmış, o kadar. *(İmalı)* Haberi emin yerden aldım.

HACELİ — Töbe... töbe... Bu ne iştir ola?

K. MEMED — Söyleyin, onbaşım. Kimse onu parçalayalım.

FAHRİ — *(Onbaşıya)* Bre gardaşım, gomünistin aramızda işi ne? Gerçi hiç kimsemiz yoh ama, anamız babamız belli. Heç birimiz Urusya'dan gelmedik.

ONBAŞI — Ben bilmem. Varmış o gadar. Etrafı eyice arayın. Bir delil lâzım. Galdırın bahim şu çulları.

K. MEMED — Gomünistin ne işi var çulların altında. *(Fahri'nin yatağının altında gazeteleri bulur. Onbaşı elinden hırsla kapar.)*

ONBAŞI — Kimin bunlar, kimin?

FAHRİ — *(Sakin) Benim* onbaşım, benim.

ONBAŞI — Hah, tamam işte. Komünist gazetesi bunlar.

FAHRİ — *(Şaşkın)* Yani ben gomünis miyim?

ONBAŞI — Tabiî, ispatlı, şahatlı.

FAHRİ — Eğer bunlar gomünist gazatasıysa devlet baba çıkarttırmasın.

ONBAŞI — *(Zabıt tutmak için çantasından kâğıt çıkarır.)* Bunlar suç âleti. Deliller kâfidir.

P. HASAN — Zaten fikri bozuğun biriydi. Aykırı oğlu, aykırı.

HACELİ — Gahpe gassığında yatmış it oğlu it.

S. HAMZA — Namıssız, şerefsiz.

K. MEMED — Allah belânı versin! Bizi de iki paralıh eddin.

FAHRİ — *(Kumru Memed'e)* Ulan gorhah köpek, benim nasıl adam olduğumu bilmen mi? Zibillikde, çöplükde az mı yattıh. Yazıhlar olsun seninle olan arhadaşlığımıza. *(Haceli'ye)* Haceli emmi, sen benim doğduğumu bilmen mi? Dönüşü olmayan yola gitmiyoruh elbet. *(Fatma'ya)* Sahın Fatma sen bunlara inanma.

ONBAŞI — *(Sert)* Yörü, düş önüme! *(Fahri'yi ite kaka çıkarır.)*

FATMA — Gorhah it milleti. Hemen de teslim ettiniz. Heç biriniz çıhıp da bu bir iftiradır; böyle bir şey

yohtur; diyemediniz. Hepten eyi gün dostusunuz. Domuzlar. İçinizde erkek deyecek bilekli, yürekli biri yohmuş.

S. HAMZA — Ne yani hökümata garşı mı gelek?

K. MEMED — Damda mı çürüyek?

HACELİ — Saçın uzun ahlın gısa, garışma bu işlere. Para kimdeyse yürek de onda, bilek de ve hattâ erkeklik de...

P. HASAN — Varmayın üstüne. Avraddır ahlı o gadar erer.

FATMA — Heç olmazsa ayalı direyin. Böyle bir suçu yoh deyin. Köylünüz deel mi bu? Ağanın iti dedi diye heç biriniz essahı söylemediniz. Diliniz mi gısıldı? Nutgunuz mu dutuldu?

S. HAMZA — Eee... Yeter galan be. Garı gısmı bu gadar gonuşmaz.

P. HASAN — Avrat sözüne uyah da ekmemizden mi olah?

FATMA — Biz ememizin garşılını alıyoh. Sülüman Ağa bize gaşının gözünün sadakasını vermiyor.

K. MEMED — Sen öyle bil?

S. HAMZA — Çek dilini dibine. Otur şeyin üstüne.

SAHNE 7

(Öncekiler, Kâhya)

KÂHYA — *(Yaka cebinden bir beyaz mendil sarkıtmış, kulağının arkasına da bir karanfil sokmuştur. Telâşlı görünmeye çalışır.)* Fahri'nin başı dertte. Möhüm meseledir bu. Zifiri gara bir suçtur bu. Gurtulabilmesi için böyle bir suçu olmadığına dair içinizden birinin şahitliğine ihtiyacı var. *(Erkekleri birer*

birer süzer. Erkekler başlarını çevirirler.) Yohsam hali dumandır. Ona göre düşünün daşının.

S. HAMZA — Ben yohum.

K. MEMED — Allah bana garagol yolu göstermesin.

P. HASAN — Ağrımıyan başıma çaput saramam.

HACELİ — Şahatlık diye giden sonunda suçlu çıhan. Mahkeme mahkeme sürünecek halım yoh.

FATMA — *(Tereddütsüz.)* Ben varım.

KÂHYA — Erkeklerden yoh mu?

FATMA — Hani ya erkek? Bir parça yüreksiz toplanmış. O şapkayı avratlar da geyer. Yazıhlar olsun size. Erkeğiz diye bir de süpürge gibi bıyıh gezdiriyorsunuz!.. *(Hırsla çıkar.)*

GÜLLÜ — *(O da arkasından çıkar.)* Gız Fatma bekle ben geliyom.

P. HASAN — *(Şaşkın)* Gayrı avratlarla da baş gelineceği galmadı.

K. MEMED — Ula Pala, avrat amma da gonuştu ha. *(Sarı Hamza'nın bıyığını göstererek alaylı)* O gıldan eşşeklerde de var.

S. HAMZA — Ulan köse gafamı bozma.

HACELİ — Bu gızın yapayalnız, tek başına goyup gitmesi hayra delâlet değil ya. Haydi hayırlısı.

K. MEMED — Ne yapalım elin gızmışını.

S. HAMZA — Peşine gettiği de bir adam olsa bari.

P. HASAN — Gancıh yalanmazsa, erkek dolanmaz.

S A H N E 8

(Önceküler, Güllü)

GÜLLÜ — Ne otursunuz gonşular. Fatma'yı gaçırdılar. O kâhya gâvuru al etti bize.

MAKBULE — Geç gız şuraya. Ne etsin obanın gızmışını. Yazının yüzünde nere getsin fukaralar?

HACELİ — Gızı mı gaçırdılar?

K. MEMED — Kim gaçırdı?

GÜLLÜ — Kâhya gâvuru.

P. HASAN — Ne yapalım. Ananı belleyen gadı. Nere giden? Mahkemeye.

HACELİ — Ben size demedim mi? O Kâhyanın gözü göz deel diye.

S. HAMZA — Ne bilelim böle olacanı.

K. MEMED — Kâhyalına gandıh da adam sandıh pezevengi.

P. HASAN — Makbule orospusu da zorlu hacanaymış meğer.

MAKBULE — Halt etmişin. Garışmayın. Kötü yer mi? Bugüne bugün Çukurova'dan er almak, Ahiret'ten yer almak gibidir?

HACELİ — Kimin ahlına gelir ki Kâhyayla Makbule el birliği yapsın. Fahri'yi dama, Fatma'yı da Kâhyanın gucağına atsın.

P. HASAN — Galtağın gafası gâvur kafası gibi işliyor.

S. HAMZA — İki yönlü depik yedi zavallı.

HACELİ — Zamane veletlerinin dolaplarına da ahıl yetmiyor.

MAKBULE — Yeterin galan. Avrat gibi dırlanıp durmayın. Yatılsın galan. Olan olmuş, torba dolmuş size ne?

S A H N E 9

(Öncekiler, Fahri)

FAHRİ — *(Perişan bir haldedir.)* Offf... Offf... Offf

S. HAMZA — *(İrkilir)* Fari... Fari... Fari... Gendine gel Fari.

FAHRİ — *(Gözler üzerine döner.)* Ne var? Ne bahıyorsunuz? Heç dayak yeyen adam görmediniz mi?

HACELİ — *(Şefkatle)* Ne oldu oğul?

FAHRİ — Neler olmadı ki emmi. Anamdan emdiğim südü burnumdan getirdiler.

HACELİ — Getirirler ya. Düşme ellerine. *(Yaklaşır)* Vay guzum vay! Vay yavrum vay! Yara yerlerin de sızlar mı bari? Allah ellerine düşmanımı düşürmesin.

FAHRİ — Eee... Allah böyük. O kör onbaşıylan sifillikde bir garşılaşırıh elbet. *(Birden aklına gelir.)* Fatma nerde? Yoh mu, Fatma? *(Uzun bir sessizlik.)* Ne susuyorsunuz? Dilinizi mi yuttunuz? *(Daha uzun bir sessizlik.)* Yohsa başına bir hal mı geldi?

HACELİ — Üzülme oğul. Gençlikde olağan şeylerdir. Üstüne getme.

MAKBULE — Ne varmış üzülecek? Zaten şırfıntının biriydi.

HACELİ — Kâhya al etti bize. Dolaba getirdi bizi.

MAKBULE — Heç de deel. Kâhyayı biraz daha babayiğitçe görünce düşmüş peşine getmiş.

FAHRİ — Yeter, kesin. Allahınız aşkına gonuşmayın! Yara üstüne yara açmayın bana. Deşmeyin yaralarımı. *(Bir süre düşünür.)* O da haklı, iki çıplah bir hamama yahışır. Ama şimdi bir gün görür belki. İkindin günü gadar.

MAKBULE — Eyi etti Fatma. Gurtardı gendini. Er dediğin ekmeği yenilmeli. Aldığını da sen besledikten kelli gızgınlığın ne?

FAHRİ — Allahım sen bilirsin. Bir belâ gelmiye başladı mı, gerisi bitmiyor, tükenmiyor.

GÜLLÜ — Güzel olanı tabi gaçırırlar. Bunca yıldır niye benim yüzüme bahan yoh?

FAHRİ — Biz el atsah, senin de gısmatın açılır. Gısmat bağlarının açıcısıyım dinine yandığımın dünyasında.

GÜLLÜ — Onda da var bir hayır.

FAHRİ — Nerde var böyle hayır, bas bacağına ayır.

GÜLLÜ — Vallaha bravo Fatma'ya. Er dediğin ata bindi de sürdü mü şöyle, yüreklerde yağ komayıp eritmeli.

MAKBULE — N'aparsın? Fatma'yı anası Gadir gecesinde doğurmuş.

HACELİ — Hadın gonşular. Daha na hırlaşırsınız. Nerdeyse tan ağaracak. *(Irgatlar yatar. Fahri bir sigara yakar. Derin derin düşünür.)*

IŞIK — *(Yavaş yavaş söner.)*

TÜRKÜ — Girdim kine dama hava bulanmış

Kâhya da benim Fatma'ma dolanmış
Bana da verdiğin sözler yalanmış
Sözünü yiyip giden gızı gördün mü?

Gancıh yalanmazsa erkek dolanmaz
Yıldırım atmazsa hava bulanmaz
Zalim Fatma heç mi yüreğin yanmaz
Yürüyerek giden gızı gördün mü?

IŞIK — *(Yavaş yavaş yanar.)*

S A H N E 10

(Öncekiler, Kâhya)

KÂHYA — Irgatlar, gardaşlar, galhın artık sabah oldu. Daha ne yatarsınız? Nerdeyse gün guşluk oldu.

MAKBULE — *(Kahyaya yaranarak.)* Galhın, galhın dü-

ğün edin. Bugüne bugün gosgoca Süleyman Ağa'nın kâhyası enişteniz oldu.

KÂHYA — *(Böbürlenerek.)* Haydın anam, haydın bacım. Bu iş sizin işiniz. Başkası yapacah deel. Hadın elinizi çabuh dudun. *(Çıkar.)*

S. HAMZA — Öyle ya... Düğün etmemiz ilâzım.

K. MEMED — Ne böyük şeref. Bugüne bugün gosgoca Süleyman Ağa'nın kâhyası gızımızı gaçırmış.

P. HASAN — Ağanın gendisi gaçırsa napardıh ola?

BÜLLÜ — Zil dahar, oynardıh.

FAHRİ — Çift taraflı gına yahardınız.

HACELİ — Hadin avratlar, elinizi çabuh dutun. Biz gediyoh. Geç galmayın, lâfa dalmayın. *(Ellerinde su fıçıları, kazmalar olduğu halde çıkarlar.)*

FAHRİ — *(Sigarasını yeniler.)* Offf, off...

MAKBULE — Gız, senin Osman'dan ne haber?

GÜLLÜ — Valla heç bir habar yoh.

MAKBULE — İstanbul gızları çıplah gezermiş. Osman deel ya evliya olsa başdan çıhar.

GÜLLÜ — Halt etmiş onu deyen. Osman'ın bana verilmiş sözü var. Buraları çoh keleş. İnsanın tecrübesi artıyor, deyor. Buralarda avratlar heç çalışmıyor. Seni de buraya getirecem, deyor. *(Özlemle)* Osman'ım... Ahıllı erkeğim benim. O gadar adamın içinden seçtiler. Amele başı yaptılar, Osman'ımı. Osman'ım seçmedir benim. Gel Osman demişler. Sen büyük adamsın. El bu kimin ne mal olduğunu şapanadah bilir.

MAKBULE — Essah mı gız... Orda avratlar çalışmaz mıymış?

GÜLLÜ — Çalışmazmış ya.

MAKBULE — Ota, gazmaya da mı getmezlermiş?

GÜLLÜ — Getmezlermiş ya.

MAKBULE — İnek de mi sağmazlarmış?

GÜLLÜ — Sağmazlarmış ya.

MAKBULE — Ya tezek?

GÜLLÜ — O da yoh.

MAKBULE — *(Sinirlenir.)* Gız... Fallik, adamı dinden imandan çıharma. O yoh, bu yoh. Gece gündüz çatışacah deeller ya.

GÜLLÜ — Onlar başka iş görmezlermiş.

MAKBULE — *(Alaylı)* Oh ne keleş... Ne var böyle avratlık etmeye.

GÜLLÜ — Yer, içer, süslenir gezerlermiş. Çocuh bilem doğurmazlarmış.

MAKBULE — Neden ola? Halbuki ne gadar günah.

GÜLLÜ — Değişik bilem ederlermiş.

MAKBULE — Töbe de gız.

GÜLLÜ — Geçen gün Fahri'nin getirdiği gazatada varıdı. Avradın biri çırılçıplah yatmış gumların üstüne garnı yoharı.

MAKBULE — Allah baş gelemediği gulları böyle yahar işte. Onları öle gumların üstünde, bizi de böle yazının yüzünde yahar.

GÜLLÜ — O gazatada daha neler neler neler vardı.

MAKBULE — *(Fahri'yi işaretle.)* O da belâsını bulacah ya bahalım. Nene gerek elin avratlarının iresmini alın.

GÜLLÜ — Herges alıyor zahar.

MAKBULE — Hergese ayıp deel amma, ırgat gısmına ayıp. Her şeyin bir yahışığı var. *(Gıptayla)* Efendi adam cebine bir gazata goyar. Kırmızı yanını da dışarı getirince kep keleş olur. Amma bunu ırgat gısmı yaparsa gazata cebinde sırıtır. Sen yarım ekmek al da garnını doyur deye bağırır.

GÜLLÜ — Aman sen de.

MAKBULE — Hemi gazata ohumah boş adamın işi. Is-

tanbul'dahı çılbah avratdan sana ne fayda var be hey hadım. Sen elindeki avradı bilem gaçırıyon.

FAHRİ — *(Patlar.)* Benden başka çekiştirecek kimseniz yoh mu be? Allah aşkına beni ırahat bırahın. Olan oldu bana, ne lâzım gelir sana. *(Eliyle para işareti yapar.)* Şunu görüyon mu şunu. Anayı gızdan, babayı oğuldan ayırır. Onun gözü kör olsun. *(Dönüşlü)* Amma dur. Gün gelecek her şey düzelecek. Biz de bir güç olduğumuzu. Her şeyden önce insan olduğumuzu göstereceğiz onlara. *(Sert)* Biz de anamızdan bir defa doğduk, ırgat doğmadık.

MAKBULE — Irgat doğdun.

FAHRİ — Irgat doğmadım.

MAKBULE — Irgat doğdun.

FAHRİ — Irgat doğmadım.

MAKBULE — Boşuna eşşeklik etme. Göbeğini ben kestim. Hemi de goza ağacına bağladım. Bu tarlada sana benzemez niceleri doğdu, öldü.

FAHRİ — Vay anam vay. Demek ben doğduğum gün ölmüşüm.

MAKBULE — Sen doğdun da kötü, ölücü bir şeydin. Anan tenezzül edip oğlan doğurdum deyi al bilem bağlamadı.

FAHRİ — Gorharım ayahda doğmuşumdur.

MAKBULE — Çok golay oldun. Genefe gider gibi. Aha şu hendeğe inmesiylen seni getirmesi bir oldu.

FAHRİ — Onun uçun ucuzuz demek. Gendimiz geliyoruh. Zahmet etsek, tohdurluh etsek, gelmem diye ayah diretsek, zorunan göğnümüzü etseler gıymatımız olur ya. Ne yaparsın ayağıynan gelen eşikliğe otururmuş. Amma düzelecek ayağıynan gelen baş köşeye oturacah.

MAKBULE — Ne zaman?

FAHRİ — Senin uyandığın zaman.

MAKBULE — Babanın mezarından başlatma ha eşşoğlu eşşek.

FAHRİ — Gızma! Gün gelecek sen de bana hak vereceksin. Hepiniz uyutulduğunuzun ve yutulduğunuzun farkına varacaksınız. *(İleri bakar.)* Ne o gine ırgat bozum olmuş.

S A H N E 11

(Öncekiler, Haceli, Pala Hasan, Kumru Memed, Sarı Hamza.)

FAHRİ — Niye geri döndünüz? Gine mi bozum oldunuz. *(Irgatlar ellerinde su fıçıları ve kazmalarıyla girerler.)*

HACELİ — Bu Kâhya gâvuru da son günlerde eyitten sapıttı.

K. MEMED — Azıttı da azıttı. Depemize çıhdı galan.

S. HAMZA — Ulan bu iş bana eyitten goydu be... Gönül deyor, langadana deviriver gövdesini. İndiriver ayahlarını suya. Görsün boyunu it oğlu it ya...

K. MEMED — Şuna bah yahu... Yeni ırgat getirmiş. Üç beş kuruşa adam çalıştıracahmış.

P. HASAN — Acın çoh olduğu yerde öyle olur. Ne yaparsınız garnımızdan bağlanmışız bir kere. Bizim gır evimiz heriflere vız gelir. Millet bunların ırgatı.

FAHRİ — Biz gayrı onların işine yaramah.

K. MEMED — Bundan kelli işe gitmeyelim.

FAHRİ — Bir lokma ekmeğe satmayalım gendimizi.

HEPSİ — BİR LOKMA EKMEĞE SATMAYALIM GENDİMİZİ.

SAHNE 12

(Öncekiler, Kâhya, Onbaşı)

KÂHYA — *(Telâşlı, Fahri'yi gösterir.)* İşte onbaşım bu fitne fıcır ırgatın arasına nifak sokan, bozguncu, isyancı...

ONBAŞI — Kimse kaçmaya yeltenmesin. Bahmam gözünün yaşına.

FAHRİ — Görüyorsunuz ya gonşular. Nelere benzediyorlar adamı. İnsan gibi yaşamaya galhınca.

KÂHYA — Derhal tedbir al onbaşım. Bu fikri bozuğun ağzını torba gibi büzmen gerek. Yoksa iki lâfınan milleti ayaklandırabilir.

FAHRİ — Ya...

KÂHYA — Senin niyetin milleti gışgırtmah. Ortalığı gardaş gavgasına sürüklemek öyle mi? Hadi hadi söyle. Herkes duysun. Erkeksen gizleme özün gibi gonuş.

FAHRİ — Evet... Gavgaya sürüklemek. Gışgırtmah, körüklemek eğer ortada yanan bir ataş varsa. Gırtlağına çökerek almak bir hak yeniyorsa. Yedirmemek. Onlar bizim haklarımızı yerken, emeklerimizi yemek ederken, bir şey yoh da biz hakkımızı ararken niye gışgırtmah oluyor, bizim uyanmamız, noluyoruz dememiz neden isyan oluyor?

KÂHYA — Duyuyorsunuz ya gonşular, sizlerin başına ne belalar sarmak isdiyor. Bu bir zındık. Katli vacip bunun. Not al onbaşım. Bah nasıl da bülbül gibi gonuşuyor. Gayri günah bizden getti.

FAHRİ — Görün işte gonşular, gözünüzünen. Duyun gonşular, gulağınızlan. Yaşasın Süleyman Ağa deyince bir şey yoh da, yaşasın ırgatlar, emekçiler dedin mi, gıyamat gopar başımıza. Biz çoğuz, onlar

bir avuç. Birlik olalım, gıyameti onların başına biz goparalım.

KÂHYA — Gayret onbaşım. Her bir çifti bir zehir bunların.

FAHRİ — Öyle mi, gapı iti? Dönek herif. Her yıl geldin. Birini övdün. Ötekine sövdün. Devir senin gibilerin devri oldu. Ama bu devir böyle sürüp gitmez. Eğer bu ırgat milleti gurtuluşunun nerede olduğunu bir görürse... Ölesiye, gıyasıya, doyasıya bir gavgaya girerse...

KÂHYA — Daha fazlasına dayanamam onbaşım çek götür bunu.

ONBAŞI — Yörü! Gerisini de garagolda gonuşun. *(Fahri'yi sürükler. Irgatlar vermek istemezler.)*

HACELİ — Ne var oğul? Ganlı gatil mi şu el gadar çocuh? Yeter galan şindiye gadar garşı tarafın palasını sildiğiniz. *(Haceli Fahri'nin önüne atılır.)*

ONBAŞI — *(Şiddetle iteler.)* Çek çeneni be moruk. Şimdi gıracam dişini. Bir dene patlatırsam.

HACELİ — Gır, gır ne duruyon? Vur hadi, vur. Moruhmuş. Moruh ya. Hey altı yoh üstü boş dünya. Gurtlar gocayınca çakalların masgarası olurmuş.

ONBAŞI — *(Hırsla iter.)* Ne dırlanıp duruyon?

HACELİ — Biz galdırdıh mı boşa indirmezdik. Askerliğin de bir şerefi var. Amma biz içimizdeki gâvura endirirdik. Gardaş gardaşa deel.

S. HAMZA — Helal olsun onbaşım. Eline geçmişken gullan forsunu. Bir daha bu fırsat eline geçmez.

K. MEMED — Senin de altı ay sonra olacağın benim gibi bir ırgat. O zaman senin de dilini dibinden çekerler. Söz hakkı vermezler. Gonuştun mu depene dipciği indirirler. İşte böyle.

P. HASAN — Böbürlenme gulum, senden de böyük Allah var. Bir zamanlar o fors bizdeydi. Biz de onba-

şıydıh. Hemi de köylülerin gâvur onbaşı dediği. Benim dayah attığım gırg gün yerinden galhamazdı. Bir daha belini alıp doğrulamazdı.

S. HAMZA — Eee... Etme bulma dünyası. Şimdi de işte yaptıklarını çekiyon.

P. HASAN — Ah bilsem yapar mıydım? İtten pişmanım. Amma canım onlar da hak ettilerdi. Ağanın torpahlarını bölüşmüşlerdi.

FAHRİ — *(Alaylı)* Eyi etmişin. Sana ne kim eker dikerse o yesin. Nerde bu yoğurdun bolluğu. Eksin diksin gel elinden al götür. Soy soğana çevir. Bu nasıl adalet? Sosyal adalet bu mu? Eşitlik bu mu?..

K. MEMED — Eşitlik deel eşşeklik bu.

KÂHYA — Onbaşım ne güne duruyon? Gonuşturma şunu.

ONBAŞI — Kesin be. İşimize bahalım.

HACELİ — *(Morarmış bir yarayı göstereerk.)* Şu süngü yarasını Yunan harbından aldım. Bunları övünerek gösteririm. Ama seninkini utanarak. Biz düşmana endirirdik. Sense yetmişini tamamlayan ihtiyara. Bizi birbirimize düşman eden kim? Gene mi gözü kör olası para? Annadım, bütün insanlığı satın alacak gayrı. *(Kendi kendine)* Ey oğlum goca Haceli, fors satan mı elin gâvuruna, gendi gâvurun da sana satar. *(İyice duygulanır.)* Senin garşında yedi kere çavuş olmuş bir Türk neferi var, ırgat deel... Irgatsa bu vatan için ırgat oldu o. *(Onbaşı zabıt tutmakla meşgûldür.)* Bulgar'la, Yunan'la niye çarpıştık. Hep sizin için. Neye ırgat olduk? Hep sizin için. Yonsam ağalığımıza ağalık gatmak işten bile deeldi. O zamanlar bahımsız tarlalarımız, hudutsuz köylerimiz vardı. Bizim ucumuz ta hökümete dayanırdı. İşte biz böyle bittik, tükendik. Irgat deye hor bahmayın. Para çıhmıyor deye çelme tahmayın.

ONBAŞI — Kesin be! Yeterin galan. Yusuf oğlu Fahri Yılmaztürk.

FAHRİ — Benim.

ONBAŞI — Bizimle garakola gelecen. Hakkında geniş tahkikat var.

S. HAMZA — Gene ne gabahatı var onbaşım?

KÂHYA — Ulan hey salah, sabahdan beri gabahata girip girip çıhıyor. Daha ne gabahatı olsun.

S. HAMZA — Sen anadın mı ulan Gumru?

K. MEMED — Çoh eyi anadım. Irgatlar da adam gibi yaşasın, insan olduklarının farkına varsın, soluh alsın, ıcıh dinensin dedi ya.

S. HAMZA — Ya...

K. MEMED — Bundan büyük suç olmaz dünyada.

S. HAMZA — Neyi suç bu lâfın?

K. MEMED — Bilmem ama bu lâfı fikri bozuklar dermiş.

S. HAMZA — Ya...

K. MEMED — He ya.

S. HAMZA — Gel de fikrin bozulmasın.

ONBAŞI — Atarım ha.

S. HAMZA — Yoh, yoh ne haddimize fikrimizi bozmah. Ben fikrimi bozmam ki... Irgat geldik, ırgat giderik.

K. MEMED — Biz nasıl olsa yaşamıyoruh. Onlar sağ olsun.

KÂHYA — Eferim. Allah böyük bir adamı yaratırhan etrafında enayisini de barabar yaradır.

FAHRİ — İşte sensin o enayi. Irgatlar heç kimsenin enayisi olmayacah.

ONBAŞI — Kes lan. Yeter galan.

FAHRİ — Görüyorsunuz ya gonşular? Hakkımızı isteyince neler oluyoruh.

ONBAŞI — Marah etme hakkını alırsın. Yörü bahim.

FAHRİ — Al götür beni. Hepsinin bütün ırgatların ye-

rine döv. Bu heç bir şeyi değiştirmez. Ergeç davamız gerçekleşecektir. Siz işinizin başına dönün gonşular. Çalışmaya mecbursunuz. Güçlü olun. Öçlü olun. Biz bir kere damgayı yedik. Bunu gudret bile silemez. Ama bu yol son gurbanını veriyor artık.

ONBAŞI — *(İteler.)* Yörü lan. *(Onbaşı, Kâhya, Fahri çıkarlar.)*

HACELİ — *(Metanetle)* Haydın gonşular. Sabırlı olun, galhın. Geden geder, galan gene çalışır. Irgatın çilesi bitmez tükenmez. Ömür özek dayanmaz buna.

K. MEMED — Ahıl ermez siyasete.

S. HAMZA — Siyaset bunun neresinde? Nasıl siyasetmiş bu?

HACELİ — Bahın, Fatma'yı gaçırdılar. Gıpırdayabildik mi? Gıpırdayamadık. Neden? Çünkü belimiz gırıh. Fahri'yi eşşek sudan gelinceye gadar dövdüler seslenebildik mi? Seslenemedik. Neden? Garnımız aç. Gaşıhla verip sapıyla gözümüzü oymuyorlar mı?

K. MEMED — Oyuyorlar ya emmi, oyuyorlar.

S. HAMZA — Tabi ağa gafası bu. Dayıma gendinden yana çalışır.

K. MEMED — Tabi. Kimsenin gafası gimse için çalışmaz. Herkes gendi hesabına kemo.

S. HAMZA — Şu eşşek gafa bir de gendi hesabına çalışsa. Bah o zaman ortalık ne olur?

HACELİ — Ağanın gafasıynan gâvur gafası arasında pek fark yoh. Gendine de gendine çalışır. Bahın bunlar hep dümen. Fahri birez dikleşti. Ne olur ne olmaz deyi, yiyecekler oğlanı. Şindi bir gıyah dayah daha.

S. HAMZA — Dilini dutana gadar.

P. HASAN — Benim bildiğim Fahri'yse zor dutar.

K. MEMED — Ah be dünya, gahbe dünya. Biz zaten yanmışıh. İstediğin gadar yah be dünya.

S A H N E 13

(Öncekiler, Kâhya)

KÂHYA — *(Hışımla girer.)* Demek sizde paranızı az buluyorsunuz ha... Erezil ettiniz beni. O itin yanında. Bir baldırı çıplağa değiştiniz beni. Haydi, garınlarınızı doyursun bahalım. Hakkını eyi arayın. Bundan kelli derdinizi Marko Paşa'ya anlatın. Hepinizin hesabını görüyorum, Pala'dan gayrı.

P. HASAN — Benimkini de gör.

KÂHYA — Ya...

P. HASAN — He ye... Aç gezerim. Keyfimce gezerim. Şerefimle gezerim. Garnımı doyurmah uçun eşşek olamam. Heç kimseye guhruh sallayamam galan.

KÂHYA — Ya... Demek öyle.

P. HASAN — Öylesi böylesi galmadı gayrı. Bıcah kemiği de geçti. İliğe dayandı.

KÂHYA — Bu ne dik başlılık, Hasan? Baştan böyle mi gonuştuyduh?

P. HASAN — Gonuşmaz olaydık. Boynumuzu büktükçe, dilimizi çektikçe üstümüze bindiniz de bindiniz. Artık daha daşıyacak halımız galmadı.

KÂHYA — Hepinizin hesabını görüyorum.

K. MEMED — Gör.

P. HASAN — Acından ölmüş mezeri mi var?

S. HAMZA — Allah deldiği boğazı aç gomaz.

KÂHYA — Süleyman Ağa olmasın da, goyar mı goymaz mı o zaman görün?

S. HAMZA — Onu sen düşün. Aman sıkı sarıl.

KÂHYA — Senden başlıyalım Haceli emmi. Seninki iki hafta. Otuzardan altmış. Beşi de elcilik. Al güle güle harca.

HACELİ — *(Elindeki paraya)* Allah desem deelsin. *(Kendi kendine)* Boş da deelsin. Her ağrıyı dindiri-

yon. Her derde dermansın. Ben sana ne deyem. Amma ne olursa olsun. Yalancı dünyanın Allahısın. Ötesine garışmam.

KÂHYA — Al bahalım Pala. Sen de boşmuşun. Sözünün eri deelmişin. Halbuysam senin uçun neler düşünmüştüm. Emeklerim boşa gitti. O kadar yaptığımı bir depihde yıhtın.

P. HASAN — Yeter be... Her şeyin senin olsun. *(Parasını şapkasının içindeki kıvrıma yerleştirir.)*

KÂHYA — *(Hepsinin parasını verir.)* Alın bahalım. Dilkinin dönüp dolaşacağı yer kürkçü dükkânıdır. Süleyman Ağa'da bu darlalar, sizde de bu cıbırlıh, bu ırgatlık olduktan sonra burnunuz sürtülür sürtülür. döner dolaşır geri gelir yalvarırsınız. Elime ayağıma gapanırsınız ama son pişmanlık akçe etmez. *(Hırsla çıkar.)*

HACELİ — *(Paraları göğsündeki iç cebine yerleştirir.)* Beşi de elcilikmiş. Gözüne dizine dursun. Zaten aldığımız ne ki beşini de sen gırpıyon.

P. HASAN — Hadin gonşular. Bir işin bittiği yerde öteki başlar. Hakkımızda hayırlısı. Elinizi çabuk tutun. Hazırlıhlarınızı görün.

HACELİ — Aman düşündüğünüz şeye bahın. Biz eşşek olduktan kelli palan çeken çoh olur.

S A H N E 14

(Öncekiler, Fahri)

TÜRKÜ — Kimsem yoh ki arkamı arasın
Dilin yoh ki suçun nedir sorasın
Bırahmazlar muradını alasın
Tarlada başlayan ömür tarlada biter

FAHRİ — *(Eli yüzü kırbaç yarası, çamura bulanmış giysileri lime lime yırtılmış olarak girer.)* Of Allahım of...

S. HAMZA — Ne o Fahri? Bu ne hal? Ne oldu sana?

FAHRİ — Ne olduysa o günden sonra oldu.

K. MEMED — Sen de yandın Fahri. Irgatlar yaşasın. Daha çoh gurban veririk.

FAHRİ — *(Derinden bir göğüs geçirerek.)* Uzun saçın topuğunu döverse... Benden beter olsun her kim severse... Bir zamanlar Fahri de... *(Düşer. Irgatlar etrafını sararlar. Uzun bir sessizlik hüküm sürer. Yüzlerde hayret ifadesi.)*

S. HAMZA — *(Gelir nabzını yoklar. Etrafına endişeli gözlerle bakar. Diğerleri donuklaşır.)* Ölmüş... *(Uzun bir sessizlik.)*

HACELİ — Vah yavrum... Vah guzum... Gözleri de açık getti dünyasına doymadan.

S A H N E 15

(Öncekiler, Fatma)

FATMA — *(Yalınayak, saçları darmadağın girer. Şaşkın. Ağır ağır Fahri'ye yaklaşır. Üzerine kapanır.)* Fahri'm sana nasıl gıydılar. Elleri golları guruyasıcalar. Yeşmen yerleri yere gelesiceler. *(Diğerleri gibi donuklaşır.)*

HEPSİ — Bu dünya bir güvercinlik
Kimi gonar kimi uçar
Kimine düğün bayram şenlik
Kimi yavrum galır naçar

TÜRKÜ — Garip başım bu sevdayı
Çekmeye geldi, çeker geder
Deli gönül büyük gavgayı
Sürmeye geldi, sürüp geder

Ezenleri ezelimin
Kem dilleri büzelimin
İnce ince süzelimin
Süzmeye gelir, süzüp geder.

Çektiğimiz gayrı yeddi
Derd bir idi bini biddi
Hak alalım deyen geddi
Biri geder, bini gelir.

Borç boğazın çuhurunda
Göz tencere bahırında
Onların işi tıhırında
Sömürüp gelir, sönüp geder.

Omuz etim, alın terimi
Dizim canı, gözüm ferini
Benim gibi binlerini
Soyup geldi, soyup geder.

Bu gelişe dur deyelim
Yumruh, depik, sille, tohat
Dişlerimizle yeyelim
Sonun geldi, sonu geder.

Geçelim garşı duruşa
Girelimin hemen vuruşa
Başlayalımın soruşa
Girmeye geldik, girelimin
Omuz omuza el ele verelimin.

BİRİNCİ BÖLÜMÜN SONU

İKİNCİ BÖLÜM

(Meydanlık bir yer. Üç kazıkla kurulan pratik çadırlar vardır. Köşede bir su varili üzerinde bir demlikte su kaynamaktadır. Varilin yanına bir parti afişi asılmıştır. «Para-Refah-İndirim, kolayca sindirim, Varlık Partisi'nde» amblemi ekmeğin ortasına dolanmış yılandır.)

EFEKT — Irgatlar haksızlığa uğradıklarını anlayınca, haklarını almak için kapı kapı gezdiler. Bu kendilerine avarelikten başka bir şey sağlamadı. Yine Süleyman Ağa'nın mübarek topraklarında otunu dövdükleri pamuğu toplamak zorunda kaldılar.

BİRLİKTE — İşte gene sana döndüm
Şen olasın Çukurova
Çok ekmek nimetin yedim
Helâl eyle Çukurova

Sen olasın dile destan
Her tarafın bağlık bostan
Haber geldi nazlı dostan
İzin eyle Çukurova

Fahri derlerdi adıma
Atladım bindim atıma
Nazlı gülümün yanına
Varam gidem Çukurova

SAHNE 1

(Haceli, Pala Hasan, Sarı Hamza, Kumru Memed, Makbule, Güllü)

(Erkeklerin bir kısmı fıçıların üzerine oturmuştur. Bir kısmı da kadınlarla pamuk ayıklamaktadır. Kumru Memed'in kucağındaki radyo ateşli bir seçim propagandası yapmaktadır.)

EFEKT — Siyasî partilerin propaganda saatinde Varlık Partisi adına Genel Başkan Falan Filan Yalandolanoğlu: Sevgili vatandaşlarım, kıymatlı gardaşlarım, hepinizi hürmetle selâmlar, programıma başlarım. Para, refah, indirim, kolayca sindirim Varlık Partisi'nde. Varlık Partisi senin partindir. Seni toprağa kavuşturacak yegâne parti Varlık Partisi'dir. Oyuna saygı, derdine ilgi Varlık Partisi'nde. Lâf değil hizmet, Varlık Partisi'nde. Yolsuzluğa dur, memlekete huzur Varlık Partisi'nde. Bozuk düzene son, ezildiğin yeter, davran artık.

K. MEMED — Diniyom, diniyom hangısına verecemi şaşıyom. Aklımı başımdan alıyorlar.

S. HAMZA — *(Yan gelmiş gazete okumaktadır.)* Gapa şunu be zihnimi karışdırıyor.

K. MEMED — Ne var yahu, diniyok işte.

S. HAMZA — Gapa lan. Ortalık dinisin birez. Brah da gendi başımıza oturak, ıcık gafamızı dineyek.

K. MEMED — Dineme.

S. HAMZA — Afinimi bozma lan. Ne varımış dineyecek?

P. HASAN — Yeterin. Dalaşmayın galan.

K. MEMED — Yoh yahu, keyfinin gahyası gibi depemde gomut veriyor. Şunu yapma, şunu yap. Yeter be dilinden çektiğimiz.

S. HAMZA — Adam ol oğlum. Büyük sözü dinle.

K. MEMED — Böyük sözü dineyom işte. Iradoda gonuşanların hepsi de böyük baş, birinci sınıf vatandaş. Heç biri senin gibi cıbır deel.

P. HASAN — Hep o böyükleri dineye dineye böle olduk ya. Bülbülün çektiği dilindendir demiş. Fukaranın çektiği zenginin elindendir demiş.

S. HAMZA — Böyüklermiş! Amma da böyükler ha!

K. MEMED — Tabi böyük, herifin gerilip gerilip de sevgili vatandaşlarım, gıymatlı gardaşlarım demesinden belli.

S. HAMZA — Ya...

K. MEMED — Yoğurt... Sen ne anıyacan. Herifler hergün köylülere ıradodan binlerce temennah gönderiyorlar.

HACELİ — Gene bir düzdürecekleri vardır.

S. HAMZA — Ben temannah memannah istemem hepsi senin olsun. Al güle güle gullan. Hayrını gör.

K. MEMED — Emekçiler, ırgatlar, köylü gardaşlarım diyerekten girdi mi yüreğim ağzıma geliyor.

S. HAMZA — Tabi politike oğlum, politike. Golay mı?

HACELİ — Her büzük yemez işte.

K. MEMED — *(Heyecanlı)* Emekçiler, ırgatlar, analar, bacılar, gadersizler... Emeklerine, alın terini, omuz etini gatanlar. Ovanın yüzünde yarı aç sefil yatan, lar. Sözlerim sizedir, size... Hatta ta gendinize. Gardaşlarım uyanın! Emek eden sizlersiniz. Yemek eden başkaları. Şunu eyicene gafanızın ortasına mıh gibi yerleştirin ki emek olmayınca yemek olmaz.

P. HASAN — *(Gülerek)* Gonşuların bazısına bakıyon da ırado gonuşmalarında baya celallanıyorlar. Eremeke heyecanlanıyorlar. Sandalyanın depesine çıhanlar var.

HACELİ — Sankim ekmeni hökümet verecekmiş gibi.

S. HAMZA — Pirinç vereciyik deyerekten vadedip, elimizdeki bulgurdan da etmesinler de yeter.

K. MEMED — Alsınlar ulan. Bulurlarsa alsınlar. Be hey enayi oğlu enayi! Evine sıçan düşse başı yarılır. Neyini bulacaklar da neyini alacaklar? Neyinden gocunun?

P. HASAN — O da doğru ya. İt yatağında ekmek ufa ne gezer.

K. MEMED — Enayili bırah oğlum buldun mu aşır, vurdun mu Allahını şaşır ki ayıkmasın bir daha.

P. HASAN — O da doğru lan Gumru. Biz elden alırık ama, onlar bizden zırnık goparamaz. Çünkü yohtan yoh çıhar. Sıkarsan sonu boh çıhar.

K. MEMED — Ah bir emir çıhsa. Herkes ihtiyacını görsün deye. Amma nasıl görürse görsün diye. Bahın o zaman ne oluyor şu kel Gumru.

S. HAMZA — Ne olurmuş?

K. MEMED — Tavuk gibi önüme geçenin gırtlağına çöktüm mü, alırım. Heç bir dene eksiğimi gediğimi gomam. Bah nasıl tasdamam olurum.

S. HAMZA — Çok beklen daha.

K. MEMED — Zaten bekliyoh. Bir sel suyu garışmazsa bu dünyada adam olunmaz. Bu lâflarımı dirhem dirhem gatır gafana eyicene sok. Sıkı sıkı yerleştir.

S. HAMZA — Zaten dürzülerin işleri güçleri yapıcıyık ediciyik. Kimin malını kime dağıtıyorsunuz be. Babanızdan merez mi üleşiyorsunuz.

K. MEMED — Nedir yahu bu benlik gavgası? Allah'ın malından Allah'ın gulları geçinsin gitsin. Yalancı dünyanın malı mı olurmuş? Dünya malı dünya uçundur. Tek sahıbı da Allah'tır.

HACELİ — Benim denecek bir şey yok şu dünyada. Onlar Allah'ın lutufu kelamlarıdır. Allah verir Allah alır.

K. MEMED — Eee Allah bütün lütufu kelamlarını onlara mı verir? Hep mi bizden alır onlara yükler. Hep mi ele verir. Sudan alır sele verir.

P. HASAN — Poyrazdan alır, yele verir.

HACELİ — Fukarayı hep dile verir.

K. MEMED — Yahu bre gardaşım, Allah'ın kimsenin elini dudduğu yoh. Herifler ne saman altından su yörütüyorlar. Ne dolaplar çeviriyorlar.

P. HASAN — Elin gıranı bu. Garda gezer izini belli etmez.

K. MEMED — Garıncayı eder. Belin incitmez.

S. HAMZA — Amma heç bir şey Allah'tan gizlenmez. Allah hepsini de görüyor.

K. MEMED — Göröyor amma heç seslendiği yoh. O da yuduyor Bor babucu gibi.

P. HASAN — Öyle demeyin. Allah'ın parmağı yoh ki sokup sokup gözlerini çıharsın.

HACELİ — Onun sabrı böyük. Sabrı sonsuz.

K. MEMED — Onun sabrı böyük, sabrı sonsuz amma benim galmadı, tükendi galan.

S. HAMZA — Gorh demiş Allah'tan gorhmayandan.

K. MEMED — Gorh öleyse benden.

S. HAMZA — Sana güvenilmez. Sen herşeyi yapan.

K. MEMED — Yaparım.

S. HAMZA — Eeh... Öleyse elinden geleni ardına goyma.

K. MEMED — Goymam tabi.

HACELİ — Ne o lan, eşkiya gibi gonuşuyon. Hökeşe'yi mi gesecen yohsa?

S. HAMZA — Yapar bu namıssız. Gafasına uygun adam bulsun, hökümeti soyar.

K. MEMED — Bah oraya gelişin, yanıldın işte, uyudun. Hökümetin öyle eşkiyaları var ki başında kol gezer.

Dışardan gelen en azılısı bile hava alır, avucunu yalar baha galır. Pelbahan olur...

P. HASAN — Bah burda da doğru söyledin. Ulan Gumru gatır gafan çalışmaya başladı. Sonun kötü gelecek.

K. MEMED — Bende gafa var amma naparsın? Sermaye yoh, sermaye.

S. HAMZA — Sermaye de var amma gullanan dümbükde iş yoh. Halbuysam böyle eşkiya gafası her babayiğidin eline geçmez.

HACELİ — Eşkiyalığı kim gaybetmiş de bu bulacah. Daha bu donunu bağlayamaz.

P. HASAN — Eşkiyanın zorlularını dağdan endirdik, doldurduk şehire. Birbirlerini gırıyorlar.

HACELİ — Yesinler, kemirsinler.

K. MEMED — Onlar böyük eşkiya. Şehir eşkiyası. Allah onlara düşürmesin. Onlar adamın donunu bilem soyar.

S. HAMZA — Adamı çatal ossuddururlar.

P. HASAN — Yahu şöyle gulah veriyon. Baştakınları dinersen tamam gurtulduh. Ötekileri dinersen mahfolduh, yutulduh.

K. MEMED — Asabılkef uykusuna yattıh. Sittin sene uyutulduh.

S. HAMZA — Hergün bu köylere bunca milyon lira ayırıyorlar da niye bize gadar erişmiyor.

K. MEMED — Gendilerinden bize ulaşmaz ki.

P. HASAN — Şurda oturur garar alırlar, şurda para. Az ötede de oturur, buz gibi yerler. Yamacımıza geçince de biz sizi çoh düşünüyoh, eyi biliyoh derler.

S. HAMZA — Çoh eyi biliyorlar ya.

K. MEMED — Kim bilmiyor ki bizim enayi olduğumuzu. Dilimizin olmadığını. Ses çıharmıyacamızı. Hesap sormıyacamızı. Garşımıza geçince dayanamayıp

şak şaklıyacamızı. Gırh yıl daha bu yerde durahlıyacamızı.

P. HASAN — Biz hesaplara cızgı çekmeye alıştıh galan,

HACELİ — Onlar gonuşmahtan, biz de alhışlamahtan, bıhmah, osanmah.

S. HAMZA — Dur sen. Bu gelişlen de gör sen Sarı Hamza'yı. Nasıl dikilecem yamaçlarına guru ardıç tömbe gibi. Bir bir, didik didik soracam gafama dahılan pürüzleri.

K. MEMED — Aman elin deymişken eyi sor.

S. HAMZA — Çoh ince eleyip sıh dohuyacam.

K. MEMED — Onu ancah ben yaparım. Vatandaşlarım diye ağzını açtı mıydı lafını dıhayacam. Yaz boyu vatandaşın anasını belledıler, neredeydin, deye. Süleyman Ağa'yı, o gâvur kâhyayı bir bir annadıcam.

P. HASAN — Ne geçecek eline havadan gayrı. Hökümeti hökümete mi şikâyet edecen?

HACELİ — Allah sonumuzu hayır getirsin. Bir kör döğüşüdür gidiyor. Bey bellisiz, meydan ıssız.

K. MEMED — Boş ver! Bulanmazsa durulmaz.

S. HAMZA — Nerde o dövüş? Ekmek aslanın ağzını da geçdi, boğazını da. Ta gırtlağına vardı çahıldı. Alamazsan acından ölün.

K. MEMED — Ölmemek uçun öldürecen. Yonsam böle, geberemediğinden, zıbaramadığından yaşan. Sonra da kel kel düşün, nasıl yaşadığına şaşan.

P. HASAN — Yoh arkadaş eşşek kafama eyicene goydum galan. Bu devirde ölme öldür. Sinme, sindir.

S. HAMZA — Ölenin öldüğü galır. Öbür adam enine boyuna gezer hava alır.

K. MEMED — Arhasında da bir ton dosya, bir guru dava galır.

HACELİ — Bahsana fidan gibi oğlan goydu gitti kör ke-

seye. Gayriadı getti dipsiz guyuya. Bir çıtırdım bile çıhmadı.

P. HASAN — Çıhsa nolacah yahu? Birinci hafta lâf derler, ikinci hafta af derler, goca dağ gibi adamı yerler. On gün bile damda yatmazlar.

K. MEMED — Ben öldükten kelli. Yatsa n'olacak, yatmasa n'olacak? Umurumda mı?

S. HAMZA — Yoh ganun bırahmaz.

K. MEMED — Pala hani bu memlekette ganun vardı.

P. HASAN — Burası Türkiye Ganunların dosyalarla dolaplara sıkıştığı memleket.

K. MEMED — Anayasa?

HACELİ — Haa... İşte dur orda. Ben Anayasa'yı Kur'an-ı kerim gibi değişmez bir kitap sanırdım. Herifler onu bilem gendilerine göre ayarlıyorlar.

K. MEMED — Demirgırasi.

P. HASAN — Hangi demirgırasi, ulan? Bizde demirgırasi ne gezer. Bizdeki zengin demirgırasisi. Onunçun fukara bir medet ummasın.

S. HAMZA — Fukaranın da demirgırasisi mi olurmuş?

P. HASAN — Tabi bir demirgırasi kimin hakkını arıyorsa onun demirgırasisi olur.

K. MEMED — Anadım. Fukaranın hakkını arayan fukara demirgırasisi, zenginin hakkını arayan zengin demirgırasisi.

S. HAMZA — Öyleyse başımıza çöreklenmiş bu engerek yılanları varhan o fukara demirgırasisi zor gurulur.

K. MEMED — Görüyonuz mu, yahu? Herifler guvvetli. Paraları var. Ona göre de demirgırasileri var. Her yaptıhlarını sindiriyorlar. Dünya gadar da adamları var.

HACELİ — Elde demirgırasi adam olmah demehdir. Biz de düpedüz boh yemehtir.

P. HASAN — Bizler emeğimizi satmayah, bahalım ne olur?

K. MEMED — Hadi biz pamuğu toplamıyalım da gelsin toplasın.

S. HAMZA — Tasa tasaya demiş, erim ölmüş o da mı tasa? Düşündüğünüz şeye bahın.

K. MEMED — Niye lan? Ağanın gendi pamuh mu toplar?

S. HAMZA — Ha eşşek ha. Ağanın toplamasına ne lüzum var? Sen toplamasan ben toplamasam heç birimiz toplamasah herifin gula bile duymaz. Gılı bile gıpırdamaz.

K. MEMED — Ney gıpırdamaz be? Şam biberi gibi yanar. Nişadır değmiş eşşek gibi hoplar.

S. HAMZA — Heç de ırgalamaz. Bu memlekette ırgata darlık mı var? Irgat dediğinden çoh ne var? Antep'ten gelir, Nizip'ten gelir.

K. MEMED — Onlar da gelmese?

S. HAMZA — Urum'dan gelir. Şam'dan gelir. Sivaz'dan gelir.

K. MEMED — Onlar da gelmesin?

S. HAMZA — Yoh devenin başı.

K. MEMED — Başı deel gıçı.

S. HAMZA — Ulan nerdeyse fukaralar heç çalışmasın, yan gelip yatsın, hep zenginler çalışsın diyecek heral ağzının yavıştısı. Öyle mi?

K. MEMED — Öyle.

S. HAMZA — Ulan iki gün çalışsalar yövmiyelerini veremen be.

K. MEMED — Yattığım yerden para gazanırım, enayi. Buna derler döner sanayi. Hemi onlar dinengin adam olduhlarından iki günde tarlaları felhan ederler.

S. HAMZA — Boh ederler. İki günde yılarlar. İş dudmah göt ister.

K. MEMED — Yağlı öküz semir başları, gayaları daşları sürer demişler. Hele şu fukara demirgırasisi gurulsun da gör.

S. HAMZA — Kim guracah bu demirgırasiyi?

P. HASAN — Ulan kim guracah? Sen, ben, o. Elele verip, kenetlenip biz guracıh. Onlar guracah deye behliyecek değilik herhalda. Herkes kendi göbeğini keser.

S. HAMZA — Tabi canım, herkes yongayı gendine yontar.

K. MEMED — Pala, gafamı bir soru daha gurcalayıp duruyor.

P. HASAN — Sor bahalım.

K. MEMED — Hani Anayasa kitabında hürriyet varmış. Herkes istediğini yaparmış.

S. HAMZA — Olur mu ulan öyle, herkes istediğini yapar?

K. MEMED — Yapar oğlum. Hürriyet bu.

S. HAMZA — O zaman aç gıçını gez.

K. MEMED — Eğer gendine yediriyorsan gez. Şehir avratları bıldır bıldır her yerleri ortada; kim ne deyor?

S. HAMZA — Onun adı moda.

K. MEMED — Bir şey bildiğini sanar bu da. Biz hürriyet diyoruz, bu ne deyor.

HACELİ — Yoo... Hürriyet demek, alabildiğine başı boşluk demek deel. Dışına çıhtın mı hemen ganun yahana yapışır.

K. MEMED — *(Sarı'ya)* Şindi sen hür müsün?

S. HAMZA — Hürüm. Hemi de hür oğlu hürüm.

K. MEMED — Sürün öyleyse sürüm sürüm. Ulan seninki sürünme hürriyeti be.

P. HASAN — Gumru burda da doğru söylüyor. Paran olmazsa hürlük olmaz argadaş.

HACELİ — Hür hür gezersen, hür hür aç galın arhadaş.

K. MEMED — Heç de deel. Başkaları neye çöp galdırmadan hür gezerler ya.

S. HAMZA — İşte bizim hürriyetimiz onlarda toplanmış. Parekende parekende harcarlar.

P. HASAN — İşte onuncün. Elbette bizim gibi yüz esiri olan bir hür olur.

HACELİ — Amma da uzattınız be. Herkesin hürriyeti, zürriyeti, gıymatı variyetine göre.

P. HASAN — Bir gün hür, iki gün aç olunmaz. Anayasa'ya bahacah olursan gezme tozma hürriyeti de var.

HACELİ — Gönül cennet ister, amma günah bırahmaz ki...

K. MEMED — Pala beni bir soru daha gıdıhlıyor.

S. HAMZA — Ulan bu pezevenk, baş ireis mi be! Her şeyi buna danışıyon.

HACELİ — Ahlı başında adam da onunçün.

P. HASAN — Ben sizin danışdayınızım, dayınız.

S. HAMZA — Olmadı. Sen olsan olsan soruşday olun. Çünküm hep soruyorlar.

P. HASAN — Sor bahim.

S. HAMZA — Gene ne yumurtlayacan?

K. MEMED — Eşitlik?

S. HAMZA — Ulan amma da üstünde durdun be. Olmayan şeylerle uğraşıp durmayın. Gafamızı yormayın.

P. HASAN — Dedik ya herkesin gıymatı cüzdanına göre. Şişkinse terezinin ağır gözünde. Yohsa yeğni gözünde. Ağdıran terezide eşitlik mi aranırmış?

HACELİ — İt yemeze itibar yaştan başdan ziyade.

P. HASAN — Yahu ne ileri gidersiniz. Bir türlü gafanız almaz bu işi.

K. MEMED — Ne işini?

P. HASAN — Eşitlik işini.

S. HAMZA — Anadıver sözün gelişini.

P. HASAN — Şindi Süleyman Ağa tenezzül edip de garagola gitse, ben şu Sarı Hamza pezevenginden iresmen şikâyetçiyim deyiverse...

S. HAMZA — Amanın töbe de!

P. HASAN — Töbesi söbesi yoh. N'aparlar?

S. HAMZA — Ağzını hayıra aç gardaşım. Anamı ağladırlar.

HACELİ — Fahri'nin darısına yatırırlar.

K. MEMED — Yandığı gün demektir.

HACELİ — Geder okkanın altına.

P. HASAN — Fakat, lâkin sen galgıp da ben Süleyman Ağa'dan şikâyetçiyim dersen?

S. HAMZA — Enayi miyim ben, o gadar?

P. HASAN — Niye?

S. HAMZA — Eliminen teslim oldum demektir diye.

P. HASAN — Yaa...

S. HAMZA — Ben o gadar cessur deelim.

P. HASAN — Gördünüz mü, memleketteki eşitliği? Ne boşu boşuna yoruluyorsunuz.

K. MEMED — Yohsa her dört senede bir çıhıp da sevgili vatandaşlarım, kıymatlı gardaşlarım, dediklerine mi gandınız yahu?

HACELİ — Dört senede bir sevgili vatandaş, kıymatlı gardaş olmuşuh...

K. MEMED — Gazıhlanmah üçün.

S. HAMZA — Sandalya üçün.

P. HASAN — İreylerimiz üçün.

HACELİ — Çoh mu?

K. MEMED — Az bile.

P. HASAN — Uyan, gah gah diye öter, bu haksızlığa gaz bile.

HACELİ — *(Gözü uzaklara takılır.)* Kim ola şu gelen?

K. MEMED — *(Kalkar.)* Bahıyım emi.

S. HAMZA — *(Radyoyu veriı.)* Al ulan, şu zımbırtını da. Sahın gulayın dibinden ayırma. Heç bir şeyi gaçırma. Geberin sonra.

K. MEMED — *(Sevinçle)* Usman geliyor emmi, Usman.

SAHNE 2

(Öncekiler, Osman)

OSMAN — *(Özentili giyinmiş bir genç. Elinde valiziyle girer. Valizinin tozunu siler. Kumru'nun gösterdiği yere oturur.)* Merhaba ağalar.

S. HAMZA — Merhaba Osman. Hoş geldin.

OSMAN — Merhaba Hamza Bey.

K. MEMED — Merhaba adaş.

OSMAN — Merhaba Memed. Halbuki böyle herkesin ayrı ayrı merhaba demesi gereksiz. Bir merhaba her şeyi halletmeli.

HACELİ — Merhaba yeğen.

OSMAN — Öpim emi. *(Haceli'nin elini öper.)*

HACELİ — Berhudar ol yeğen.

P. HASAN — Hoş gelmişin.

OSMAN — Hoş bulduk Hasan Ağa.

P. HASAN — Eyi misin?

OSMAN — Sıhhatimle yakından ilgilendiğiniz için, teveccühünüze teşekkürler ederim. *(Kumru Memed' le Sarı Hamza yılışır.)* Eee, sizler ne alemdesiniz bakalım?

HACELİ — Bizlerde bildiğin hal işte. Sürünüp gidiyoh.
S. HAMZA — Hal kifayet bohdan.
K. MEMED — Bıhtıh canımızdan çohdan.
OSMAN — Yaa... Demek öyle.
P. HASAN — Öyle ya Osman. Emek atlı biz yayan. Arhasından ha dayan, de dayan.

K. MEMED — Gopturup duruyoh peşinden.
HACELİ — İt durur, ırgat durmaz demişler.
OSMAN — Bakın işte İstanbul'da böyle değil. Hangi müesseseye giderseniz gidin iş sekiz saat. Hiç bir kuvvet sizi dokuz saat çalıştıramaz.
K. MEMED — Oh ne güzel, ne âlâ. Biz on altı sahad çalışıyoh hâlâ.
OSMAN — Orada işçinin hakkını arıyorlar be kardeşim. Sonra orda işçi sömürücülüğü yok. İşçinin gözü açık.
K. MEMED — Bizde de ağanın gözü açıh.
S. HAMZA — N'olacah yahu. Herifin tarlasında gözünü açarsan, gözünü mü açtırır.
P. HASAN — İşini mi garıştırır?
K. MEMED — Yanlış gelmiştik.
P. HASAN — Çoh devre olmuş.
S. HAMZA — Ah bre gardaşım... Sorulmaz ki dışarda hava nasıl? Geleyim mi gelmeyeyim mi deye. *(Gülüşürler.)* Kim dedi sana dışarısı güllük gülüstanlık, bağlık bostanlık deye.
K. MEMED — Ne bilem yahu, böyle eyitten gupguru yere düşeceğimi.
S. HAMZA — Ne böyük terslik deel mi? Pambuh tarlasında guru torpağa düş.
P. HASAN — Gündüz hayal yaşa, gece düş.
S. HAMZA — Geride galsan deh deh, ileri getsen çüş.
K. MEMED — Palan bizde, dizgin elde. Amma bir gün bu gem de gırılır. Yem de yayılır.

P. HASAN — Fukara da adam sayılır.
OSMAN — Affınızı rica ederim Hasan ağa.
P. HASAN — Ne var?
OSMAN — Acaba tuvalet neresidir?

P. HASAN — Nedir o?
K. MEMED — Bahsana sıçacah.
OSMAN — Helâ canım, helâ. *(Gülüşürler.)*
P. HASAN — Ha işte öyle desane!
OSMAN — Çabuk ol rica ederim.
P. HASAN — Altına eden.
OSMAN — Şakaya gelmez arkadaş. Ettim oldum. Nerdeyse gidiyor.
K. MEMED — Uğurlar olsun.
P. HASAN — *(Güler.)* Gel lan! Yazının yüzünde ne gezermiş o dediğinden. Burda o zıkkım aranır mıymış? *(Eliyle gösterir.)* Aha şu gördüğün garşı hendekler. Her sahad seni bekler.
K. MEMED — Var get. Düne.
S. HAMZA — Enine boyuna çatla, patla, yarıl, yırtıl. Yazının yüzünde hesab mı sorulur?
OSMAN — Çoh geri galmışsınız. Her biriniz daha bıraktığım çayırda otluyorsunuz. Heç ilerlemeye gayret etmemişsiniz. Heç değişmemişsiniz.
HACELİ — Yetmiş senede değişmedik de, şurda iki yılda mı değişeceyik.
OSMAN — Bakın bu iş bildiğiniz kadar kolay değil. Mühim iştir. Bugüne bugün İstanbullular oradaki zamanlarını bilem deeğrlendiriyorlar. Heba olan zamana yazık. *(İyice sıkışır.)* Neyse bana müsade. *(Çıkar.)*
K. MEMED — Oturaydın da içeydin, bir şekerli bir sade. *(Bozulur. Osman'ı teklitle)* Affınızı rica ederim. Müsadenizle.

S. HAMZA — Sıhhatimle yakından ilgilendiğiniz için teveccühünüze teşekkür ederim.

P. HASAN — Allahın çobanı. Adam olmuş başımıza. Ulan adam gördünüz mü, gaçardınız be... Biz o günleri de bilirik.

HACELİ — Çoh görmeyin, çoh görmeyin. Evvel biri İstanbul'a gidip gelince: Bu hayvanların başındaki ağırlık nedir deyi, boynuzlarını kesmiş geçilerin.

S. HAMZA — O deel ya emmi, kenefteki zamanlarını nasıl değerlendiriyorlar ola.

K. MEMED — *(Taklitle)* Usman efendi gelince soruver artıh.

S. HAMZA — Soracam. Dene dene döktürecem.

K. MEMED — Aman eyi döktür. Bir güzel, salla, silk.

P. HASAN — Gumbara mı ulan bu?

S. HAMZA — Dolu adam o.

K. MEMED — He ya, ağzına gadar, lıpa lıp. Eyilse dökülecek.

HACELİ — Onunçün biraz boşalmaya ve de govşalmaya geddi.

S. HAMZA — Eyi de eddi.

K. MEMED — Ula al Osman'ı da goynunda yatır bari.

S. HAMZA— Neler görmüş herif! Gezmenin halı başka. *(Osman girer. Mendiliyle elini kurulamaktadır.)* Az önce bir lâf sarfettin Osman efendi. Manasını pek gavrayamadım.

OSMAN — Neydi o?

S. HAMZA — Oradaki zamanlarını bilem değerlendirirler dedin. Bunu benim aklım pek basmadı.

OSMAN — *(Gülerek)* Oraları onlar, o kadar muntazam yapıyorlar ki: dört bir yanında aynalar.

S. HAMZA — *(Güler.)* Abariii...

OSMAN — Daha ahla gelmedik neler neler. Sandalyalar, fırçalar.

S. HAMZA — Ya...

OSMAN — Herif rahatçana oturur. Gazatasını ohur. Çayını, kahvesini içer.

P. HASAN — Oh oh... Hem ihracat, hem ithalât. Alışveriş meselesi.

S. HAMZA — Bu gadarcıh zaman da mı bulamıyormuş bu dürzüler? Sabahtan ahşama gadar ne iş yaparlar ola.

K. MEMED — Bizden çoh, gece gündüz çalışanlar da varmış.

HACELİ — Allah'a şükür biz orda heç olmazsa rahatık canım.

OSMAN — O işin çohluğundan deel. Zamanın gıymatlılığından.

HACELİ — Ne dedi bu?

S. HAMZA — Amel olmadı. Garnı geddi.

K. MEMED — Dışına eddi, eliyle yiddi.

OSMAN — Siz ne anlarsınız zamandan. Zamanın gıymatından. Onu bilen bilir.

HACELİ — Zamanın gıymatı mı olurmuş.

K. MEMED — Hergünü bir beşibirlik edip boynumuza tahacak değiliz ya...

HACELİ — Her geçen gün adama yükler bir yük. Derdi benden bin böyük.

OSMAN — Onlar zaman bulamazlar. Siz de zaman geçiremezsiniz.

K. MEMED — Zamandan bol ne var Osman? Hergün güneş doğar ve de batar. Garipler sabah galhar, ahşam yatar.

S. HAMZA — Eğer orda zaman garaborsaysa burdan götürek birez.

P. HASAN — Öyle demeyin arhadaşlar. İşin eyi, durumun fıstıh oldu mu, zaman gıymatlı olur. Irahatın yerinde olursa hele...

S. HAMZA — Ölüm ahlıyın ucundan bile geçmez.

K. MEMED — O zaman öyle. Yaşadıh sıra dünyaya gazıh çahasın gelir.

P. HASAN — Amma bizim gibi el gadarlığından beri el işinde sürtersen dünyan zındân olur.

HACELİ — Allah'tan umud gesilmez. Umudsuzlanmayın.

K. MEMED — Bu goca da beni öldürecek yahu. Ortada umudlanacak ne var be hey goca?

HACELİ — İsyankârlar. N'olacah.

K. MEMED — Töbekârlardan ne oldu?

P. HASAN — Dünyaya bir parça, üç kâğıtçılar, sahtekârlar doldu.

K. MEMED — Yoh esasına galan mı? Dünya onların dünyası oldu. Devir öyle oldu. bozuldu.

S. HAMZA — Devir devrilmezse düzelmez yazımız bizim.

K. MEMED — Günden güne batar sızımız bizim.

EFEKT — *(Jeep sesi)*

OSMAN — *(İstifini bozmaz. Diğerleri arasında bir kaynaşma başlar.)* Ne var, ne oluyor?

S. HAMZA — Galh Osman'ım, galh.

OSMAN — Niye galkacakmışım?

S. HAMZA — Politikeciler geliyor.

OSMAN — Gelsinler. Biz onları İstanbul'da göre göre bıktık.

S. HAMZA — Ne o ulan? Ayaklanıyon mu?

OSMAN — Tabi. Heç de kalkmam, istifimi de bozmam.

S. HAMZA — Ayıp ulan, ayıp. Bösböyük adamlar geliyor ayağımıza gadar. Nasıl getmek ellerine gadar.

OSMAN — Hıç dı getmek. Hemi bunda telâşlanıcak da bir şey yoh. Elbette gelecekler. Çünküm...

K. MEMED — Düzdürecekleri var.

HACELİ — Sidiklikleri bizim elimizde. Seçim sonrasına gadar.

OSMAN — Öyleyse oturun. *(Otururlar.)* Onlar neye bizden böyük olsunlar? Göbekleri gayle alınmazsa. Asılım siz sıkı durun da amma da enayilermiş demesinler.

K. MEMED — Yoh yoh... Geçti o... Ben biliyom yapacamı.

S. HAMZA — Ben de.

HACELİ — Eskidenmiş o istemem, yan cebime goy numaraları. Geçti o devir.

P. HASAN — Herkeş artık lep demeden leblebiyi anlıyor. Tahadan telemeyi çalıyor.

K. MEMED — Gözden sürmeyi, saçtan örmeyi...

S. HAMZA — Gelin bahalım. Göresimiz geldi, bir zamandır görmeyi görmeyi. Sorasımız geldi sormayı sormayı.

S A H N E 3

(Öncekiler, politikacı)

POLİTİKACI — Gardaşlarım, nasılsınız, cancazlarım iyi misiniz?

P. HASAN — *(Alaylı)* Ciğerim, daha da iyi olacağız.

S. HAMZA — Geberemedik bir türlü. Gönümüzü sürüyok. Sonumuzu kötü görüyoh.

K. MEMED — Kepazelik diz boyu.

HACELİ — Tabah sevdiği deriyi yere vururmuş.

POLİTİKACI — Yoh, yoh... Eyisiniz maşallah. Umutsuzlanacak bir durumat yoh. Hele biz bir köşke gelelim. Bahın size neler yapacayıh.

P. HASAN — Söylemene lüzum yoh.

S. HAMZA — Tahmin ediyoh.

POLİTİKACI — İşte tahmin ettiğiniz üzre, durumunuz fıstıh olacak. Her şey sizler için ve de sizin için olacah.

P. HASAN — *(Seyirciye)* Dert, gaygı, keder... *(Politikacıya)* Öyledir bey. Her şey bizim için.

HACELİ — Helbette döne döne bir hala suya gonacahdır.

P. HASAN — Ellerimizi doğacak olan güne duta duta gollarımız dayandı.

POLİTİKACI — Yook... O gadar huzur bozacak muzur durum yoh. Sonram her şey demokratik nizam içinde seyretmektedir. Memlekette kanun var. Hürriyet var. İş var, para var çalışana, para...

S. HAMZA — Doğrussun bey... Her şey var. *(Seyirciye)* Hırsızlık, yolsuzluk, soysuzluk. *(Yüksek sesle)* Her şey bol efendimiz.

HACELİ — Açlık dışdan görünmez ki. Gel sen bize sor bir de. Garnımızda gurt galmayıp gırıldı.

P. HASAN — İşsizlik aldı vurdu. Sardı memleketi. Bir de günden güne dev adımlarıyla ilerleyen, fil ağırlığıyla çöken bahalılıh. Senede iki ırgatlık doyurur mu bey?

POLİTİKACI — *(Cebinden bir sigara paketi çıkarır. Kumru gelir karşısına durur.)* Bu dilekleriniz yapılması gereken şeylerdir. Elzem olan ihtiyaçlarınızdır. Şimdi siz söyleyin, ben de not alayım.

K. MEMED — *(Eskiden not alınmış sigara paketini eline verir.)* Heç zahmet etme bey. İsteklerimizin hepici burda. O günden bugüne sayenizde heç bir şey değişmedi.

S. HAMZA — Daha da kötü oldu.

P. HASAN — Her şey ataş fiyeti. Neye el adsah canımıza yapışıyor.

POLİTİKACI — Ya... Demek ayahlanma.

P. HASAN — Sadece uyanma. Ağız birliği edip dayanma.

S. HAMZA — Hadi hadi... Var get öte yanna. Bundan sonra ne siz gandırdıh diye övünün, ne de biz gandıh diye dövünelim.

K. MEMED — Siz buz gibi yaşayın. Biz yanalım gövünelim.

S. HAMZA — Bütün dolaplarınıza ahlımız ermiyor sanmayın. Geçti o goyun sürüsü gibi kürelediğiniz.

P. HASAN — Düne gadar yığındıh amma bugün artık halkız. Çıharımızın nerde olduğunu da çoh eyi biliyoh. Ve bu hakkımızı da gayri sizden isteyecek değilik. Neden dersen? Şimdiye gadar hep sizden umduh. Bundan sonra da gendi göbemizi gendimiz keseceğiz...

POLİTİKACI — İleri gidiyorsunuz.

P. HASAN — Geri bile galdıh.

POLİTİKACI — Sizin gözünüzü isyan bürümüş. Nc gonuşdunuzun farhında değilsiniz.

S. HAMZA — Haydi haydi... Pabuçlarınız dama adıldı galan.

K. MEMED — Sandalya üçün çevirdiniz fırıldahlar yeddi artıh.

POLİTİKACI — Bah lâfını bil söle. Ağzını sil söle. Biz gendimizi memleket uğruna adamışıh.

S. HAMZA — Sen gendini binliklere adamışsın. Bana adasan, benim lâfıma gulah asan. Eyi ki de var zıkkım ireyimiz elimizde.

K. MEMED — Ondan yana şüphemiz yoh. Aklına gıl gadar ikircik getirme. Bahsane söylediklerimizi bir bir not alıyon cuvara kâğıdının arkasına.

POLİTİKACI — Sorarım size... Hakaret ha?

K. MEMED — Şuna bah yahu. Hem bize hakaret ediyor. Hem de sonra suçu bize yüklüyor.

S. HAMZA — Bu particilerin en büyük kerameti bu. Asarlar, keserler. Sonunda da şıp deye altından çıharlar. Yanlarında olursan cürüm geyen.

K. MEMED — Suçu üstüne yıhıverirler. Kör kadının değirmenliği gibi.

P. HASAN — Hadi gardaşım ağzının dadıylan yollan. Bizi belâya sohma. Bizim kimsenin ahlına ihtiyacımız galmadı galan.

K. MEMED — Sırtınız başınız olmuş yalan.

S. HAMZA — Goca millet elinize galan. Eninize boyunuza eyleyin talan.

POLİTİKACI — Ya...

P. HASAN — Yağı yoğurdu yoh. Bir an evvel yaylan. Her şeyi de biliyoh. Çoh eyi de anlıyoh.

S. HAMZA — Hemi bundan sonra da bu köye heç bir politikacı gelmesin. Bundan kelli bu köye politikacı giremez ve de girmeyecek.

POLİTİKACI — Ya demek öyle...

K. MEMED — Öyle. Yeter galan, tatlı lâflan avuttuğunuz. Hoş ve de boş sözlerle uyuttuğunuz. Yörü daş arabası.

S. HAMZA — Sallan da boyun görünsün.

K. MEMED — Asfalttan yörü. Alnına yel değsin. *(Üzerine yürürler politikacı kaçar.)*

HACELİ — N'aptınız yahu?

K. MEMED — Esasına galın mı, heç bişey yapmadıh daha.

S. HAMZA — Sorularım bile çıhın çıhın içimde galdı. Alıp da garışıma boncuh boncuh terledemedim. Bu muradım da goynumda galdı.

P. HASAN — İştahını gelecek seçime sahla. Al garşına domur domur terlet.

K. MEMED — Yanılıyonuz ulan. Terlemeye surat gerek. Yüzüne tükürsen batmanlan meşeye çiğ yağıyor sanar.

P. HASAN — Yatsın, galhsın da o, yediğimiz ekmeğe, içtiğimiz suya şükretsin.

K. MEMED — Eyi bir ıslatmadığımıza...

S. HAMZA — Esasında zorlu dayah düşmanı bunlar.

Her ağzını açışında verecen daya, basacan odunu ki anlasınlar dünyanın gaç bucah olduğunu.

K. MEMED — İşe yaramıyan, miadını dolduran başımıza vekil, alnımıza kekil.

S. HAMZA — Zamanı geldi, demenin: Çekil!

P. HASAN — Çekil demek heç kâr etmez. Elinen çektirmek gerek. Gendilerinin bize çektirdiği gibi.

HACELİ — Yahu, yağnış düşünüyonuz. Allah bilem gulunun suçunu yüzüne vurmaz.

K. MEMED — Allah vurmaz, amma gul vurur. Hemi de dirhem dirhem otutdurur.

P. HASAN — Eferim ulan Gumru. Bunca yıldır vurmadıh da n'oldu. Güccünü af ettik. Daha böyük halt ettiler. Başımıza çorap üstüne çorap ördüler. Vur ki yüzlerine bir daha böyle halt garışdırmasınlar.

S. HAMZA — Çoh eyi oldu. Yıllardır umudlana umudlana, umud ağacı olduh.

K. MEMED — Bre emmi senelerdir not alıyorlar da n'oluyor? Değişen ne? Alıyorsunuz bari şu zıkkımı... Gözümüzü boyayın. Avluyu çıhdından sonra adın da elimize geçmesin.

S. HAMZA — Bu düpe düz bizi eşşek yerine goymahdır.

P. HASAN — Köylüyü hiçe saymahdır.

S. HAMZA — Doğrudan doğruya sen bir fasaryasın demehdir.

HACELİ — Sizler daha cahalsınız.

K. MEMED — Cahalsak cahalıh. Sebebinin gözü kör

olsun. Cahallık demek bir ömür boyu uyumah demek deel.

HACELİ — Olmaz arkadaş. Bir hökümete böyle yapılmaz.

S. HAMZA — Bunlar mı hökümet.

HACELİ — Hökümet ya.

S. HAMZA — Bunlar gelip geçici hökümet. Esas hökümet benim, sensin, o. *(Kumru'yla Sarı hökümet pozlarında dolaşırlar.)* Asıl hökümet biziz. Kök bizdedir. Adama kök söktürürük.

HACELİ — Hadi sen de be. Ahlın ermez, gözün görmez, bilmem neren sakız çiğner. Gonuşursun veresiye. Ahar gider gara suya.

S. HAMZA — Niyeymiş o?

HACELİ — Bizim gibi borçlu adamdan hökümet mi olurmuş? Olsa bile ayakta mı durumuş?

P. HASAN — Niye durmasın? Neden olmasın? Hökümet de borçlu. Yalnız, ne var ki hökümetlere borçlu. İnsan insana, hökümet de hökümetlere borçlu olur.

K. MEMED — Hele bizim hökümet... Gırtlağına gadar.

P. HASAN — Eee... N'olacak? Her seçimde aman dayı deyip, el öfeleyip, bavulları, çuvalları doldurup gelirsen...

HACELİ — Onnar verirse, bunlar da getirir.

S. HAMZA — Garşılında da kim bilir neler götürür.

P. HASAN — Heç kimse masaya ütülmeye oturmaz. Herges gendi üç kâğıdını atar. Gendi aşşığını yağlar.

K. MEMED — Tabi garşındaki enayi mi? Helbette ki bir goydu mu bin alır. Yoksa gimse gimsenin yaralı barmağına işemez bu devirde.

HACELİ — Ne olursa olsun argadaş. Bu böyük bir hakiyetsizlik. Devlete millete garşı isyan sayılır.

S. HAMZA — Ne sayılırsa sayılsın.

HACELİ — Eskiden olsa kellelerinizi omuzlarınızın üstünden almak caizdi.

S. HAMZA — Demek şimdi deel?

P. HASAN — Yetmiş seneyle gıyaslan be goca. Padişahlık mı şimdi? Sen de oldun biddin, geldin geddin, milleti Sultan Hamit'len gıyaslamadan gurtulman.

S. HAMZA — Öle görmüş bir kere. Artık para edmez, Ne desen söz kâr edmez. Osmanlı gafasına işlemez. O ancah o günkü zülümü, bir işaretle ölümü bilir.

P. HASAN — Annış artık eski bildiğin annış değil goca. Şindi Anış'ı gucah gavuşdurmuyor.

S. HAMZA — Sözüm ona, memleketde demirgırasi hüküm sürüyor.

K. MEMED — *(Alaylı)* Emmi, devlete garşı gelmek yasah mı?

HACELİ — Yasah.

K. MEMED — *(Sinsi)* Kötü bir devlete?

HACELİ — Yasah.

K. MEMED — *(Ustaca)* Niye?

HACELİ — Devlet devletdir.

K. MEMED — Ya demek öyle...

HACELİ — Öyle ya... Kötü de olsa, eyi de olsa devlet devlettir. Dinemeğe mecburuk. Eyi bir milletin kötü devleti olmaz.

P. HASAN — Zaten öle. Eyi bir millet, kötü bir devleti başında dutmaz.

S. HAMZA — Değil mi ki, ha yemişin, ha yiyene göz yummuşun.

HACELİ — Cahil bir milletden, ehil bir devlet olmaz. Biz nasısah devletimiz de öyledir. Onunçun dinlemeğe mecburuh.

K. MEMED — Hiç de mecbur değilik.

HACELİ — Ulan sen de mi gomünissin yosam? Şunun diline de bahın. Her yana da dönüyor.

P. HASAN — *(Alaylı)* Ya... Ya... Hemi de her yana gıvrılıyor. Dili bozulmuş bunun.

HACELİ — Köye varınca hemen teslim etmeli bunu hökümete.

S. HAMZA — Ne lüzumu var köye götürmeye. Kör onbaşıya teslim ediver. Bahsın icabına.

K. MEMED — İşde o sıhar birez. Her guşun eti yenmez. Adamın midesine oturur.

S. HAMZA — O zaman olsaydı, deel sen feriştahın olsa hazmederdi herif. Arayan kim? Soran kimdi, yazının yüzünde.

P. HASAN — Dur daha. Ahtan garayı yeni yeni seçmeye başladıh.

HACELİ — Töbe töbe... Nasıl da esabımı bozdu.

P. HASAN — Boş ver be goca.

HACELİ — Bizim selavatnan garşıladığımız adamlara garşı geliyor. Bacana bahmadan. Ulan sen gaç paralıh adamsın.

K. MEMED — Adamım işte yetmez mi?

S. HAMZA — Gaç paralıh adamsın?

K. MEMED — Heç paralıh.

P. HASAN — *(Güler.)* Yani adam deel.

HACELİ — Allah'ın çulsuzu. Allah'ın baldırı çıplağı.

P. HASAN — Gızma goca, gızma. Olur böyle şeyler. Üç paralıh adamlar için birbirinize düşmeyin.

K. MEMED — Fakirsek biz Allah'ın gulu deel miyik? Bizi Allah yaradmadı mı?

S. HAMZA — Yo... Bah orada yanılıyon. Allah önce onları yaraddı. Onlar da döndü bizi yaraddı. Gulun guluyuh biz.

HACELİ — Ulan sizin biz Allah'ın guluyuh demeye ne

hakkınız var. Abdes yoh, namaz yoh, imanı güdük, dinsiz gızıl gâvurlar.

K. MEMED — İmanı, dini gendinin olsun; bana para ilâzım.

S. HAMZA — Deel mi ki yahu, şimdiye gadar kime bir çay ısmarlamış.

P. HASAN — İnsan oğlu çiğ süt emmişdir. Aç galmaya görsün dinini bile yer.

HACELİ — Töbe töbe... Yazının beynamazları. Adamı dinden imandan çıharmayın. Bunları diyen de kâfir, duyan da...

P. HASAN — Kâfir bizim içimize dolmuş bir kere. Buna çare yoh. Ne yana dönsen bir Emeriken çıhar garşına.

S. HAMZA — Allah'ın bozayıları. Ne de pis domuzlar. Irz bilmezler, namus bilmezler.

P. HASAN — He ya valla... Dediğin gibi. Allah bu Emerikenleri yaratmış. Ayıyı neye yaratmış? Mademkine ayıyı yaratmış. Bunları ne deye yaratmış.

S. HAMZA — Ayının cinsi çoh olsun deyi.

K. MEMED — Esas gâvurluh bizimkilerde. Aldılar getirdiler. İçimize düneddiler.

P. HASAN — *(Alaylı)* Para babamız onlar. Onlar olmasa biz olmah.

S. HAMZA — Her sabah tenbih etmiyorlar mı, Kumru' nun iradosunda. *(Spiker taklidiyle)* Turistlere güleryüz gösderin! Dadlı dil gonuşun. Yumuşah söz söyleyin yeter. Yerlisini n'aparsanız yapın!

K. MEMED — Ya bah. Bizim en gözel yerlerimizde onlar oturur. Sen ben gedsek tikenli teline yahlaştırmazlar. Bahçe gapısından govarlar, it gibi azarlarlar.

P. HASAN — Türk'ün misafirperverliği dünyayı dudmuştur. Biz misafiri daim gendimizden önde dudarıh.

S. HAMZA — Misafir de ne misafir...

K. MEMED — Alt tarafı bir kâfir.

HACELİ — Gözünüze dizinize durur inşallah. Çukurova'ya gayri gamyonla iniyoh.

K. MEMED — Eller aya geddi geldi iki kere ne haber?

HACELİ — Töbe töbe... Töbe de galan. Onlar uyduruyorlar. O bir ışık o bir nur.

S. HAMZA — Ya iresimler?

HACELİ — İresimlermiş. Ulan Toros'un arkasından çekseler ne bilecen? Gandırıyorlar işte. O da bir göz dağı. Gatiyyen çıhılmaz. Hemi ay öle, orda çahıh deel. Gulpundan mıha dahıh deel. Niye ahşam ahşam çıhıp da, sabah sabah batıyor.

K. MEMED — Eyi... Eyi... Sen doğru söylüyon, irado yalan!

S. HAMZA — Gazatanın iresimleri...

HACELİ — Hey Allah'ım. Şavkına gurban oluyum. Zatan gıyamet yahlaştı. Öyle ederken, böyle ederken gafasını bozacahlar, O da altını üstüne getiriverecek. Kese gibi silkeleyverecek.

K. MEMED — Keşke.

S. HAMZA — Hasırım gövünmez.

HACELİ — Biz çoh eyi bilirih, neyin nerden geldiğini. Irgatlıkda bundan eyi gün olmaz. Asayiş berkemal. Memleket güllük gülistanlıh. Daha ne istiyorsunuz? Herkeşcikler ırgatlarlan gonuşmak, görüşmek için can atıyor. Bize imir imir imreniyorlar.

S. HAMZA — Demek onunçun boy boy fotoğraflarımızı çekiyorlar.

P. HASAN — Bizim ucun ölüyorlar. Her gelen hayran bize.

K. MEMED — Herifler has yüzümüze hasav, ala gözümüze aşıh.

HACELİ — Yaşanacah zaman yeni geldi. Millet ırahata

erişti. Herif ırgatı Toroslar'dan alıyor iki sahat içinde ovanın ortasına endiriyor gırlangıç gibi. Allah'ım senden gorhmayan kâfir.

K. MEMED — He ya. Ölümler bile fennileşti. Şimdi depinmeden, çırpınmadan güt gidiyon.

HACELİ — Fenler ilerledi, hastalıh çoğaldı. Eskiden sıtmadan başka hastalıh yohtu. Şimdi sağlam adam galmadı.

S. HAMZA — Eskiden de varıdı ya adı bilinmezdi.

P. HASAN — Hadin gonşular, yeterin galan. Galgılsın. Yatan aslandan gezen çakal hayırlıdır derler.

HACELİ — Yatan yiğide kimse guruş vermez.

K. MEMED — Gedin toplayın. Toplamıyom işte. Sankim bana mı toplayacahsınız. Sen yüz kilo toplayon diye ölüyüm mü?

HACELİ — Geber.

S. HAMZA — Gaz böyük yumurtluyor deyi, tavuh bilmem neyini yırtmaz.

P. HASAN — Hadin canım, yeterin galan. *(Erkekler çıkarlar.)* Hadin avratlar siz de çeneyi bırahın. Boş verin gırılmışı dökülmüşü, yırtılmışı, sökülmüşü. Irızgınıza bahın. Kaçan işi govalayın. Biz gediyoh. Lâfa dalıp galmayın. *(Çıkar.)*

SAHNE 4

(Güllü, Makbule, sonra Fatma)

GÜLLÜ — Gözü kör olasıca pis lânet. Obanın gül gibi fidanını yoymuş kör etmiş. Aradan yöreye getmiş gızcaz.

MAKBULE — Olacağı o. Gimse geldiği gibi getmez. Sen gızlığımda beni göreydin, fotoğraflar gibiydim. Yaldır yaldır yanardım.

GÜLLÜ — Ne kerahatmış yahu? Gaçıncının ganına ekmek doğramasıymış bu.

MAKBULE — Aman, ovada avrat demek, iki metre allı fistan demek. Heriflerde de var. Neye yapmasınlar?

GÜLLÜ — Etsinler etsinler bırahsınlar. Vicdansızlar. Gayrı Fatma ellere de yaramaz.

MAKBULE — Tabi boş govanı kim nedecek?

GÜLLÜ — Gene böyüh gonuşmayalım hala. Gader bu netsin fukara. Başa gelen çekilir.

MAKBULE — Çekilmezse çökülür.

FATMA — *(Gebedir. Ağlamaklı)* Sebep olanlar, kebap olur inşallah. Yüreklerine gatran közü düzerde imil imil erirler inşallah.

GÜLLÜ — Ne o, Fatma?

FATMA — Of... Of...

GÜLLÜ — Ne o gız? Geçinemediniz mi?

FATMA — Nasıl geçinek, obanın ayısıynan? Herifin niyeti tersmiş. Meğer fikri bozukmuş.

GÜLLÜ — Yolu yol deel onun. Yeğmen yeri yere gelir, bir gün.

MAKBULE — Sinine sıçtımın pezevengi. Demek dedikleri dolapmış ha? Nasıl da gandırdı, ahlımı çeldi, dümbük.

FATMA — O gün bu gündür bir gün dışlıh göstermedi. Vardığımdan beri başımda mıh yüledi. Gansa da yuduyordum, gatlanıyordum.

GÜLLÜ — Vah vah... Zaten o zaman dedilerdi. Fatma'nın eri er deel diye.

FATMA — Ah... Ah... Erim er olaydı da, evim çalı dibi olaydı.

GÜLLÜ — Dünyada ağız dudgunluğu gibi ne var.

FATMA — Olmadı. Gâvur çıhtı.

GÜLLÜ — Essah mı bilmem? Elin yalancısıyım. Fatma-

nın dayah yemediği gün yoh dediler. Hemi de bir gaç sefer dövermiş.

FATMA — Birkaç seferin lâfı mı olur? Kör olasıca, yohtan bir şey çıharır, gelir bindirir.

GÜLLÜ — Öle erin olacağına olmasın daha eyi. Adın erli, başın çorlu.

FATMA — He ya amma, kime yaran bundan kelli. Çekecen işte. Ganısa da yutuyorduh.

GÜLLÜ — Evden de mi govdu yonsa gız?

FATMA — Dün gece bir dene daha getirmiş. Beni de bu halda gördük sıra afini depesine çıhıyor körolasıcanın. Benden uzah ol da cehenneme direk ol deyor.

GÜLLÜ — Bah sen dirliksize, dirlik vermeze.

FATMA — Nere gitsek bu gara gader bizim yahamızdan düşmez.

GÜLLÜ — Kötü borçlu gibi, faizci gibi yahamıza yapışmış bir kere.

FATMA — *(Sancılanır.)* Ah sebebimin gözü kör olsun da gapı gapı dilensin. Bu dünyadan geçtim, öte dünyada yer yatah bulamasın. Sürüm sürüm sürünsün. Başka bir şeycikler demem.

MAKBULE — Ne intizar edip duruyon gız gahpe. Ondan eyisini mi bulacahdın sanki yazının yüzünde. Biz de bilemedih, gandıh. Bir bok yedik boyumuzdan böyük.

FATMA — Hala...

MAKBULE — Ne bilem pezevengin böle cılh çıhacanı. Bir yuva, dünek sahibi olun da oturduğun yerden ırahat bir ekmek yiyen sandıh. Gızlığımızda gızdıh. Bir ırgat aldıh. Bir ömür boyu da ırgat galdıh. Yandıh. Goca ömürden bir gün görmedih.

GÜLLÜ — İmkân var mı buna heç? Davul bilem dengi dengine, nakış bilem rengi rengine. Irgat ırgata, zengin zengine.

MAKBULE — Öle de olsa, böle de olsa bir şey farh etmiyor. Bu bir çiledir. Çekmeklen bitmiyor.

FATMA — Hey, gözün kör ola avrat. Oğlunda gızında bulun inşallah.

MAKBULE — Doğru oturaydın şeyinin üstüne gızmış. Obanın oğlununda başını yedin.

FATMA — Ben mi yedim, sen mi yedin Allah bilir?

GÜLLÜ — Yazıh oldu zavallıya. Yemiye yediniz ya. Kim yedi belli deel?

FATMA — *(Koynundan gazete eskilerini çıkarır.)* Onu bunlar yedi, bitirdi. Gendi gendini yedi.

MAKBULE — Tarlada olan, tarlada galır. Gökten ne yağmış da yer götürmemiş. Ölen ölür. Galan yeter çile çekmeğe. Cefadan gayrı neyini gördük üç günlük yalan dünyanın.

FATMA — Çektiğimiz çile.

GÜLLÜ — Emeğimiz ele.

FATMA — Biz de düşdük dile.

GÜLLÜ — Bu gidişle başımıza daha ne gele, ne gele.

MAKBULE — *(Fatma'nın sancılar içinde kıvrandığını görür.)* Ne o gız? Vahtın saatın tamam mı?

FATMA — *(Sıkılgan)* Bilmem.

MAKBULE — Yavaş ol gız! Erkekler tayfası duymasın.

FATMA — Açıh yardım et hala.

MAKBULE — Bir çocuh çatlıycan herkesi ırahatsız etme. Ne varımış bunda yardım edecek. Get ahıra. Doğuruver gel.

FATMA — Heç olmazsa bekleyver hala.

MAKBULE — *(Kolundan tutar.)* Hadi... *(Çıkarlar.)*

SAHNE 5

(Pala Hasan, Sarı Hamza, Kumru Memed, Haceli)

S. HAMZA — *(Yerdeki peştemalı alır.)* Cins avrat nasıl da gendini gösteriyor. Nahal da belli oluyor.

K. MEMED — Eee... Ağa'nın adamının eli değdi... Bereketli el bu. Elbet de kerametini gösterir.

P. HASAN — *(Peştemalı beline bağlar.)* Avrat kâhyaylan yattı ekiz doğurmuş. Süleyman Ağa'ylan yatsa sağlam dokuz doğururmuş.

HACELİ — Heç de deel. Zengin gısmı avrattan pek ağnamaz. Buldukça bunar.

P. HASAN — Göre göre bıhar.

K. MEMED — Valla doğru söylüyon Haceli emmi. Ondan başka heç bir düşüncemiz yoh. İşimiz gücümüz avrat. Hep onu düşünüyoh.

P. HASAN — Başka ne var düşünecek yahu, şu dünyada. Yer gök onun üstüne.

HACELİ — Sırf onunla da olunmaz. Hele onsuz heç olunmaz. Bu zıkkım da böyle bir nesne işte.

K. MEMED — Avrat gadar dadlı bir şey başka var mı acep?

P. HASAN — Bir de herif var. İkisi birlikte dadlı.

S. HAMZA — Zaten fukara kısmının garnı doydu mu, vur ninoya. Zenginin yüküne, fukaranın... Allah guvvet versin. *(Çıkarlar.)*

SAHNE 6

(Makbule, Güllü, Fatma)

FATMA — *(Elinde çuvallarla gitmeye hazırlanır.)* Haydin...

GÜLLÜ — Çocukları n'aptın gız?

FATMA — Yatırdım ahıra, musulun içine.

MAKBULE — *(Koynundan çıkardığı yağlığı verir.)* Al gız. Başını bağla. Bugüne bugün oğlan doğurmak golay mı?

FATMA — Aman, ne yapıyım? Babasından ne hayır gördüm ki, sıpasından ne hayır görecem? Eğer hökümet seslenmese, boğar boğar atarım.

GÜLLÜ — Lâf mı, ne? Senin çatladığına hökümet ne garışır? Hökümetse hökümetliğini bilsin. Gönlümün beyi mi?

FATMA — Beyi ya.

GÜLLÜ — Heç de deel. İster baharım, ister bahmam. Hökümetin gaç guruşu var içinde?

FATMA — Ya öyle mi de? Bir yerine bir şey olsun hemencecik dama giren.

MAKBULE — Bugün yat gız. Bir günde lord olacah deelsin.

FATMA — Hangımızı anamız doğurduğunda yatmış? İki çocuk ucun bir gün yattı dedirtmem gendime.

GÜLLÜ — Yazıya getir bari.

FATMA — Öylen gelir bir emziririm tamam. Uyusun gölge yerde. İşi gücü ne? *(Elinde çuvallarla çıkar.)*

IŞIK — *(Yavaş yavaş söner.)*

TÜRKÜ — Bu dünyaya yaya geldim.
Acep hallerim n'olacak?
Süleyman'a galmaz dünya.
Sanki bana mı galacak?..

Cıplah geldim bezim yohdur.
Dertli doğdum, sızım çohdur.
Bu dünyada gözüm yohdur.
Tarlada canım alacah?..

Kulağıma derler adım.
Duymazlar mı heç feryadım.
Gursağımda gor muradım.
Ezrail neyim alacah?..

Anam ırgat, babam ırgat
Zehirden de acı hayat.
Yarım ekmek o da bayat
Benim sonum ırgat mı olacak?..

IŞIK — *(Yavaş yavaş yanar.)*

S A H N E 7

(Pala Hasan, Haceli, Kumru Memed, Sarı Hamza, Makbule, Güllü, Fatma)

HACELİ — *(Yerdeki pamukların üzerine diz çöker oturur. Şapkasını ters çevirir. Sarı Hamza'yla Makbule'nin getirdikleri bebekleri kucağına alır. Okuyup üfledikten sonra)* Ne deye ohuyacayıh adlarını?

GÜLLÜ — Oğlan Fahri olsun, gız da Fatma.

HACELİ — Anasının adı deel mi?

GÜLLÜ — Garı goca olmadılar, bari bacı gardaş olsunlar.

HACELİ — *(Üç kulhuvalla bir elhâm okur. Uzun bir sessizlik)* Ey... Fatma oğlu Fahri... Fani ve cani dünyaya yeniden gelip aramıza garıştın. Ne yazık ki gader yahana doğarhan yapıştı. Irgatlar arasında ırgattan doğdun. Bir ömür boyu da ırgat galacan. Gine her şeye rağmen Allah uzun ömürler versin!

HEPSİ — Amin...

S. HAMZA — Darda galmaz mümin.

HACELİ — Hayatta yaşayabilmek için çalışmah, hemi

de çok çalışmalı gerek. İlle de bu soyguncu dünyada... Bu güç şartlar altında...

K. MEMED — Bu zor durumda.

HACELİ — Erkek olmak golay deel. Her şeye rağmen Allah taksiratını affetsin.

HEPSİ — Amin...

S. HAMZA — Darda bunalmaz mümin.

HACELİ — *(Kızın kulağına)* Sana gelince, sen de aynı yolun yolcususun. Yalnız bir zenginle gırıştırabilirsen belki gurtulursun.

MAKBULE — Anası da öle dediydi. N'oldu?

GÜLLÜ — Mum gibi oldu.

K. MEMED — Gına gibi un oldu.

HACELİ — Allah taksiratınızı affetsin. Dünyanız mamur ve de aydınlıh olsun.

HEPSİ — Amin...

S. HAMZA — Darda boğulmaz mümin.

HACELİ — İşte ömür denilen şey iki dua arasındadır.

P. HASAN — Bir doğunca hoş geldin, bir de ölünce güle güle babından...

K. MEMED — Geldin gettin. O gadar.

S. HAMZA — Irgat gısmı böyle doğar, böyle ölür.

P. HASAN — Ne doğana yeni bir sırt... Ne ölene bir tabut...

K. MEMED — Irgat gısmı sessiz gelir, sessiz gider. *(Çıkarlar.)*

TÜRKÜ — Pamuk olup dolsam eteğe
Arı olup gonsam peteğe
göğsündeki filketeye
Ha bin gurbanlar olduğum.

Gözleri hurmalı hurmalı
Saçları siyah sırmalı

Golları altın burmalı
Burmasına gurbanlar olduğum.

K. MEMED — *(Irgatlar pamuk şifleyerek girerler. Kumru Memed'in radyosu bir arajnman parça çalmaktadır.)* Allah Allah...

HACELİ — *(Omuzunda çeki sepetiyle girer.)* Bu gâvur modası da çıhdı çıhalı türkülerin dadı gaçdı.

S. HAMZA — Nezzeti galmadı, nezzeti.

P. HASAN — Bu müslüman iradosunda da gâvur türküsünün işi ne bir tür ahlım basmıyor.

K. MEMED — Bu ıradonun gâvuru guvvetli. Nereye el atsan ordan çıhıyo...

S. HAMZA — Bilmen mi? Onlar ehli keyiftirler.

HACELİ — Onlar dünyalıktı da onuncun.

K. MEMED — *(Alaylı)* Ya biz ötede eyi olıçıh?

HACELİ — Bu dünyada zevki sefaya dalanın ötede halı dumandır.

K. MEMED — *(Ciddî)* Heç değişmez. Öbür dünyanın ötesi de bura. Burda nasılsan, ötede de öyle olun.

S. HAMZA — Desene biz ötede de cehennemliyik.

K. MEMED — N'olacak yahu, bu dünyada bulgur ver, ötede pirinç al demiş.

P. HASAN — Heç değişmez. İrezil olan her ikisinde de irezildir.

HACELİ — Orasını Allah bilir.

P. HASAN — Allah bilir bilmesine ama, kul da taplar. Heç olmazsa birez kestirir.

S. HAMZA — Canı yanan eşşek, attan fazla hoplar, süstürür...

K. MEMED — N'olacak yahu, biz zaten yanmışız cehennemde yanacağımız gadar. *(Güneşi gösterir.)* Bundan daha gızgın cehennem mi olur?

S. HAMZA — Sen bize bahma. Yah yaha bildiğin gadar.

P. HASAN — Çıralısından iki kütük daha yitele.
S. HAMZA — İşi gücü bırahıp da hem ötede, hem burada bizimnen uğraşacak deel ya.
K. MEMED — Deel mi ya canım? Burda yakamıza yapıştı bir kere. Ötede bırahsın galan. Birez de ötekilere bahsın gayrı.
S. HAMZA — Kimsenin kimseye olmaz hayrı.
HACELİ — Töbe deyin... Töbe deyin... Adamı gene günaha sohmayın ahşam ahşam. Gavur olmayın, zındıhlar. Azdınız galan. Baş gelineceniz galmadı.
K. MEMED — Daha da azacıyıh.
HACELİ — Azgınlınız başınıza çıhar.
K. MEMED — Niye benim başıma çıhsın. Onların başına çıkacah.
S. HAMZA — Böyle gısgıya aldıh sıra alırlarsa...
P. HASAN — Daha fazla dayanılmaz. Bir gün öyle bir yerinden patlar ki; kimselerin ahlı ermez, nasıl olduğuna.
K. MEMED — Olmuşken öyle olmalı. Aynı cin çarpmış gibi.
S. HAMZA — Neye uğradıklarını bilmemelidirler.
P. HASAN — Irgat gısmı guvvatını, bir gösterir amma eyi gösterir.
K. MEMED — Daha ne güne beklerih? Gösterelim galan. Meydana çıhmışken oynayalımın.
P. HASAN — Az galdı. Eyi hesaplayıp meydana tam çıkmalı, garşı tarafı devirip mutlaka yıkmah gerek.
S. HAMZA — Başlarına nasırlı tohmah gerek.
HACELİ — Zora beylerin bile borcu var demişler.
P. HASAN — Hele gelsin bir o zaman...

S A H'N E 8

(Öncekiler, Gazeteci)

GAZETECİ — Merhaba dostlarım.

HEPSİ — Merhaba bey...

GAZETECİ — Daha daha nasılsınız bakalım?

P. HASAN — Eyi olmaya, hemi de eyitten eyi olmaya çalışıyoh.

GAZETECİ — Fahri'yi aranızda göremedim.

HACELİ — *(İçini çeker. Sessizlik)* Size ömürler bey.

GAZETECİ — Ya... Öyle mi? Üzüldüm. Eceliyle mi öldü?

K. MEMED — Yazının yüzünde ecel ne gezer bey.

S. HAMZA — Bir adamın garnını kim doyuruyorsa ezraili odur. İstediği zaman canını alabilir.

P. HASAN — İleri gidenin burnuna, geride galanın gıçına endiriyorlar.

GAZETECİ — Görüyorsunuz zorba rejim aldı yürüdü. Sizler için savaşanlar kahpece öldürülüyorlar.

P. HASAN — Ayıkanın burnuna endiriyorlar. Ahılları sıra sindiriyorlar.

S. HAMZA — Zaten bu en büyük kerametleri. Ahılları sıra susturuyorlar, pusturuyorlar.

K. MEMED — Kör olan kör, görüyor galan.

P. HASAN — Her şey eşkare olmaya başladı. Savaş meydanda. Gıyasıya, doyasıya.

K. MEMED — Zaten kimsenin de gizlediği yoh. Şeherin sokahlarında, köyün meydanlarında gozlar bölüşülecek. Her şey apaçık halledilecek.

HACELİ — *(Başını sallar.)* Biz de her şeyi anladıh, amma iş işten geçti. Fahri uçtu.

GAZETECİ — Dava onun ya da bunun yaşaması değil. Topluca bir yaşama düzenine gelmektir. Asıl mesele hakkı yenenin, ezilenin hakkının nerdeydiğini gör-

mesi, kimin ezdiğini bilmesi. Ezilmemek ve hakkını almak için yollar aramasıdır.

S. HAMZA — Öyledir bey.

K. MEMED — Yaşamışken tam yaşamalı.

GAZETECİ — Kişiye gereken değer verilmeli.

P. HASAN — Alınmalı.

GAZETECİ — Eşit haklar tanıyan kanunlar öğrenilmeli.

P. HASAN — Herkes çıkarının nerde olduğunu görmeli. Sürülükten ve sürü olmaktan gurtulmalı.

GAZETECİ — Bunları düşünebilmek kurtuluş yoluna atılan ilk adımdır. Bunun da şartı güçlü olmak ve örgütlenmek, kenetlenmek, zincir halkaları olup köyden köye bağlanmaktır.

K. MEMED — Yeter gayrı. Şuramıza çıhtı. Haklı olan hakkını alabilmeli.

GAZETECİ — Bütün mesele bu sınıfın bilinçlenmesi, davasına sahip çıkabilmesi.

P. HASAN — Yohsa bu millet adam olmaz, yüzde yetmişi cahil, yığın diyerek işin içinden sıyrılması deel.

S. HAMZA — Köylü galan günden güne daha da çoh aydınlanıyor. Neler olup bittiğini, ne dolaplar döndüğünü görüyor galan.

P. HASAN — Davamıza dört elle sarılmalıyıh.

K. MEMED — Bugüne gadar arkamızın olmadığından gorhardıh. Ne bilek omuz omuza herkesten güçlü olacağımızı.

S. HAMZA — Madem goca bir çarkı biz dönderiyoruh, tabi herkesten guvvetliyik.

K. MEMED — Ağa deyince, Allah tarafından taktir edilmiş bir ulu kişi sanırdık.

S. HAMZA — Ne bilek ganun garşısında bir olduğumuzu?

P. HASAN — Ganun mu gördük ki?

K. MEMED — Biz ganunun, devleti hep Süleyman Ağa bilirdik. Vatan deyince onun torpakları gelirdi ahlımıza.

S. HAMZA — Yahın seneye gadar kim onun sözünden dışarıya çıhabilirdi.

K. MEMED — Çıhtığı an açlıh başlar, gıtlıh gopar, felâket olurdu.

S. HAMZA — Gızılca gıyamet gopardı.

HACELİ — Süleyman Ağa deyip geçmeyin. Eskiden çalıştırır çalıştırır, çekerdi hendeğe.

K. MEMED — Dinine yandımın dünyasında çalış çalış hep el için.

P. HASAN — Bir de dillerine tespíh. Eşşek çalışır at yer. Deve büyük ot yer. Şahin güççük et yer deyi.

GAZETECİ — İşte bu bilincin uyanması demek, sosyal adaletin benimsenmesi demek.

S. HAMZA — Sosyal adalet ne demek?

GAZETECİ — Ağaların, tefecilerin ve faizcilerin sonu demek.

S. HAMZA — Ne gözel demekmiş.

GAZETECİ — Daha ne güzel yaşamak var. Bu koca yığın halk olduğu zaman kendisini bu hale sokandan bir bir hesap soracaktır.

P. HASAN — Bizim uyanmamızdan ödleri gopuyor.

K. MEMED — Tabi gopar. Varını gaybedecek.

S. HAMZA — Garantilediği yarını gaybedecek.

HACELİ — Yaşanılacak zaman yeni geldi. Ama bizde de ömür tükendi. Goca bir ömrü şu tarlalara gömdük. Neler çektik.

S. HAMZA — Haklısın goca. Aç geldin, aç gidiyon.

K. MEMED — Çıplah geldin, çıplah gidiyon.

HACELİ — Bizden geçti galan. Siz hazırlayın kendi düzeninizi.

GAZETECİ — Süleyman Ağa'nızın nasıl ağa olduğunu bilirsiniz.

S. HADZA — Bilmeyen mi var hergeleciyi.

K. MEMED — Allahın çobanı. Vurdu gırdı, çaldı çırptı, başımıza ağa oldu.

HACELİ — Biz onun nelerin bilirik... Evveliyatını bilirik. Külliyatını bilirik.

S. HAMZA — Eskiden de bilirdik amma söyleyemezdik.

K. MEMED — Ama şimdi çekinmeden söylüyoruk. Söyliyeceyik de.

P. HASAN — Bundan kelli de onlar bizden gorgsunlar, titresinler.

GAZETECİ — Elbette akıllarına gelen başlarına gelecek. Bu memlekette kimse kimsenin sırtından geçinmeyecek. Herkes emeğinin karşılığını alacak.

K. MEMED — Asalahlar, geneye kükürt serpmiş gibi gırılacahlar.

S. HAMZA — Sosyal adalet gıracah.

GAZETECİ — Kim senin bu ağustos sıcağında bel bükerek, ter dökerek kazandığın paranı, kan emeğinin karşılığını buz gibi yaylalarda harcayabilir?

K. MEMED — Heç kimse.

GAZETECİ — Kim senin paranla keyif üstüne keyif çatabilir?

K. MEMED — Heç kimse.

S. HAMZA — Dem üstüne dem çekebilir?

K. MEMED — Heç kimse. Sonra eğlenmek de diynenmek de yorgun adamın hakkıdır?

S. HAMZA — Diğnengin adam nasıl diğnenir?

P. HASAN — Hakkı olan hakkını alabilmeli. İşte arkadaşlar fukaranın savaşı geldi çattı.

S. HAMZA — Dâvamız hakkımızı alabilmemizdir.

K. MEMED — Böle lâflar çohtandır gafamın içinde gıv-

rılır dururdu. Beynimi kemirirdi. Demek söylenecek zamanı varmış.

S. HAMZA — O zamanlar söylesen bir gomünis derler, tekmil sülâlen gelse silemezdi.

P. HASAN — Gafası gızan gomünis değdi, amma ne olduğunu bilemezdi.

GAZETECİ — O gidişin sonu nasıl demiş şair?

K. MEMED — Bırahma, uyumasın uyandır onu.

S. HAMZA — Bu gedişle uyanmadan gelecek sonu.

K. MEMED — Vallahi Bey, hayat uyandıkça çekilmez oluyor.

S. HAMZA — Gene eskiden elden habarımız yoh, yuvarlanıp gediyorduh.

GAZETECİ — Onların gayesi uyutmak. Bunun için de ellerinden geleni yapmak.

K. MEMED — Yapsınlar.

S. HAMZA — Ellerinden geleni arkalarına bırahmasınlar.

P. HASAN — Yeter galan, tepeleye tepeleye sırtımızdan yükseldikleri.

K. MEMED — İliğimizi, ganımızı emdikleri.

GAZETECİ — Onların işi gücü ayak oyununa almak, Biri düştü mü, bir tepik de sen indir.

K. MEMED — Hemi öle bir tepik endir ki yerin dibine geçsin.

GAZETECİ — Bir de tutup bu adamlara bel bağlıyor. sunuz.

S. HAMZA — Töbe daha zırnıh yoh.

GAZETECİ — Para karşılığı oylarınızı satıyorsunuz.

S. HAMZA — O eşkidendi.

P. HASAN — Eski çamlar bardak oldu.

S. HAMZA — Eski tahtalar çardak oldu.

K. MEMED — Bundan kelli sıhar birez.

GAZETECİ — Burda ilk karşıaştığımız günü hatırlarsınız.

S. HAMZA — Çoh üzüldük bey, gandık. Bize garşı çevrilen dolapları anlayıncaya gadar iş işten geçti.

GAZETECİ — Birbirimizi anladık ya gerisi önemli değil.

P. HASAN — Çünkü biz biziynen yanyana olandan deel de bizi ezenden gorgarıh.

GAZETECİ — Beraberce el ele vermeyince, omuz omuza savaşa girmeyince kurtuluş yolu olmadığını anladık.

S. HAMZA — Bir lokma ekmek bizi satın alan be.

K. MEMED — Açlıh her şeyi yaptırıyor.

HACELİ — Eee... Ataların sözü birer muskadır bilene. Ne demişler: Aç it fırın yıhar.

S. HAMZA — Hökümet deyince ahlıma işine garışılmaz, lâfı ağza alınmaz bir guvvet gelirdi.

K. MEMED — Ne bilelim bizlerin de birer hökümet olduğunu?

S. HAMZA — *(Gülerek aynasına bakar.)* Hökümetin görüntüsünün bulunduğunu.

HACELİ — Bizlerden meydana geldiğini.

P. HASAN — Mebusların bizlere eyvallahı olduğunu.

GAZETECİ — Bunları öğrenmeniz ve de iyicene kavramanız halkımızın her şeyi anladığını, neyin nerden geldiğini çok iyi bildiğini ve de kendi kendini yöneteceğini gösterir.

HACELİ — Değil mi ya canım? Herkes çıplah doğdu, çıplah gömülecek.

K. MEMED — Zengin ölüsü ve fukara ölüsü arasında beş liracık farkeder. Birinin kefeni patiskadan, diğerininki kaput bezinden olur.

S. HAMZA — Nihayet ikisi de aynı yere gider.

HACELİ — Orasını Allah bilir.

P. HASAN — Hanı menşur bir lâf vardır: Göz görür gönül gatlanmaz.

HACELİ — Amma dur, yavaş yavaş. Birden bire gırh arşın atlanmaz.

K. MEMED — Gözümüz açıldı galan, bey.

P. HASAN — Köylü artılı senin bildiğin köylü deel.

S. HAMZA — Herkes Angara mebusuna dönmüş.

K. MEMED — Artık guru gürültüye pabuç bırakacak zaman galmamış.

S. HAMZA — Herkes dört gözlü Sultan Süleyman'a dönmüş.

HACELİ — Ona galmayan dünya bize mi galacak? Biz istemez miyik, üç günlük ömrümüzü ırahat geçirek.

GAZETECİ — Öyleyse biz kendimize düşeni yapmışız demektir. Bizim görevimiz gerçekleri gözönüne sermektir. Gizlileri su yüzüne çıkarmaktır. Halk bunları gördüğü ve de idrak etiği zaman görevimizi yapmışızdır. *(Haceli'nin elini öper. Kumru ve Sarı'yla el sıkışır, Pala'yla öpüşür.)* Haydi Allahaısmarladık. *(Çıkar.)*

HEPSİ — Güle güle bey. *(Arkasından el sallarlar.)*

P. HASAN — *(Şapkasını sallar.)* Güle güle... Allah sağlık, selâmetlik versin.

HACELİ — Hadin galan gonşular, hazırlıklar başlasın. Yarın seçim günü, parti gamyonu gelip bizi götürecekmiş. Hemi de o günkü yövmiyelerimizi vererek.

S. HAMZA — Garşılığında?..

HACEL — *(Imalı)* Biz de ireylerimizi o partiye vereceyik.

S. HAMZA — Görüyon mu? Adam satın almanın yolunu ne hal da biliyorlar. Ben yayan giderim gene de o gamyona binmem. İstediğim partiye, istediğim gibi, göynüme göre ireyimi verecem. Buna heç gimse karışamaz mani bile olamaz.

K. MEMED — Hay salah, hay... Bin ulan, bin. Gene de verecene ver. Sankim seni gontrol eden mi var?
S. HAMZA — Heç gimse görmese Allah görür. Ben galleşlik yapamam.

K. MEMED — Ama garşı taraf yapıyor.
S. HAMZA — Yapsın.
K. MEMED — Ben yaparım argadaş. Bana galleşlik yapana ben de yaparım.
S. HAMZA — Aman yap geri bırakma.
K. MEMED — Yaparım. Hemi de hopladırım.
P. HASAN — Yahu uzatmayın. Herkes önce elini vicdanına goysun, sesini duysun, sonra da ireyini atsın.
HACELİ — Hepiciyi bu gadar işde.

S A H N E 9

(Öncekiler, Kâhya)

KÂHYA — *(Yumuşak)* Merhaba gardaşlarım. Nasılsınız?
S. HAMZA — Nerden ahlına esdi?
K. MEMED — Eyiyik. Bomba gibi.
KÂHYA — Bundan sonra sizlere yohluh, yoh.
P. HASAN — Gene mi aynı ağız? Ne zaman gelecek bunun sonu?
K. MEMED — Bizim daha bekleyecek sabrımız galmadı.
S. HAMZA — Olanı da bitti tükendi.
KÂHYA — Süleyman Ağa'nın hepinize ayrı ayrı selâmı var. Teker teker gözlerinizden öpüyor.
K. MEMED — Aman eksik olmasın.
S. HAMZA — Gözümüzden öper. Anamızı beller.
KÂHYA — Gendisinin de söylediği gibi, ireylerinizi nasıl gullanacağınızı biliyorsunuz.

S. HAMZA — Çoh eyi biliyoh.

K. MEMED — Ona ne şüphe.

KÂHYA — Sona yanılıp, şaşıp da dev gibi ağanın partisi dururken o baldırı çıplahlara rey vermeyin.

S. HAMZA — Kattiyyen.

K. MEMED — Ahlınıza gelen dağa daşa.

KÂHYA — Onlar eveli gendi garınlarını doyursunlar. Acın guracağı hökümet hamurdan olur.

K. MEMED — Fukaranın evi çamurdan olur.

KÂHYA — Şimdi evin erkekleri irey sırasına göre dizilsinler. *(Sarı Hamza'ya)* Senin gaç ireyin var?

S. HAMZA — Dört denecik.

KÂHYA — Al bahiyim iki yüz papel. Gerisini biliyon.

S. HAMZA — *(İmalı)* Bilmez olur muyum? Çoh iyi biliyom.

KÂHYA — Senin Hasan efendi?

P. HASAN — Üç baş.

KÂHYA — Yüz elli kâğıt da sana Hasan efendi.

P. HASAN — *(Parayı şapkasına yerleştirir.)* Şu efendiyi galdır. Uyuz oluyom.

KÂHYA — Ey emmicim... Sana olan borcumuz?

HACELİ — Yüz liracıh.

KÂHYA — Al bahını şu beygir gulağını. Mosmor bir hacı yüzlük. Ya senin Gumru?

K. MEMED — Yek ben ağa.

KÂHYA — Al bahım. İki el humar parası. Belki şansın yaver gider.

HACELİ — *(Gırgırına)* Kâhya efendi oğlum, ya biz gidince yağmur yağarsa?

KÂHYA — Yağmur da yağsa, gar da yağsa, tolu da yağsa, daş da yağsa, gurşun da yağsa gedecen emmi. Dört senede bir vatanî vafizendir. Bundan gaçılmaz.

HACELİ — Ağamız bilir. Nere geserse ganımız oraya ahar.

S. HAMZA — Ahar ya.
K. MEMED — Ahmaz olur mu heç?

P. HASAN — Başına bir adam seç.
EFEKT — *(Kamyon sesi.)*
HACELİ — Dört senede bir adam sayılıyoh. Ayahlarımıza gadar vızır vızır parti gamyonları geliyor. Var olsun, şu partiyi icadedenler.
K. MEMED — Ne eden sen canım...
S. HAMZA — Bu da olmasa insan olduğumuzu unutacayıh.
KÂHYA — Süleyman Ağa dedi: Onlar bizim partinin temsilcileri. En yeni elbiselerini geysinler.
K. MEMED — Eskisi nerde ola?
S. HAMZA — Yoh... En yenisini.
P. HASAN — Gönderirse giyerik.
KÂHYA — *(Cebinden çıkardığı jiletleri dağıtır.)* Birer birer traş olsunlar. İyicenek parlasınlar. Parıl parıl yıhansınlar. Boy abdesi alsınlar. Sandık başına öyle varsınlar.
K. MEMED — Öyle ya... Şeytan vesvelendirmesin.
S. HAMZA — İkirciklendirmesin.
P. HASAN — Temiz olalım ki temiz soysunlar.
HACELİ — İki rekat da namaz gılsah daha eyi ya... Yazının pezevenkleri.
KÂHYA — Şimdi gelelim esas möhüm meseleye. İrey gullanma işine. Ağa dedi ki: Dört sene de bir kullandıkları için belki unutmuşlardır. Yeniden bir tarif, güzelcene bir izahat çek. *(Cebinden çıkardığı oy pusulalarını ellerine tutuşturur.)* Şunu şöylecene açıp şu gadar mahlugat içinden, şu hayvanı seçip, möhürü eyasıyla gasığı arasına...
K. MEMED — Boş böğrüne olmaz mı?
S. HAMZA — Döşüne doğru.
KÂHYA — Eferim... Eyi anladınız. Möhürü bir gözel-

cene zarbettikten sonra şöylecene gatlayıp zarfın içine koyacahsınız. Sonra getirip sandığın ağzındaki yarıhdan içeri lop diye atacaksınız, lop diye atacaksınız. Hepsi bu gadar. *(Çıkar.)*

K. MEMED Hay Allah razı olsun.

HACELİ — Ne gadar da golaymış.

P. HASAN — Çoh basit.

S. HAMZA — Şuna bahın yahu... Neymiş de? Şunu şöylecene açacaymışık. Aha şu hayvana, şu hayvanın eyasıyla gasığı arasına möhürü zarbedeceymişik. Sonra da sandığa lop diye atacağmışık, lop diye atacağmışık. *(Oy pusulasını yırtarlar.)* Çart diye yırtacağmışık, çurt diye yırtacağmışık.

HEPSİ — Seçim olmadan da gücümüz bilinir.
Yürek ağlar, yüzden gülünür.
Alnımızdan gara yazı silinir.
Irgat yazılmamış yazımız ilk baştan.

Gaderimiz ta baştan mı gara?
Bağrımızda dinecek mi yara?
Çare arar, deva umarız
Ne zaman melhem olacak bize...

ANKARA

TÜRKÜ — Nutuh, seçim sandıh oy...
Her seçimde yandıh oy...
Biz gayrı usandıh oy...
Tabır tabır mebuslar
Geçtiler rap rap, boy boy.

Güleni dost sandıh oy...
Sözlerine gandıh oy...
Biz galan uyandıh oy...
Sıra sıra vekiller
Dediler yan cebime goy.

Dudmaz gündüzü gecesi.
Galın dilin en incesi.
Onların tek düşüncesi,
Oy anam, anam oy oy...
Hep mi ben yanam oy...

Gol geziyor eşgiya.
Ne duruyon, sersem ha?
Soy babam, soy soy.
Oy anam, anam oy oy...
Gene mi ben yanam oy.

S O N

Haşmet Zeybek'in çalışmaları:
TARSUS MEYDAN OYUNCULARI (1962-1971)
IRGAT
BALTA
TOPRAK
DÜĞÜN ya da DAVUL
DOSTLAR TİYATROSU İŞÇİ KOLU (1970-1971)
ALPAGUT OLAYI
GAZETE TİYATROSU (1972-1973)
Bu kaçıncı baskı, Bizim mahalle, Abidin bey,
Düzenbaz, Karagöz ile Hacivat ve de Arkadaşları,
Saçaklı Raziyenin Topu (Kukla oyunu)
İŞÇİ TİYATROSU (1975)
"GREV"

koral yayınları

ON LİRA